Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA

magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 44, iulie 2007

Al VIII-lea Congres Internațional de Dacologie

„TOMIRIS 2007“

Revista conține rezumatele lucrărilor prezentate la congres

Al VIII-lea Congres Internaţional de Dacologie „TOMIRIS 2007“

Organizator: Dacia Revival International Society, dr. NAPOLEON SĂVESCU.

Sponsor: dl. GEORGE CONSTANTIN PĂUNESCU

TOMIRIS

Cu de milenii lungi păcate,
Fiindcă nu te-am putut vedea
Şi nu te-am ilustrat prin carte,
Tu iartă-ne, regina mea.

Tu iartă-mă, regină dragă,
Eu nu-s istoric nicidecum,
Nu am renume-n lumea largă,
Dar te slăvesc prin vers, acum.

Un scut ne-nfrânt de apărare
Pentru cel drag pământ al tău,
Ţi-ai luminat glia-n hotare
În ceasul bun, în ceasul rău.

Tomiris, tu în ceas istoric
Învins-ai hoarda de persani,
Şi prin demersul tău eroic
Liberă-i ţara peste ani.

Din praful filelor uitate,
Din nedreptatea de milenii,
Din acolade viciate,
Noi te renaştem, veşnic, vremii.

Din cărţi ascunse-n beciul minţii,
Când adevărul lăcrima,
Ne desluşim acum părinţii
Şi te cinstim, Măria-Ta!

Dintr-o istorie-n hiaturi
Cu adevăruri trunchiate,
Noi desluşim corecte sfaturi
Ce nu vor fi nicicând uitate.

Tomiris, tu, Constanţa noastră,
Mai cântă-ne un vers de dor
Peste o calmă mare-albastră
Cu rezonanţă-n viitor

Cu gânduri noi şi mari speranţe
Ne închinăm, prin vorbe, ţie,
Şi-ţi ducem slava mai departe
În secole, spre dăinuire.

Căci, azi, prin noi, urmaşii-ţi daci,
Mândră te-alături tinereţii
Şi tu, prin noi, cu drag refaci
O legătură-n cartea vieţii.

Iar tu, acum , regină dragă,
Te-ai înălţat cu trăinicie
Pe-un piedestal din lumea-ntreagă
Al celor demni de nemurire.

Cu de milenii lungi păcate,
Acum noi te putem vedea.
Cu drag te ilustrăm în carte
Şi te slăvim, Măria-Ta!

Mariana TERRA

În pragul unui nou congres....

Dr. Napoleon Săvescu
Preşedintele Societăţii
DACIA REVIVAL INTERNATIONAL

Iată-ne, dragi iubitori ai istoriei noastre de ieri, de astăzi şi de mâine, în poarta unei noi reuniuni devenită benefică tradiţie: anualul Congres Internaţional de Dacologie. Cercetători profesionişti alături de entuziaşti căutători de adevăr din numeroasele filiale ale Societăţii DACIA REVIVAL şi dintr-o mulţime de alte nuclee de cercetare cu nume diferite, dar reunite întru acelaşi scop, realizăm astăzi cea de-a opta întrunire dedicată studiului pe care, cu un secol în urmă, marele nostru precursor NICOLAE DENSUŞIANU îl denumea drept *„Istoria unei naţiuni geniale, puternice şi glorioase, care cu mult înainte de timpurile troiane fundase cel dintâi imperiu vast al lumii, întemeiase prima unitate de cultură în Europa şi pusese totodată bazele progresului moral şi material în Asia de Apus şi în Africa de nord.*

„DACIA REVIVAL INTERNATIONAL“ a sărbătortit recent un deceniu de la înfiinţare, dar mai ales un deceniu de eforturi şi evidente împliniri, reuşind ca – împreună cu organizaţiile similare, din România şi cu un aport internaţional remarcabil – să creeze un veritabil nou curent de opinie vizând studiul istoriei vechi a Spaţiului Carpato-Istro-Pontic, propunând ieşirea curajoasă a studiului de specialitate din chingile abuzive ale unui trecut conformist, servil, adesea slujitor al altor ţinte decât cele ale adevărului şi interesului naţional.

Dragostea pentru istorie nu se poate substitui automat studiului de specialitate şi argumentaţia ştiinţifică nu poate fi înlocuită doar cu afirmarea entuziasmului. Dar ceea ce constituie principala amprentă a acestui deceniu de eforturi este, pe de o parte, tocmai amplificarea impresionantă a *informaţiei de specialitate,* a cercetătorilor care nu poartă uniforma de „istorici oficiali“, contribuţia lor la volumul de referinţe pluridisciplinare devenind din ce în ce mai vizibilă. Pe de altă parte, salutăm din ce în ce mai ampla colaborare a unui veritabil detaşament de specialişti din disciplinele consacrate precum: arheologi, paleontologi, istorici, lingvişti, etnologi dar şi ai unor ştiinţe recente precum ar fi cei din domeniul geneticii moleculare. Suntem martorii naşterii – pe plan internaţional – şi a altor *noi discipline* de specialitate, cum ar fi studiul istoric interdisciplinar şi arheo-astronomia, în care activează recunoscute autorităţi ştiinţifice. Dacă până acum 10 ani menţiunile despre daci în publicaţiile româneşti erau aproape inexistente, astăzi ele sunt o prezenţă consistentă în mass-media românească.

Fără îndoială, se renunţă greu la ideile preconcepute – multe dintre acestea de-a dreptul antinaţionale, dăunătoare, defăimătoare – la care a fost înjugat studiul istoric românesc. Dar ceea ce afirma cu un secol în urmă Nicolae Densuşianu beneficiază acum de împlinirea unei deschideri cu adevărat democratice pe planul cercetării ştiinţifice. Cercetători din cele mai diferite domenii au la dispoziţie uriaşul avantaj al informării globale, prin computer, prin Internet, prin fişajul electronic. *Viteza cunoaşterii* a crescut impresionant, adevărul nemaifiind un atribut închis în sipete academice ori în rucsacul unor alpinişti ai cunoaşterii cătărați în sfere inaccesibile. Istoria este disciplina cu cel mai mare impact formativ asupra generaţiilor succesive. Mesajul epic, cu valoare de simbol, este uneori mai eficient decât demonstraţia ştiinţifică amănunţită. Acest lucru l-am aplicat cu consecvenţă atunci când am publicat volumul „Noi nu suntem urmaşii Romei“. Tocmai de aceea activitatea noastră nu s-a limitat doar la impulsionarea unei autodeveniri prin informaţia de specialitate, ci şi la transmiterea unui mesaj direct către colectivitate. „DACIA REVIVAL INTERNATIONAL“, graţie unor contribuţii colective şi unor generoase sponsorizări, a organizat, anual, Congrese de Dacologie unice în lume; totodată, am ridicat monumente dedicate SIMBOLURILOR: monumentul Nicolae Densuşianu, monumentul Tăbliţelor de la Tărtăria, monumentul dedicat lui Decebal, etc. Am sponsorizat burse pentru studenţi, am acordat premii anuale, am tipărit cărţi iar revista noastră de specialitate, „DACIA MAGAZIN“, a devenit o publicaţie de mare audienţă. Când societatea naţională de radio şi televiziune a creat această posibilitate, am contribuit săptămânal la o apreciată emisiune radiofonică dedicată dacologiei, emisiune a cărei reluare este acum insistent cerută de ascultători. Organizaţiile noastre înfrăţite sărbătoresc anual, la Orăştie, *sentimentul dragostei colective pentru adevăratul nostru Trecut.* DACIA REVIVAL INTERNATIONAL a propus, la Congresul din 2005, înfiinţarea unui Institut Naţional de Dacologie care să gestioneze coerent întregul program de cercetare istorică şi să coordoneze valorificarea internaţională (inclusiv turistică) a impresionantelor valori de care dispunem. Aşteptăm ca,

o dată cu echilibrarea europeană a politicii interne a României, această propunere să poată deveni fapt împlinit, fiind gata să contribuim substanțial, pe plan intern şi internațional, la reuşita activității unui atât de necesar organism oficial.

Recunoscută de-a lungul Evului Mediu şi până astăzi drept simbol al vitejiei în apărarea propriei libertăți naționale, Regina Tomiris – căreia i s-au dedicat impresionante statui şi reprezentări picturale în Occident şi care, după informația furnizată de Iordanes, este ctitora importantei cetăți comerciale Tomis, Constanța de astăzi – regina masageților a fost total „uitată" de istoriografia românească, cea aservită intereselor politice care au încercat să perimetreze lumea geto-dacă doar în... Carpați, astfel încât megieşi veniți prin timp, în valuri de năvălire şi „descălecare" pe adevăratele pământuri ale tracilor nordici, să nu se simtă astăzi „sensibilizați" de rostirea adevărului primogenității noastre!...

Fie ca acest nou pas, al dedicării celui de al VIII-lea Congres de Dacologie simbolicei figuri a vitezei regine Tomiris, să constituie încă un imbold către cercetarea liberă a istoriei adevărate, cercetarea democratică, fără opreliști limitative şi fără idei preconcepute, întru mai binele unor concluzii care să poată califica Istoria Trecutului României pe adevăratul său piedestal: cel de neam autohton, cu o largă dezvoltare în timp şi spațiu, determinant pentru ulterioara dezvoltare a istoriei antichității europene şi perimediteraniene.

O *Istorie* căreia nu-i este îngăduit să îşi ignore, să îşi minimalizeze şi, în cele din urmă, să îşi uite rădăcinile.

Bun venit la cel de al VIII-lea Congres de Dacologie tuturor iubitorilor Daciei de ieri, de azi şi de mâine!

Națiunea traco-geto-dacă și națiunea română în context european

Conf. univ. dr. G. D. ISCRU

Motto:

1: Națiunea – „întrânsa ne-am născut, ea este mama noastră" (Simeon Bărnuțiu, 1848)

2: „Națiunea mea e lumea ... Fără națiunea mea nu e lume ..." (M. Eminescu)

Problema națiunii etnice – *principala permanență a istoriei* – revine puternic în actualitate.

La începutul secolului XX, când forțele oculte, cu un apetit amplificat al dominației mondiale, se pregăteau să ia „în primire" Imperiul Țarist, pentru a-l transforma în Imperiu Comunist, avea nevoie de o nouă teorie/viziune asupra națiunii, care să le „justifice" anihilarea până la desființare a multelor națiuni şi grupuri etnice din cuprinsul marelui imperiu. Ce nu anihilase autocrația țaristă, trebuia neapărat să anihileze, să desființeze, cu un cuvânt mai nou: să „globalizeze" comuniştii bolşevici în viitorul lor „poligon experimental".

Pentru aceasta, în ajunul primului război mondial, cu câțiva ani înainte de a se lua hotărârea „trecerii" de la un imperiu la celălalt, a fost „lansată", sub semnătura tânărului pe atunci Iosif Djugaşvili, viitorul – celebru – I.V. Stalin, „noua viziune" asupra națiunii etnice[1]: că ar fi apărut târziu, în prima etapă a epocii moderne, mai exact către sfârşitul secolului XVIII şi la începutul celui următor; că ar avea, istoriceşte, o viață limitată, urmând a se transforma, în viitor, în „altceva" (nu se găsise „formula"; s-a găsit mai târziu: „poporul sovietic"/„poporul unic muncitor"); că națiunea are câteva caracteristici bine stabilite de autor iar dacă una lipseşte, națiunea nu există; aceeaşi „soartă" – se putea înțelege – urma să aibă şi Statul național – şi în acest sens a evoluat teoria comunistă asupra Statului național. Şi, cum în primii ani ai „Puterii sovietice" teoria comunistă, varianta Troțki, includea „revoluția permanentă" ce urma a cuprinde lumea, înseamnă că „viziunea" stalinistă avea un „viitor de aur". Chiar când, în prima parte a deceniului 3 al secolului XX, a fost abandonată teoria troțkistă a „revoluției permanente" şi bolşevicii s-au decis să se concentreze pe „globalizarea" națiunilor în imperiul lor, „viziunea" stalinistă s-a consolidat şi s-a aplicat, „deocamdată" în Imperiul comunist (U.R.S.S.), urmând ca „într-un viitor" să se extindă. Dar, aproape incredibil, a influențat, mai exact a „contaminat" şi teoria ştiințifică asupra națiunii, teorie care devenise aproape o axiomă. Această „contaminare" a determinat, în etapa interbelică şi în continuare, o dezbatere ştiințifică, la capătul căreia s-a reafirmat, cu demonstrația aferentă, teza corectă[2]. Între timp însă, „viziunea" stalinistă se consolidase în U.R.S.S. iar după al 2-lea război mondial fusese extinsă la nivelul „lagărului socialist", aşa încât „concurența" a continuat. Şi continuă, căci nu puțini din cei „formați" sub presiunea „viziunii" staliniste s-au „obişnuit" cu ea şi încă au „ezitări" în a reveni la teza corectă, atunci când nu abandonează „subiectul", devenit pentru ei „incomod"; iar nostalgici încă mai sunt; şi fani pot fi racolați prin „tehnici speciale". În acest context – şi ştiințific şi politic –, în condițiile

războiului total şi atipic pe care neoimperialismul contemporan l-a declanşat, cu multe decenii înainte, împotriva naţiunilor lumii, război însoţit în paralel, de „oferta" „integrării" şi „globalizării" naţiunilor lumii în megaformaţiuni politice zonale, cu gândul chiar la una planetară, „doctrinari" ai aşa-zisei „Noi Ordini Mondiale" au simţit nevoia să reia şi să „dezvolte" teoria naţiunii, prin care să „justifice" respectiva „ofertă". De notat că se evită cuvântul „imperiu", cu atât mai mult expresia „imperiu universal", din motive uşor de înţeles, preferându-se cuvântul mai „blând" şi chiar tolerant, acela de „*uniune*". Dar dacă odinioară tânărul Djugaşvili se purtase mai cu „mânuşi" cu naţiunea, postulându-i dispariţia într-un viitor, noii „doctrinari" s-au decis să ia „taurul de coarne", atacând direct *fiinţa naţiunii etnice* şi *raţiunea de a fi* a Statului naţional.

Astfel, în ultimii ani a fost lansată noua teorie: că naţiunea etnică – adică aşa cum s-a constituit ea în Antichitate şi cum a luptat să rămână în istorie până azi, cu dorinţa supremă de a se organiza într-un Stat naţional independent – trebuie să se transforme, neapărat, într-o aşa numită *naţiune civică*, condusă după un Cod de legi emanat de la Centrul megaformaţiunii politice în care urmează a se „integra"; iar Statul naţional să se transforme într-un aşa numit *Stat civic şi multicultural* sau – tot un aşa-zis – *Stat de cetăţenie*, cu aceasta Statul naţional fiind lichidat[3]; încă şi mai repede, căci el, practic, în curând nu va mai exista, „integrarea" şi „globalizarea" topindu-l în megaformaţiunea politică amintită.

În acest studiu, pornind de la conţinutul corect, ştiinţific al conceptului de naţiune, ca naţiune etnică, autorul evocă geneza şi evoluţia *primei naţiuni a Europei, naţiunea traco-geto-dacă*, continuată direct prin naţiunea română, referindu-se la lupta lor permanentă de-a lungul istoriei pentru dreptul lor inalienabil la existenţă, la identitate, unitate, integritate şi suveranitate, la constituirea, consolidarea şi apărarea Statului naţional independent, în conformitate cu legitatea istorică, dar şi la efortul forţelor de dominaţie de a anihila până la lichidare această naţiune. Exemplificările pot fi extinse la toate naţiunile lumii, căci toate au fost şi sunt supuse unei asemenea primejdii.

---

1. G.D. Iscru: *Formarea naţiunii române*, Casa de editură şi librărie „Nicolae Bălcescu", Bucureşti, 1995, unde se face critica „viziunii" staliniste.

2. *Ibidem*.

3. Vezi luările de poziţie *pro* ale d-lor Adrian Severin şi Bogdan Aurescu în ziarul „*Ziua*" din februarie – martie 2006, citând în sprijin Recomandarea 1735, din ianuarie 2006, a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei şi alte documente ale U.E.

Arta aurului la daco-geţi în secolele XIV î.e.n. – IV e.n.

Prof. Viorica ENĂCHIUC

Daco-geţii au dezvoltat în secolele XIV î.e.n.-IVe.n. o artă a prelucrării aurului, paralel cu arta aurului pusă în valoare de popoarele scitice, sarmatice şi caucaziene.

Cercetători străini şi români au întocmit numeroase studii între anii 1899 – 1956 (ca G. Teglas, K. Penk, J. Hampel, M. Hoernes, G. Chialde, V. Pârvan, M. Roşca, I. Nestor, B. Mitrea, A. Mozsolecs, Dorin Popescu şi alţii) începând cu repertorii ale descoperirilor, datarea lor, caracteristicile specifice şi tipologice ale obiectelor de aur.

De la descoperirea tezaurului de aur de la Ţufalău, în sud-estul Transilvaniei, în anul 1840 (care cuprinde topoare masive de aur brut, falere ornamentale şi podoabe) şi a tezaurului de aur de la Hinova (datat la sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului), până în perioada La Tene (Tezaurul de aur descoperit la Cucuteni-Băicieni-Iaşi, datat în secolul al IV-lea î.e.n. şi tezaurul de aur de la Pietroasa – datat în secolul al IV-lea e.n.) se remarcă o rară perfecţiune tehnică şi distincţie stilistică.

Aurul descoperit pe teritoriul Daciei era amestecat cu mult argint şi era numit de antici **elektron**.

Obiectele de aur descoperite se găsesc în numeroase muzee din România, Ungaria,Viena şi Berlin.

Cetățile getice cu zid de piatră din secolul al IV-lea î.e.n. în regiunile extracarpatice ale Daciei.

Prof. Viorica ENĂCHIUC

Strabon (63 î.e.n.-19 e.n.) în „Geografia„ VII, 3, 7 consemnează că Burebista a format un stat puternic care a ajuns temut şi de romani.

După moartea sa, urmaşii au dezbinat statul în 4-5 state, câte unise la începutul secolului I î.e.n.

Aceste formatiuni statale pe care le-a unit Burebista au fost organizate în Dacia încă din secolele V-IV î.e.n.

Astfel, în teritoriul Daciei extracarpatice, geții s-au organizat în trei state având capitalele la Drubetis (Oltenia), Sorn (în Munții Făgăraş) şi în cetatea de pe dealul Cătălina-Cotnari (Iaşi).

Aceste trei cetăți erau construite cu zid de piatră a cărui tehnică s-a continuat până în secolul II e.n.

Cetățile avute în discuție au fost amintite de Ptolemeu (în „Geografia„), în secolul al II-lea e.n., au fost cercetate prin săpături arheologice şi au avut un rol deosebit în organizarea apărării integrității teritoriului getic în secolele IV şi IV-III î.e.n. față de atacurilor macedonenilor conduşi de Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare, cât şi ale sciților conduşi de Ateas sau a invaziei celților în drum către Peninsula Balcanică şi Asia Mică.

Regina Tomiris – de la internet la Herodot și invers

Prof. dr. Mihai POPESCU

„Ca zece morți deodată durerile iubirii-s –
Cu-acele morți în suflet, eu te iubesc, Tomiris.“
Mihai Eminescu, ***Gemenii***

Antrenat de entuziasmul tineresc al copiilor şi nepoților mei, am pornit în amonte pe firul istoriei, am căutat pe Internet numele reginei Tomiris şi am găsit circa 15.000 de referințe pentru prima variantă grafică şi alte 35.000 pentru varianta Tomyris. Apoi, am cercetat, timp de mai multe săptămâni, o parte din cele peste 50.000 de referințe, în multe dintre limbile lumii, şi am descoperit că regina massageților este revendicată, în diverse forme, de istoria străveche a mai multor popoare şi țări: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Kazahstan, România, Rusia şi Ucraina. Societăți comerciale de profiluri diferite, echipe de fotbal, emisiuni astrologice la unele posturi de televiziune, restaurante şi baruri, firme de design general sau vestimentar din țările enumerate mai sus şi din multe altele, inclusiv din țări occidentale şi nordice, poartă numele Tomiris, legendara adversară şi învingătoare a lui Cyrus cel Mare, întemeietorul Imperiului Persan.

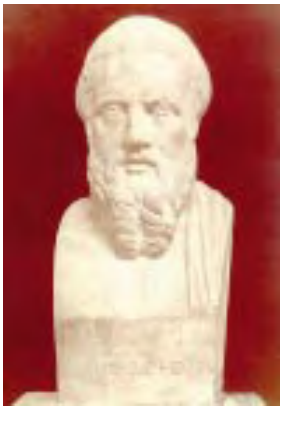

Îndemnat de intuiția genială a lui Eminescu, cel care redădea viață „unei regine Tomiris din vechea Dacie“, am bănuit că numele reginei este cu mult mai vechi decât consemnarea din ***Istoriile lui Herodot*** (circa 425 î. Hr.) şi am avut surpriza să aflu că una din variantele propuse pentru descifrarea inscripției ce apare pe *Inelul de la Ezerovo* cuprinde următorul text:

„Zeița Cerului, Sfânta Tomiris“.

Pe de altă parte, numele Spargapeithes, al fiului reginei Tomiris, luat prizonier de Cyrus cel Mare, a fost purtat şi de un rege al agatirşilor din Transilvania.

Herodot, „Părintele Istoriei“, ionian născut în Halicarnas, cetatea grecească incorporată în Imperiul Persan, bun cunoscător al traco-geților din jurul Mării Negre, pe care i-a vizitat până la gurile Donului şi în sudul Mării Caspice, în Parția şi Persia, deşi era conştient că persanii susțineau variante ale morții lui Cyrus cel Mare mai favorabile imaginii sale de învingător, optează, cu argumente solide, pentru „capturarea şi pedepsirea simbolică“ a fostului ei „pețitor“.

Biografii lui Alexandru cel Mare notează că tânărul rege macedonean, discipol al lui Aristotel şi mare iubitor de literatură şi de istorie, purta în biblioteca sa de campanie *Iliada* lui Homer şi *Istoriile* lui Herodot. Plutarh descrie

vizita lui Alexandru la Pasargada, unde se afla mausoleul închinat lui Cyrus cel Mare. Conştient de înrudirea străveche dintre macedoneni şi traco-geţi, aşadar de rădăcinile sale etnice şi dinastice, Alexandru trebuie să se fi simţit, după înfrângerea lui Darius cel Mare, urmaşul şi continuatorul glorios al reginei massageţilor, Tomiris.

Vechea roire a triburilor trace din Carpaţi până în Asia Centrală, reprezentată în mitologia greacă prin cucerirea Indiei de către Dionyssos – expediţie reeditată de Alexandru – este confirmată de arheologi şi de lingvişti şi cunoscută drept „marea migraţiune indo-europeană".

Alexandru cel Mare şi învăţaţii care îl însoţeau în expediţia sa asiatică aveau cunoştinţă de *Kyropedia* lui Xenofon, fost mercenar şi general în armata persană, şi de *Persika* lui Ctesias, istoric şi medic, timp de 27 de ani, al regelui persan Artaxerxes Mnemon, însă, în ciuda pretenţiilor că aceştia ar fi avut acces la arhivele regale de la Persepolis, informaţiile „cosmetizate" privind moartea lui Cyrus cel Mare nu prezentau credibilitate în lumea elenistică. De fapt, Ctesias afirmase că lucrarea sa urmărea să combată *Istoriile* lui Herodot. Oricum, arhivele regale persane au fost distruse din porunca lui Darius, pentru a nu cădea în mâinile învingătorului său.

Preluarea şi completarea informaţiilor lui Herodot în izvoarele istorice greceşti şi romane se conturează în următoarele nouă veacuri, la trecerea cărora eruditul latin Cassiodorus, sfetnic al regelui ostrogot Theodoric cel Mare, le repune în circulaţie prin *Getica* sa, istoricul bizantin Procopius din Caesareea le prezintă şi le comentează în *Cartea războaielor*, iar notarul get romanizat Iordannes le continuă şi le „popularizează" printre conaţionalii său în *Getica*, precizând că „Regina Tomiris, luând de la inamic atâta pradă după obţinerea victoriei, a trecut în părţile Moesiei, care acum se cheamă Scythia Minor, împrumutându-şi numele de la Scythia Mare, şi acolo, pe ţărmul moesic al Pontului, a zidit cetatea căreia i-a dat numele Tomis."

Abia după căderea Constantinopolului, eruditii din Europa Occidentală l-au redescoperit pe Herodot, iar numele reginei Tomiris reapare în operele istorice, literare şi artistice ale Renaşterii, devenind subiectul unor tragedii, al unor lucrări muzicale, al unor tablouri celebre, păstrate astăzi în muzee din întreaga lume.

Voltaire, Shakespeare, Eminescu, ba chiar şi adolescentul Mircea Eliade, au găsit în operele lor ocazia să amintească destinul, faima, exemplul, valoarea simbolică şi umană a reginei massageţilor, iar câţiva istorici, cercetând „rolul femeii ca forţă în istorie", au aşezat-o într-o glorioasă galerie, alături de Artemisia, Boudicca, Samsi, Zemobia sau Ioana d'Arc.

Regina Tomiris în lirica lui Mihai Eminescu

Zoia Elena DEJU
Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA

În perioada vieneză a redactării ***Panoramei deşertăciunilor*** (1870-1872), Eminescu dedicase nu mai puţin de 104 strofe scenarii Daciei legendare şi eroice. Dacă avem în vedere că întreg poemul, ce-şi propunea să evoce tablouri semnificative din istoria omenirii, număra 217 strofe (1302 versuri), putem să realizăm că intenţia poetului era aceea de a legitima civilizaţia geto-dacă între marile civilizaţii ale omenirii…

În acest fel, afirmă G. Călinescu în exegeza sa *Opera lui Mihai Eminescu* (Ed. Minerva, Bucureşti, 1976, p. 54), „*Eminescu fusese fulgerat de ideea unei epopei dacice*". Însă, aceasta dovedindu-se irealizabilă, au rămas, totuşi, în manuscrisele poetului, diferite poeme şi încercări dramatice, care, toate la un loc, dimpreună cu consideraţiile sale teoretice din unele editoriale, pot să ne arate complexitatea şi profunzimea gândirii poetice, conform căreia „totul trebuie dacizat de acum înainte" (*Distinguendum est*).

Între aceste fragmente de epopee dacă, postumele ***Sarmis*** şi ***Gemenii***, dar şi antuma ***Rugăciunea unui dac***, constituie un grup liric aparte, în care evocarea istorică şi reflecţia filosofică a imaginarului romantic eminescian capătă un teren amplu de desfăşurare.

Mai întâi, în poemul **Sarmis** (1879), este evocat „craiul tânăr din Geţia cea veche", care, plimbându-se cu barca pe marea scăldată de razele lunii, face patetice declaraţii de dragoste miresei sale TOMIRIS.

Aceeaşi TOMIRIS apare şi în poemul mai elaborat **Gemenii** (1882), structurat în trei părţi, din care reţinem rivalitatea dintre cei doi fraţi, Sarmis şi Brigbelu, stârnită deopotrivă mai degrabă de aceeaşi femeie iubită, TOMIRIS, decât de succesiunea la tron.

Astfel, Brigbelu, fiul mai mic, îşi îndepărtează, în condiţii obscure, fratele, preluând, la împlinirea sorocului de un an, tronul şi, o dată cu acesta, pe prefrumoasa TOMIRIS, care manifestă faţă de rivalul iubitului ei o atracţie hipnotică, comparabilă cu atracţia Cătălinei faţă de Hyperion din *Luceafărul*:

„ – Dar mă iubeşti Tomiris – tu mă iubeşti atât,

Precum pe al meu frate nicicând nu l-ai iubit.
- Da, simt că în puterea ta sunt, că tu mi-eşti domn
Şi te urmez ca umbra, dar te urmez ca-n somn.
Simt că l-a ta privire voinţele-mi sunt sterpe,
M-atragi precum m-atrage un rece ochi de şerpe,
Fugi, fugi în lumea largă! Mă faci să-nnebunesc,
Căci te urmez şi totuşi din suflet te urăsc.“

La nunta tânărului regeBrigbelu cu preafrumoasa Tomiris sunt invitaţi „zeii vechii Dacii“, care se aşază în şiruri sub bolţile de piatră, având în capul mesei pe *„Zamolxe, zeul getic / Ce lesne urcă lumea cu umăru-i atletic*“, cu Soarele în dreapta şi Luna în stânga:

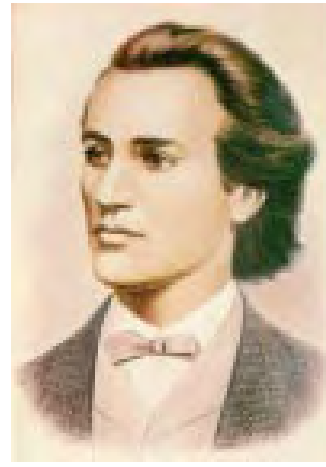

„Din sale depărtate pătrunde zvon de armă
Prin el cimpoiul skytic porneşte dulcea-i larmă,
Trezind greoiul ropot de danţ, căci la un loc
Toţi oaspeţii mai tineri loveau baltagu-n joc,
Iar tinerele fete cu ei jucând de-a valma
Se-nvârt şi se mlădie uşor sunând cu palma.
La mijlocul de masă pe tronu-i şade el
Cu plete lungi şi negre, întunecos, Brigbel.
Şi răzimat pe spată al zeilor fiastru
Privea-n ochii miresei al cerului albastru.
Fruntaşi ca două basme, izvoarele uimirii-s,
În păru-i lung de aur se învălea Tomiris…“

La nuntă participă voievozi şi boieri din întreaga Geţie, care ascultă *„poveşti din alte vremuri / De regi de-a căror fapte te miri şi te cutremuri“.* Între cei abătuţi asupra acestor meleaguri este amintit, într-o antedatare *sui generis*, Darius al lui Istaspe, care negăsindu-şi în lume *„loc să-ncapă / În Dacia venise, cerând pământ şi apă…“*

Şi, pe când ghiduşul (un fel de măscărici shakespearian) îi desfaţă pe meseni cu glumele sale, apare în fundul sălii, sub un arc, „nebunul Sarmis“, cu mâna răzimată pe „spada-i de monarh“. Apropiindu-se de Brigbelu, îşi trece mâna peste faţă şi îşi aduce aminte „o veche povestire“. E, în discursul acestuia, o întreagă filozofie, căci, recunoscând atotputernicia lui Zamolxe, apariţia fantomatică nu face decât să-şi repudieze propriul său destin, îndeosebi coroana şi femeia iubită, aruncând asupra fratelui uzurpator un teribil blestem (e acel *pesimism* din poemul „*Mureşan*“ şi dorul de extincţie şi de nirvana din „*Rugăciunea unui dac*“).

Blestemul fratricid îl ajunge pe tânărul rege. Urmărind înşelătoarea fantomă a fratelui prin sălile pustii, cu pumnalul, spre a-l ucide, Brigbelu loveşte, dar sfârşeşte prin a se înjunghia pe sine: *„Loveşte crud o dată şi cade mort – Brigbel.“*

E, în acest poem, o frustă imaginaţie istorică (cu zei, regi şi obiceiuri din „*Geţia cea veche*“, cum numea Herodot ţara de dincolo de Istru), dar şi o atmosferă încărcată de un romantism hieratic şi nebulos.

Ideea *rivalităţii fratricide* pentru coroană şi femeia iubită, care duce la crimă, este, desigur, de circulaţie universală şi ea se conjugă cu *motivul umbrei* şi *blestemului*, al *pasionalităţii hipnotice*, al *alienării fantomatice*, – totul fiind adus în cheia reflecţiei pesimiste asupra lumii şi creaţiei. Nu lipseşte din ***rugăciunea nirvanică*** a dacului nostru semnificaţia thanatică a unui leitmotiv de patetică expresivitate romantică:

„Se clatin visătorii copaci de chiparos
Cu ramurile negre uitându-se în jos,
Iar tei cu umbra lată şi flori pîn-în pământ
Spre marea-ntunecată se scutură de vânt.“

Regăsindu-se în lirica de această factură, regina TOMIRIS ţine, la Eminescu, mai mult de mitul poetic decât de realitatea istorică. Tomiris nu mai este aici regina războinică ce şi-a răzbunat fiul, pe Spargapeithes, cufundând capul ahemenidului Cyrus într-un vas cu vin, ea devine, sub pana lui Eminescu, *mireasa blondă cu ochi albaştri,* stârnind rivalitatea fratricidă, adică însuşi acel ideal romantic din mitul erotic, *eidos* exponenţial, atât de pregnant în imaginarul poetic eminescian.

În istoria literaturii române se impune:

O nouă „periodizare“

Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA

În prefața la monumentala „*Istorie a literaturii române de la origini până în prezent“*, G. Călinescu, punând tranşant problema „începuturilor“, sesiza, mai întâi, că există trei feluri de specialişti angajați în a scrie istoria literaturii: primii ar începe cu literatura veche (de la Macarie la Conachi), alții „o iau de la Cârlova, dezinteresându“-se cu totul de epoca anterioară, pentru ca o a treia categorie de cercetători literari („singurii cercetători ai esteticului“) să se ocupe numai cu epoca modernă, de la 1900 încoace: *„Discuțiile au forma cea mai fantezistă pentru că nici una din părți nu se sprijină pe documente incontestabile. În definitiv, tradiție nu înseamnă altceva decât înaintare organică după legi proprii şi nu este îndoială că organicul există în literatura română. Se cade doar să-l descoperim, fără prejudecăți, şi mijlocul nimerit este a scrie o istorie literară bine informată, însă de substanță, nu de nume proprii şi de cifre“* [1]

Cu ce elemente şi fapte de cultură (integrate într-o concepție de ansamblu) trebuie să înceapă, aşadar, o istorie a literaturii române? Cu recunoaşterea a priori a unei **literaturi populare**, în care identificabile sunt motivele, temele, figurile, miturile specificității naționale (v. *Tratatul Academiei*)? Cu evocarea **spiritualității geto-dace**[2] şi a complexului de etnogeneză sau cu acea **cultură feudală timpurie** (sec. X-XII), cum procedează G. Ivaşcu în *Istoria literaturii române* (vol. I, 1969) şi cu care îşi începea G. Călinescu memorabila operă?

Prejudecata conform căreia o istorie a literaturii nu trebuie să părăsească sfera esteticului (v. obiecțiile făcute „Istoriilor“ lui Iorga!), făcând concesii culturalului, funcționează încă şi, din această cauză, o periodizare completă a literaturii române, într-o sinteză reprezentativă, rămâne un deziderat. Se ştie că suportul oricărei literaturi e cultura (populară şi scrisă) şi că o istorie a literaturii unui popor nu poate ignora niciunul din aspectele devenirii sale cultural-istorice şi spirituale. Aşadar, întrebarea-problemă este aceasta:

Când începe literatura română?

Începe ea, conform unei concepții organiciste, odată cu *literatura populară*, cu marile mituri ale spiritualității româneşti?

Începe ea la 1521, data redactării în limba română a primului document păstrat – *Scrisoarea lui Neacşu*, ori cu *textele maramureşene*?

Avem, se ştie, până la această dată, o epocă întinsă pe câteva secole de *slavonism cultural*, o limbă a Răsăritului ortodox, în timp ce latina funcționa ca limbă oficială a Occidentului catolic.

Dar, la Dunărea de Jos, fuseseră redactate scrieri cu o mie de ani în urmă, în limba latină, de câțiva ecleziaşti, în Dacia postaureliană (o parte din scrierile acestea vor fi traduse, mai târziu, în cultura de limbă slavonă de la Dunărea de Jos, confirmând astfel spiritul organic al unei culturi, tradiția neîntreruptă a acesteia în spațiul balcanic, prezența străromână nefăcând altceva decât să probeze „europenitatea fundamentală a literaturii române în cadrul unei tradiții străvechi a unui mod de cultură endogen“. Studii solide şi conjugate, uneori, au lămurit această problemă – este vorba de **perioada străromână** a literaturii noastre, neconsemnată încă de istoriile literare (între romanizare şi perioada slavonismului cultural întinzându-se „*mileniul alb*“, cum a fost numit acest interval / hiatus în cultura română)…

În ultimele decenii ale secolului XX au avut loc cercetări solide care au lămurit – şi nu numai pentru noi – perioada aşa-zisului ***mileniu alb.***

Ioan G. Coman începe în 1957 despre *Niceta de Remesiana*, un studiu care pune în lumină contribuția acestui scriitor ecleziast la consolidarea unei doctrine de expresie străromână, atât de necesară într-un moment când la orizont se profilau umbrele atâtor schisme şi erezii ce au împânzit Evul Mediu la Dunărea de Jos. În 1968, acelaşi I. G. Coman publică opul de uluitoare demonstrație: *Contribuția scriitorilor patristici din Scythia Minor*, iar în 1975 lucrarea *Sciții Ioan Casian şi Dionisie cel Mic şi legăturile lor cu lumea mediteraneană*, pentru ca în 1979 să publice impunătoarea sinteză: *Scriitori bisericeşti din epoca străromână*, care nu va fi nicidecum o „monografie patristică regională“ de la Dunărea de Jos, ci o retrospectivă calmă de acumulări erudite ce evidențiau o moştenire culturală, necesitând o imperioasă operație de recuperare istoriografică.

„Ipoteza“ literaturii străromâne se ivi, aşadar, pe un teren de amănunțită erudiție şi ea nu avu decât soți de izbândă în câteva intervenții găzduite de unele publicații de la noi, în perioada de după 1980, când încep să apară discuții organizate, seriale de exegeză, pagini tematice ilustrative[3], în care se susține ideea că *„literatura română de*

mâine va trebui să împingă materia de studiu în teritoriul producţiilor străromâne". (A. Silvestri).

Ideile privind ipoteza străromână vor circula apoi în presa culturală românească, în pagini tematice destinate, prin intervenţii istoriografice (DACIA MAGAZIN nr. 40, februarie 2007) la obiect. [4]

Alături de I. G. Coman si Nestor Vornicescu, trebuie amintiţi şi autorii unor studii de erudiţie amănunţită peste care nu se mai poate trece astăzi în ceea ce se cheamă epoca străromână (***Nicolae Corneanu, E. Norocel, D. Stăniloaie, V. Ştefănescu-Drăgăneşti, Ciprian Zaharia***).

Această epocă străveche a literaturii române a fost investigată în ultimul timp de regretatul cărturar **Nestor Vornicescu** (Mitropolitul Olteniei), autor al unor compacte studii: *Scrierile patristice la Dunărea de Jos* (ed. I, 1983; ed. II, 1985), *Primele scrieri patristice în literatura noastră,* sec.IV"XVI, 1984; *Un filosof străromân de la Histria dobrogeană: Aeticus Histricus*, 1986.

Cine sunt aceşti „străromâni", care ilustrează prin scrierile lor (**comentarii de texte sacre, epistole, prefeţe, dialoguri, omilii, polemici, traduceri**) o etapă ce confirmă evoluţia organică a unei culturi, în primul rând o timpurie medievaliate doctrinară?

Aceşti „străromâni" sunt: **Vetranion al Tomisului** (cca. 335-414), pedagog doctrinar şi imnolog strălucit, supranumit „apostolul dacilor", autorul celebrului „*Te Deum Laudamus*", **Laurentius de Novae** (cca.401-417), **Ioan Cassian** (350-420), autorul „Dialogurilor" cunoscute în lumea ecleziastă a timpului, **Ioan al Tomisului**, **Teotim II**, **Dionisius Exiguus** (cca.465-545), întemeietorul cronologiei creştine pe care o numim „era noastră", enciclopedist de formulă, desigur, „pre-renascentistă"...

În aceeaşi ordine de idei, interesantă ne apare şi lucrarea *Creştinismul daco-român în nordul Dunării în sec. al IV-lea*, de Mircea Păcurariu (1972), care venea să consolideze convingeri, intuiţii, fapte şi repere de domeniul evidenţei.

În lumina acestor cercetări, se impune **o nouă periodizare a literaturii române**.

Desfăşurată pe circa două sute de ani, şcoala de literatură ecleziastică de la Tomis rămâne încă un şantier deschis pentru cercetătorii specializaţi. Oricâte „revelaţii" ar mai surveni, e limpede că avem de a face cu o perioadă culturaliceşte distinctă, a cărei reverberaţie ecleziastică se simte peste veacuri în cadrul culturii şi literaturii române. Nu este vorba de fantezii interpretative, ci de concluzii pertinente, solide, rezultate în urma unor examinări minuţioase. Căci, dacă peste o mie de ani vorbim de o „*literatură religioasă în limba slavonă"* (pe care istoricii literari au considerat-o parte integrată a literaturii române), de ce să nu vorbim şi de *o literatură religioasă în limba latină (*şi nu numai religioasă), născută la Dunărea de Jos în primele secole ale mileniului dintâi? Istoria literaturii române are datoria de a recupera în întregime această perioadă de cultură ecleziastică (vom întâlni şi aici „specia lirică a rugăciunii"), mai ales astăzi când, înlăturate fiind inerţiile ideologiei totalitare, se impune un examen atent al recuperării şi reconsiderării noastre culturale.

Cu literatura străromână de la Dunărea de Jos ne atestăm prezenţa în spaţiul mediteranean, cât şi într-o *Europă a spiritului.*

Brăţările de aur, punct de referinţă a istoriei Daciei

Vladimir BRILINSKY

Dincolo de spectaculozitatea descoperirii şi a recuperării de către autorităţile române a deja celebrelor brăţări de aur, trebuie să privim clar, lucid şi, mai ales, competent la integrarea acestora în contextul istoric.

De ce sunt aceste brăţări aşa de importante? În primul rând pentru faptul că ele sunt din aur. De aproape 10 ani de zile, Fundaţia „Dacia Revival" se străduieşte să aducă la lumină fascinanta civilizaţie a strămoşilor noştri daci. Puternica spiritualitate a dacilor, puterea lor militară şi economică, prezenţa activă şi semnificativă în crearea zonelor de influenţă ale Europei antice sunt subiecte care au fost dezbătute cu precădere în ultimul deceniu. În tot acest timp s-a uitat sau, după caz, s-a omis că toate aceste atribute ale civilizaţiei dacice nu erau posibile dacă nu ar fi fost dublate de o substanţială prezenţă a aurului. Se ştie – şi acest lucru nici nu mai trebuie demonstrat – că toate marile

civilizații ale lumii s-au format, fără nicio excepție, doar acolo unde a existat un drum al aurului. Oricât de numeros şi oricât de viteaz ar fi fost un popor şi oricât de buni conducători ar fi avut, fără o bază economică determinată de aur, acel popor nu a reprezentat decât o prezență meteorică în istoria antichității.

O parte a lumii ştiințifice avea deja sădită ideea că dacii nu prelucrau aur, idee vehiculată de personalități ale istoriei noastre contemporane chiar şi atunci când brățările deveniseră o certitudine. Pentru cei care susțineau această idee eronată şi pentru cei care încă o mai susțin (a se vedea cazul profesorului Constantin Preda), şocul apariției brățărilor de aur a fost prea mare. Era greu de admis că lucrări ştiințifice – considerate de referință până în acel moment – cercetări de o viață a unor prestigioşi istorici vor fi date peste cap de apariția brățărilor. Ca de atâtea ori, dogmele istorice trebuiau păstrate cu sfințenie împotriva oricăror noi descoperiri. Şi totuşi, de data aceasta adevărul este gata să învingă definitiv dogmele. Pentru aceasta ar trebui să vorbim în primul rând despre autenticitatea brățărilor. Contrar multor afirmații apărute în presă care susțin ideea falsului, cercetări competente şi expertize minuțioase dovedesc fără niciun dubiu că aceste brățări au fost făurite în plină dezvoltare şi strălucire a Regatului Dac. Vă rog să-mi permiteți să vă prezint, foarte pe scurt, câteva dintre argumentele care certifică autenticitatea şi apartenența lor la cultura dacică.

De-a lungul timpului, cercetările arheologice au scos la iveală – în marea lor majoritate pe teritoriul transilvan – 30 de brățări spiralice de argint. Toate au fost extrase din straturi de cultură dacică, fapt autentificat de rapoartele arheologice întocmite la vremea respectivă, de analiza pieselor descoperite împreună cu ele, precum şi de analiza stilistică. Descoperite pe parcursul a mai bine de 100 de ani de cercetări, ele au fost studiate la un loc, în amănunțime, de către regretatul istoric Florin Medeleț, unul dintre puținii istorici care au intuit, cu mult timp în urmă, posibila existență a unor brățări similare din aur. Între aceste brățări de argint şi cele de aur, descoperite în Munții Şureanu, practic nu există diferențe decât dacă este să ne referim la metalul din care ele sunt confecționate. În urma expertizării şi a studierii primelor 6 brățări de aur de către doamna doctor Barbara Deppert Lippitz, pe de-o parte, cât şi de către domnul doctor Ernest Oberländer Târnoveanu, pe de altă parte, în ciuda faptului că ele au apărut oficial în momente diferite, au elemente comune şi anume tehnica, modul de decorare, stilul în general. Dincolo de variațiile de decor care sunt inerente şi surprinzător de mari, având în vedere că artiştii care au realizat brățările au folosit un număr mic de elemente decorative, ele sunt, în ultimă instanță, identice. Ca tehnică primară, este vorba despre baterea la rece a unor lingouri de aur. În prima fază au fost realizate, prin batere, capetele de animale, protomele stilizate iar apoi s-a trecut la realizarea spiralei. Apoi s-a procedat la poansonarea palmetelor iar, în ultima fază, spiralele au fost rulate pe un tambur de lemn pentru a li se da forma definitivă, plurispiralică.

În faza finală, meşterul a recurs la dalta gravorului cu care a realizat elementele lineare, precum gura, marginile, liniile şerpuite care pot indica blana sau, după caz, pielea animalului reprezentat sau alte elemente de decor; cu alte seturi de poansoane au fost realizate ochii şi perlele care decorează marginea sau centrul brățărilor. În ciuda unei tehnici foarte simple, prin îndemânare şi fantezie, autorii brățărilor au realizat opere deosebite care impresionează pe orice privitor, indiferent de gradul de pregătire artistică şi indiferent de cunoştințele pe care le are despre arta bijutierilor.

Observând atent urmele lăsate de unelte ca şi combinația elementelor decorative, se poate spune că ele sunt tipice pentru tehnicile bijuteriei antice. Se regăsesc şi pe brățările de argint şi, mai mult decât atât, ele nu mai sunt astăzi în folosință niciunde în Europa. Ele au fost abandonate de mult pentru că, între timp, s-a trecut la tehnici mai sofisticate şi, în acelaşi timp, bijutierii şi-au pierdut treptat creativitatea prin folosirea unor şabloane, a unor modele stas care nu mai cereau din partea lor rezolvarea unor situații de a realiza unicate.

Este clar, deci, că forma lor, stilul artistic, tehnologia de prelucrare sunt identice, iar un presupus falsificator, utilizând o tehnică dispărută de secole, cea a baterii la rece a aurului, ar fi trebuit să aibă în mână pe fiecare pentru a

executa o reproducere, ceea ce este, practic, imposibil. Cel mai concludent exemplu îl constituie „Mica Parizianã“, o brățară spiralică de aur, dintre cele recuperate, care are o soră geamănă din argint, într-un muzeu din Viena, dar aceasta nu a fost niciodată expusă publicului larg, deci ea nu putea fi reprodusă.

Un alt argument este adus de către acelaşi reputat istoric, doctorul Ernest Oberländer Târnoveanu, şeful Cabinetului Numismatic şi Tezaur din cadrul Muzeului Național de Istorie, care demonstrează clar că patina cu care sunt acoperite aceste brățări este rezultatul unei îngropări prelungite în pământ de mii de ani. Tot Domnia sa aduce ca argument de netăgăduit în favoarea autenticității, pe lângă multe altele, rezultatele profesioniste din laboratorul Institutului de Fizică Nucleară Măgurele, care indică precis proveniența aurului din care sunt confecționate brățările ca fiind din Munții Apuseni, zona Brad – Valea Arieşului.

O mărturie deosebit de importantă vine tocmai din partea celui care a dezgropat, efectiv, aceste brățări, un localnic din Munții Şureanului. Angajat cu ziua de către căutătorii de aur, care se dăduseră drept speologi în legalitate, acesta afirmă că, deasupra gropii în care erau depozitate brățările, creşteau doi fagi care aveau aproximativ 40-50 de ani. Deci îngroparea cea mai recentă ar fi trebuit să aibă loc cu mult înaintea naşterii pseudobijutierului care este invocat drept confecționer al falsurilor. Revenind la cel puțin bizara teorie că dacii nu prelucrau aur, trebuie să precizăm că în mare măsură ea s-a format şi s-a întărit datorită concluziilor la care s-a ajuns în cercetările arheologice de la Roşia Montană, pentru care s-au cheltuit nu mai puțin de 9 milioane de dolari şi în urma cărora s-a decretat că exploatările aurifere datează din perioada romană şi că nu s-au găsit vestigii dacice pe acele locuri. În realitate, aceste stupide concluzii sunt cauzate de interesele economice ale celor care vor să înceapă exploatarea cât mai repede şi cărora dacii, odată certificați ca exploatatori ai aurului, le-ar fi încurcat şi mai rău socotelile. Şi atunci, mult mai simplu şi mai eficient le-a fost celor de la Roşia Montana să-i „şteargă“ pe daci din acele locuri, cu două propoziții absolut aberante. Numai că împotriva acestui act s-au ridicat voci competente care desființează teoriile fabricate de Gold Corporation. Cercetătoarea Beatrice Cauet din Toulouse a datat cu carbon 14 – materie organică recoltată din galerii ca aparținând secolului I î.H. – dovedind o intensă exploatare dacică. Eminentul istoric Horia Ciugudean, un fin şi competent cunoscător al câmpului arheologic de la Roşia Montană, afirmă, prezentând dovezi de necontestat în urma cercetărilor sale, că aurul din minele de la Cârnic a îmbogățit tezaurele lui Burebista şi Decebal. La fel, profesorul Ioan Piso, directorul Muzeului de istorie al Transilvaniei, susține cu fermitate şi cu argumente, continuarea cercetării arheologice în zonă, până la fireasca descoperire a vestigiilor dacice.

Mai mult, lipsa descoperirilor dacice în exploatarea minieră de la Roşia nu reprezintă un argument atâta timp cât în arheologia minieră este o regulă că exploatările unei epoci şterg aproape complet urmele exploatărilor ulterioare.

Şi, ca un corolar al tuturor acestor afirmații, intervine declarația expertului german Barbara Deppert Lippitz, o autoritate unanim recunoscută pe plan european, cea care, prima, a cercetat brățările de aur descoperite în Munții Şureanului: „Voi, românii, aveți o istorie de peste 6 mii de ani scrisă în aur. Însăşi identitatea voastră a fost scrisă în aur. În tezaurul Muzeului Național de Istorie puteți să vă regăsiți identitatea privind cronologic importantele descoperiri în aur de-a lungul a 6 milenii. Nu înțeleg de ce trebuie să vă căutați identitatea prin alte țări sau muzee ale lumii când o aveți aici, aproape de voi, şi ea trebuie doar privită. Brățările de aur care, fără nicio îndoială aparțin civilizației dacice, vin să încununeze această istorie făcând-o şi mai evidentă şi mai strălucitoare.“

De aceea, doamnelor şi domnilor, vă adresez invitația de a vă apleca în cercetările dumneavoastră şi asupra acestui aspect esențial al civilizației dacilor. Iar dacă cercetările dumneavoastră se vor baza pe fapte reale, pe documente şi descoperiri ştiințifice şi credibile, lăsând la o parte speculațiile sau fanteziile fără un suport real, se cheamă că veți contribui esențial la ceea ce noi cu toții, cei prezenți aici, visăm: scoaterea la lumină a unei civilizații înfloritoare şi strălucitoare cum rar a existat în antichitate.

Coifuri regale și hotare de pământ la geto-daci

Luca MANTA

Ipoteza ce urmează încearcă să dovedească prin mijloace simple, dar eficiente, delimitarea unor teritorii stăpânite de regii – conducători geto-daci, care au domnit în epoca bronzului târziu, adică între secolele 4 şi 3 î.Hr.

O serie de documente antice ne dovedesc că populațiile autohtone denumite geți ori daci aveau în stăpânire vaste întinderi de pământ nedefinite teritorial, care conțineau totuşi denumiri de munți, păduri, ape curgătoare ş.a. Aceste hotare naturale ce includ toponime, hidronime, oronime ş.a., se regăsesc în prezent pe teritoriul României, unde delimitează arii geografice ce poartă nume de regiuni, țări, ținuturi, meleaguri ş.a.

În afara acestor hotare naturale, ipoteza de față adaugă şi aşa-zisele hotare artificiale construite sub domnia

unor regi geto-daci, mărturii arheologice descoperite pe teritoriul României şi care nu acoperă în totalitate vechile hotare ale Daciei antice.

În acest scop, cercetarea ce urmează alege ca dovezi arheologice obiectele numite ***coifuri, căşti*** ori ***diademe***, însemne regale purtate de conducătorii militari geto-daci şi care însemne de putere ne fac dovada indirectă a stăpânirii unor teritorii regale.

Cercetarea istorică justifică originea valurilor de pământ construite de mâna omului – în zone întinse de câmpie – şi care au o aşezare perpendiculară pe vaduri de ape curgătoare. Aceste hotare agricole artificiale închid teritorii situate între ape, râuri ce au scurgere paralelă către Dunăre, Tisa ori Marea Neagră, aşa cum apar cele din Banat, Oltenia, Muntenia ori cele din Moldova şi ţara vecină numită Ucraina. Totuşi, asemenea valuri de pământ nu apar construite în Ardeal, o ţară străbătută de râul Mureş, care taie perpendicular şi munţii – Carpaţii Apuseni.

Rolul acestor valuri de pământ îl spune un text antic referitor la zeul **Mars Gradivus**, care «*era stăpânul şi apărătorul hotarelor agricole getice*» (**Virgiliu**, *Eneida*, III, 35).

Dacă însemnăm pe harta geografică a României toate siturile arheologice unde s-au descoperit *coifuri de aur*, *de argint* ori *de bronz*, atunci observăm cu uşurinţă că *Brazda lui Novac / Osiris / Troian* devine un factor important în delimitarea unor teritorii regale, întrucât aceste valuri de pământ închid ca o latură teritorii situate între ape. Datarea arheologică a acestor valuri de pământ construite în secolul 4 î.Hr coincide cu făurirea coifurilor geto-dace!

Cercetătorii în istorie veche pot extinde ipoteza emisă, la care pot adăuga documente scrise şi alte mărturii arheologice, totul pentru a delimita cât mai exact teritoriile regale stăpânite de cei peste 50 de regi geto-daci. Reamintim că prima menţiune istorică despre *geţi* o face poetul **Sofocle** (cca. 497 – 405 î.Hr.), după care apare un regat dacic la anul 200 î.Hr. definit de istoricul **Pompeius Trogus** prin: «*incrementa Dacorum per Rubobosten regem*».

Între cele peste 20 de însemne regale descoperite pe teritoriul ţării noastre, se află şi două diademe de aur descoperite la Galeşu – Poarta Albă – CT., podoabe regale purtate de femei şi despre care arheologul Radu Florescu spune că sunt *piese de mobilier ori instrumente rituale*.

Deoarece situl arheologic Galeşu – Poarta Albă – CT. este situat la circa 20 de kilometri de anticul port Tomis – Constanţa de astăzi – putem afirma că cele două diademe tronconice de aur, ce au diametrul de 19,2 centimetri şi înălţimea de 15,2 centimetri, au aparţinut curţii regale a reginei **Tomiris**.

Diademele de aur făurite în epoca de bronz târzie apar apropiate ca timp cu domnia reginei **Tomiris** «*a geţilor lui Marte*» (Iordanes X, 62), care i-a învins pe parţii conduşi de regele **Cyrus**, despre care se ştie sigur că a domnit între anii 559 şi 530 î. Hr. (M.D.E. – 1978).

Pentru a susţine ipoteza emisă, anexăm harta României / Dacia antică, unde am însemnat locul unde s-au găsit toate aceste icoane vii numite coifuri. Întrucât spaţiul lucrării este limitat, nu ne propunem a analiza forma, materialul ori desenele încizate pe aceste coifuri geto-dace.

Tomiris, justiţiara lumii vechi şi amazoanele

Viorel PATRICHI

Lumea fascinantă a tracilor a oferit antichităţii două personalităţi emblematice, considerate drept modele pentru orice posibilă istorie universală a moralei războinicilor: Tomiris, regina massageţilor, şi Dromichete, regele dacilor din sudul Carpaţilor. Despre Tomiris ştiu mai multe occidentalii, decât românii de astăzi. Norocul nostru a fost că Diodor din Sicilia a descris scena de la Helis, în care Dromichete l-a dojenit pe Lisimah printr-o parabolă demnă de regele Solomon. Este acolo cea mai frumoasă, cea mai paradoxală maieutică politică din istoria universală. Despre Dromichete, învăţau până şi copiii din România, dar şi acest rege pare să fie uitat. Făcătorii de manuale nu mai vor să ofere exemple morale copiilor noştri.

Cu siguranţă, Tomiris ar fi rămas necunoscută pentru cultura europeană, dacă nu ar fi reuşit să-l învingă pe Cirus cel Mare, regele perşilor, în anul 529 î.H. sau 530. Cirus se numea Kuruş, Kiros sau Keyhusrev, în limba persană veche – farsi. El a domnit în perioada 576–529 î.H. A pus bazele Imperiului Persan şi a fondat dinastia

Achaemenizilor. Ca un Baiazid al perşilor, el a cucerit Regatul Mezilor, Regatul Lydia şi regatul Noului Babilon. A unit cele două regate iraniene. Cirus voia să cucerească şi Egiptul, dar Tomiris i-a scurtat destinul de cotropitor. Războiul cu massageţii a avut loc pe fluviul Sîr Daria, în Asia Centrală. Regele persan a reuşit să-l captureze pe Spargapises, fiul lui Tomiris. Regina massageţilor i-a cerut să-l elibereze pe fiul ei şi să nu treacă fluviul. Spargapises s-a sinucis, iar Cirus a traversat apa cu toată armata. Năvălitorul şi-a găsit sfârşitul, iar Tomiris i-a aruncat capul într-un cazan cu sânge de om, să se sature. Trebuie să evaluăm această scenă din perspectiva moralei războinicilor care-şi apărau poporul, altfel nu vom înţelege nimic.

Tomiris, sau Thamiris după alţii, a impresionat antichitatea prin lecţia ei aspră, pe care i-a oferit-o lui Cirus. Era sancţiunea dată de un războinic unui rege învins în numele dreptului massageţilor la viaţă şi la existenţă liberă. Momentul este foarte asemănător cu pilda oferită de Dromichete invadatorului Lisimah peste două sute de ani. La o distanţă atât de mare în timp, cei doi regi par să se conducă după aceleaşi legi morale nescrise ale păcii şi războiului. În această mentalitate, rezidă practic etica lumii moderne, care prevede dreptul la viaţă liberă pentru fiecare popor. Dar cine vrea pace pentru naţiunea lui, trebuie să se pregătească intens de război, spune un vechi principiu din ştiinţa conducerii statelor. (Pe acest principiu al descurajării s-a bazat şi blocarea cursei înarmării nucleare de astăzi).

Prin urmare, nu doar scena dramatică, în care frumoasa regină a aruncat capul lui Cyrus în cazanul cu sânge, avea să-i impresioneze pe artiştii din epoca iluminismului şi apoi a romantismului. Ei au reţinut semnificaţia morală a pedepsirii cotropitorului în numele dreptului sacru al popoarelor la libertate – idee foarte dragă tuturor celor care au teoretizat noţiunea de „naţiune“ în secolul al XIX-lea.

Iordanes povesteşte că la anul 527 î.H., Tomiris a pus bazele oraşului Tomis: „*Tunc Thomyris regina aucta victoria tantaque praeda de inimicis potita, in partem Moesiae, quae nunc a magna Scythia nomen mutuatum minor Scythia appellatur, transiens, ibi in Ponti Moesiaco litore Thomes civitatem suo de nomine aedificavit.“*

De-a lungul veacurilor, echivocul originii massageţilor a fost alimentat şi cultivat până astăzi. Unii îi confundă cu sciţii, alţii susţin că massageţii ar fi o ramură a sciţilor. În realitate, povestea lui Tomiris şi a massageţilor este cea mai semnificativă ilustrare a ideii că o ramură a tracilor a migrat spre răsărit din regiunea carpato-danubiano-balcano-pontică încă din neolitic. Ne-am obişnuit că migraţiile s-au produs numai dinspre Asia spre Europa şi încă nu părem pregătiţi să acceptăm că fenomenul a fost şi invers în anumite epoci istorice vechi.

Herodot scrie că, după victorie, Tomiris, Tamiris sau Timirise – după alte izvoare – a venit cu corăbiile pline de pradă în Dobrogea de astăzi şi a pus bazele cetăţii. Descrierea massageţilor este foarte expresivă: luptători pe jos sau pe cai, arcaşi neîntrecuţi, dar şi curajoşi mânuitori de lance. Purtau armuri împodobite cu aur. Erau monogami, dar văduvele de război erau ţinute în colectivitate. Aveau o religie monoteistă. Ei se închinau la Soarele Neînvins, asemenea tuturor dacilor. Sacrificau cai pe altarele Soarelui. În cartea „De origine actibusque Getarum“ – „Despre originea şi faptele geţilor“ – Iordanes, get, adică dac de origine, îl reconfirmă pe Herodot. El precizează însă că este vorba despre acelaşi neam.

Fiind conducătoarea unui asemenea popor, făcând apoi dovada unor fapte fără precedent, Tomiris continuă să-i fascineze şi astăzi pe cei care se apropie de istoria veche. Unii cred că Tomiris stăpânea regatul amazoanelor, dar, după cum spun scrierile vechi, regina a urmat la tron după moartea regelui. Eminescu o imaginează pe Tomiris în epopeea „Gemenii“, încă prea puţin cercetată. Kazahii de astăzi au convingerea că istoria lor a început cu... Tomiris. Massageţii erau numiţi Saka. Unii istorici turci cred şi astăzi că massageţii erau de neam turcic, fiind iranizaţi odată cu migraţia lor spre răsărit!

Autohtonii din Tadjikistan şi cei din Turcmenistan se revendică tot de la massageţi. Uzbecii cred la fel. Cambize a cucerit Egiptul cu ajutorul massageţilor, celebri în epocă datorită cailor lor fără egal. Turcmenii susţin că rasa de cai Akhal-Teke provine de la massageţi. Cai pe care i-au folosit mai târziu Darius şi Alexandru Macedon. Unii istorici consideră că massageţii au fost asimilaţi de iranieni şi de chinezi. Oricât de diverse ar fi opiniile, toţi cercetătorii au căzut însă de acord pe o singură idee: massageţii erau de origine europeană.

Tomiris era asemuită cu Talestris, regina amazoanelor de mai târziu. Paulus Peter Rubens şi-a intitulat tabloul „Tomiris, regina sciţilor“. Mattia Preti a pictat şi el un tablou cu Tomiris. Iordanes o consideră pur şi simplu „Getarum regina“.

Dante Alighieri spune în „La Divina Comedia“: „Mostraba la ruina y el crudo estrago / que hizo Tomiris, cuando dijo a Ciro: / „Sangre quisiste, y yo de sangre te harto“. Musaev a scris baletul „Tomiris“. O întreagă tradiţie lăsată de o femeie care l-a sfidat pe cel mai puternic al lumii din acea perioadă: „Refuz să mă mărit cu tine şi jur pe Soare, domnul suprem al massageţilor, că te voi sătura de sânge“, i-a scris Tomiris lui Cirus, după cum povesteşte Herodot în „Istorii“. La fel ca pe sciţi, perşii le spuneau massageţilor Sakâ, iar grecii îi numeau Skythai. Chinezii le

ziceau „Sai“. Alții le ziceau „gimirru“ – cimerieni. Herodot afirmă că massageții au condus 28 de ani nord-vestul Iranului. Massageților li se mai spunea ApâSakâ, adică „apă seacă“, după numele vechi al Mării Aral, astăzi secată complet. În limba română veche, se spunea tot „apî sacî“. Perşii le mai spuneau şi Dahâ sau Dai.

Istoricul bizantin Theophan îi confundă pe massageți cu turcii: „La est de Don, locuiau turcii, numiți în antichitate massageți. Perşii îi numeau în limba lor kermikhions. Massageții erau sciți din punct de vedere cultural“. Aici ar merita menționat că massageții credeau că neamul lor se trage dintr-o femeie-şarpe. Aici se întâlnesc cu cabirii din Dacia, de unde au plecat. Massageții au ajuns până în Asiria, unde s-au aliat cu regele Assurbanipal contra mezilor în perioada 669–626.

Legile de evoluție ale limbajului

Mioara CĂLUŞIȚĂ-ALECU

Limbajul – vorbirea – a fost creat şi dezvoltat de oameni ca să comunice între ei şi astfel să poată să colaboreze şi să supraviețuiască.

Limbile au evoluat o dată cu creierul oamenilor şi s-au dezvoltat ca să satisfacă necesitățile mereu crescânde de comunicare ale vorbitorilor.

La început, **s-au folosit** multe **sunete**, eventual însoțite de gesturi. Cu timpul, unele sunete au fost asociate, după reguli logice, **formând rădăcini de vorbire** care puteau să transmită precis multe informații. Rădăcinile de vorbire **au alcătuit cuvinte** iar **acestea s-au asociat**, tot după reguli logice, **în fraze.**

Limba sanscrită, cea mai veche limbă bine cunoscută, ilustrează această evoluție. Acum mai multe mii de ani, în vechea Indie, se vorbea o limbă ariană în care se mai putea descifra semantica (înțelesul) unor sunete şi rădăcini care alcătuiau unele cuvinte. Savanții hinduşi, vrând să exprime în această limbă învățăturile sfinte, au studiat-o şi au fixat-o după reguli gramaticale, pentru ca textele să nu fie ambigue. Au numit această limbă sama-scrita, adică cea mai fixată, ordonată. Aşa a apărut limba sanscrită, limbă sfântă, care s-a transmis exact ca pronunție şi înțeles de la învățător la discipol timp de mii de ani. Ea nu mai era vorbită de popor în mod curent, înainte de întemeierea Romei.

Mă întreb: cât de corect au vorbit oamenii de pe uliță această limbă care avea 8 cazuri de declinare şi trei numere: singular, dual şi plural? Poate la fel de corect ca şi vorbitorii de latina prisca sau cei care au scris textele din limba getă de pe plăcuțele de plumb.

Când posibilitățile de comunicare create au devenit suficiente, limbile au evoluat spre uşurarea pronunției, precizia recepției şi mărirea vitezei de comunicare. S-a redus numărul de sunete şi s-au simplificat cuvintele.

Limba sanscrită avea, după dicționare, 14 vocale şi 38 de consonante, adică 48 de sunete, iar după yoga, 50. Avea, de pildă, patru moduri de a pronunța pe d şi t. În limbile moderne s-a redus numărul de sunete, astfel încât să fie pronunțate uşor şi recepționate corect. Şi limba română a pierdut sunete. În scrierile vechi, se întâlneşte un **dz** şi un **u scurt** final. Şi limba actuală are două feluri de **i**: i scurt şi i lung, dar gramatica nu recunoaşte.

Multe cuvinte sanscrite ilustrează, prin rădăcinile care le alcătuiesc, logica după care au fost create. Astfel, rădăcina **kha** definea cerul, **ga** -deplasarea, iar **na** -înglobarea. Khaga însemna cel ce se deplasează-ga, pe cer-kha, de pildă astru, iar khagana, cel care înglobează-na cea ce se deplasează pe cer-khaga, arăta un cer plin, un univers.

O interpretare asemănătoare se poate face şi unor cuvinte româneşti. De pildă, **cer** definea, ca şi **c**(e)**ar,** în limba sanscrită, pe cel care se mişcă. În adevăr, strămoşii vedeau că cerul se mişcă. Ca urmare, Cerna însemna că înglobează-na pe cel ce se mişcă-cer, deci indica un loc de trecere, ca şi cerdacul sau Cernavodă, şi nu o apă neagră cum s-a dedus greşit pe baza semanticii rădăcinii „cern“ în limbile slave.

Este probabil că mediul geografic ca şi limba de substrat, în cazurile în care a existat, au influențat formarea limbii.

Nu este probabil ca în cuvintele româneşti **l** să fi evoluat în **r**, sau **ct** spre **pt**, deoarece r şi pt cer un efort de pronunțare mai mare decât l şi ct. Este probabil că „soare“, ca şi „sura-surya“ din limba sanscrită, provine dintr-o formă mai veche decât latinul „solem“. Aceasta argumentează şi cuvântul „arsura“, existent în română şi latină, cuvânt care indică un efect al soarelui. La fel şi în cazul cuvântului „sare“. În numele lunii octombrie, moştenit aşa din limba latină, ct nu a devenit pt. Este, deci, probabil că nici „opt“ din română nu a evoluat din latinul „octo“.

Pentru a mări viteza de comunicare şi uşurința de pronunțare, în multe cuvinte s-au produs metateze sau alterări de sunete. Astfel Zeul Mokşei, numit Zalmoxis în timpul lui Herodot, a devenit Zamolxe pe plăcile de plumb. Mai târziu, numele Mănăstirii Pobrata (pentru frăție) a devenit Probota.

Citind invers unele rădăcini de vorbire din limba română, se obține o rădăcină antonimă sau cuvinte cu sens corelat cu al rădăcinii.

De pildă, un dar se dă, iar când rad înseamnă că iau totul. Div arată divinul, iar vid, golul. Es, rădăcina existenții, are invers pe rădăcina secătuirii. Ha sugerează hazul, iar ah, oftatul. Har arată harul, iar rah, crahul. Ia are invers pe ai, log pe gol...

Acest fapt nu s-a observat la rădăcinile din limba sanscrită, nici la cele deduse pentru indo-europeana comună.

Cuvintele create pot îmbogăți sau schimba înțelesul unei rădăcini. În acest caz, vechiul înțeles este asociat unei noi rădăcini, fără să dispară cuvintele create cu vechea rădăcină.

Rădăcina la sugera pământul în lan, vale, oală... Referirile făcându-se la pământ, la a început să indice raporturi în spațiu şi timp şi, în cuvintele nou create, pământul a început să fie sugerat de alte rădăcini.

Limbile se dezvoltă şi evoluează o dată cu concepțiile, mediul şi modul de viață al oamenilor.

De pildă, apariția cuvântului Dumnezeu (stăpân al zeilor) a indicat o trecere spre monoteism. Chiar şi adoptarea unor cuvinte din alte limbi poartă adesea amprenta gândirii celor care le-au adoptat. Astfel pili, care în limba rusă înseamnă au băut, a ajuns în limba română s-au pilit, adică s-au îmbătat.

Limba geto-dacilor, o limbă ariană vorbită de la granița cu Persia, acolo unde regina Tomyris a învins pe Cyrus, până la sud de Balcani, *a suferit multe influențe şi a evoluat în condiții astăzi greu de stabilit. În ea se pot face cercetări arheologice anevoie de descifrat şi datat.*

Limba română argumentează istoria şi gândirea românilor şi aceste însuşiri ale ei au fost insuficient studiate.

Dacia era situată în inima vechii Aria. Aşa cum dovedeşte limba română, aria definea o întindere de pământ, deci **arieni** însemna pământeni. Când arienii făceau cuceriri şi deveneau stăpâni, numelui lor li s-a dădea şi înțelesul de nobil.

Geții erau fiii Gaeei – zeița pământului – deci numele lor însemna pământeni şi era sinonim cu arieni.

Când N. Miulescu şi-a intitulat cartea „Da.ksa țara zeilor", s-a bazat şi pe confirmarea sanscritistei Amita Bhose că ksa însemna țară, regiune, iar da putea fi interpretat al zeilor, sfânt. În dicționarul sanscrit-francez, **daksa**, cu al doilea a lung, este tradus la la terre, deci daci însemna tot pământeni.

Numele **pelasgi**lor şi al **valahi**lor conțineau silaba la, rădăcină de cuvânt care sugera pământul – mantra pământului la yoghinii hinduşi –, deci lasci, lahi însemna tot pământeni.

Suntem urmaşii vechilor pământeni ai acestor locuri. Vom şti să ne păstrăm tradițiile şi să fim demni de vechii strămoşi?

Dunărea – apa dacilor

Dr. Mihai BOCIOACĂ

Dunărea este singurul fluviu care străbate Europa de la vest la est, traversează două mari lanțuri muntoase (Alpii şi Carpații) şi două mari depresiuni tectonice (Panonică şi Getică) iar pe parcursul său de 2.860 kilometri, drenează o suprafață de 805.300 kilometri pătrați, în care trăieşte o populație de aceeaşi origine etnică: traco- geto-dacică, vizibilă şi azi printr-o multitudine de criterii – etnice, lingvistice, culturale, folclorice, arhitectonice, hidronimice, toponimice, antroponimice, etc.

În ultimii 359 de ani, această unitate etnografică s-a destrămat prin promovarea principiului de constituire a statelor naționale, stabilit prin Pacea Westfalică sau tratatul de pace de la Osnabrück şi Münster, finalizat la 24.10.1648, încheiat în urma războiului de 30 de ani. De la acest moment, fiecare stat constituit şi-a creat o nouă identitate etnică şi lingvistică, dar bazată pe aceeaşi matcă veche traco-geto-dacică, comună tuturor statelor europene.

Un argument de dăinuire a populației dacice, ariene sau carpato-dunărene în acest bazin hidrografic şi nu numai, care „folosea aceeaşi limbă", după cum spune Jordanes în lucrarea sa „Getica" şi că „geții sunt totuna şi aceeaşi cu goții", că sunt strămoşii românilor de azi îl constituie numele râurilor, dintre care pe primul loc amintim **Dunărea**, care înseamnă „**apa Dacilor"**, sau „**Danu.viu- zeul vedic al apelor**", care izvorăşte şi culege afluenții săi numai din ținuturile dacilor [1,14].

În lucrarea de față vom încerca să argumentăm, pe criterii hidronimice şi toponimice, această origine comună, multimilenară, folosind ca eşantion bazinul hidrografic al Dunării, fluviu care prin însuşi numele său o arată.

Dunărea izvorăşte din Munții Pădurea Neagră, landul Baden-Würtemberg, Germania Federală, de la confluența râurilor Brigach şi Brege, la **Donaueschingen**, (**ieşirea Dunării**) care, la rândul lor, îşi au obârşia în apropiere de Furtwangen, de sub vârful Kesselberg (1.015 metri), primul, iar celălalt de sub vârful Furtwänglehof, unde pe hărțile

mai noi este notat Donauquelle sau izvorul Dunării, lângă Schönwald [28] şi se varsă în Marea Neagră, prin Delta Dunării, după 2.860 kilometri.

Numele Dunărea, Donau, Dunaj, Duna, Dunav, în funcţie de limba ţărilor străbătute, sau Danubius, în limba latină-romană, (cultă) are acelaşi etimon: don / dan / dun, sau Dana-Istru în documentele greceşti, este de origine getică şi înseamnă „un curs de apă de mari dimensiuni, năvalnic, cu viteză mare de curgere şi adâncime a apei", devenind în decursul mileniilor un termen generic pentru asemenea corpuri de apă, păstrat şi de naţiunile formate mult mai târziu [2, 4].

Sunt demne de semnalat numele multor râuri din zona de obârşie a acesteia, cum sunt: Alb, Berner Alb, Murg, Schwarza, Steina, sau toponime ca Albbrück, Stadt Albstatd, Ulm, Neu Ulm, Passau. Un întreg ţinut este numit **Hotzenwald**, (Pădurea Hoţilor) în Germania. În zonele adiacente, ca în Elveţia, sunt râuri cu nume de aceeaşi origine, cum este râul **Sur**, oraşul **Olten** pe **Aar**, oraşul **Melk**, pe Dunăre, în Austria, sau râul **Olt** (azi, Lot) în Franţa, etc.

Ţări întregi se mai numesc şi azi **Dacia**, cum este Olanda (**Dutch**), Germania (**Deutscland = tara dacilor).** Până nu demult toate ţările nordice se mândreau cu numele de Dacia, chiar regii lor căutau sa-şi afirme descendenţa din familii nobiliare dacice şi se autointitulau „Rex Daciae".

Dovadă a acestei mari vechimi a numelor de râuri şi localităţi, identificate în întreg bazinul hidrografic al Dunării, leagănul culturii şi civilizaţiei mondiale, utilizând lucrări de prestigioşi autori, enciclopedii, atlase mai vechi şi moderne, cercetări personale la faţa locului pe o perioadă de peste 40 de ani, [1], amintim că pe Valea Dunării, în defileu, la Cuina Turcului, comuna Ogradena, judeţul Mehedinţi, s-au descoperit cele mai vechi urme ale practicării agriculturii, datate la 8175 î.C., sincrone cu cele din Asia Mică, după cum spune V. Enăchiuc, [6].

În partea superioară a Dunării şi pe principalii săi afluenţi până la defileul de la Devin – Bratislava, se întâlnesc localităţi şi râuri cu nume care atestă originea dacică, cum sunt **Dachau**, **Dachauer Mos, Dachstein, Dachsberg, Dachsbach, Dachsenhausen, Dachvig, Dackscheid, Dachenheim**, **Oberdachsstetten**, munţii **Dachstein**, oraşele Albbrück, Ulm, Neuulm, Passau şi alte peste 40 de localităţi, numai în Germania.

În Elveţia, pe valea Innului, (al cărei nume vine de la **planta textila** in), în cantonul Graubünden sau Engadin, de fapt, dar şi în zonele adiacente sunt localităţi şi râuri cu nume ca: **Dachsen** (în cantonul Zürich), muntele **Hoher Dachstein**, înalt de 2995 metri, Ardez, Pashun Craista, Cresta, Guarda, Sapün, Müstair, Zuoz, Lucerne = Luzern, Davos, Davia cu alte 5 derivate, Chur, Churwald, **Olten** pe râul Aar, Fontana, Vulpera, Sankt Cassian, (Ion Casian, din Dobrogea, a creştinat pe francezi şi alte popoare din vestul Europei, a fost beatificat sub numele de Saint Jean Cassien), muntele Furkleta, râul Susasca. La acestea se adaugă alte 45 de nume de localităţi, munţi, trecători (pass), râuri şi lacuri.

Aici, pe valea superioară a râului Inn, sunt **reţii sau romanşii** – populaţie în proces de deznaţionalizare – care vorbesc o limbă românească arahică, au nume de botez frecvente de Ion şi Maria, au ocupaţii tradiţionale, obiceiuri, port popular, case, mod de trai, identice cu cele ale românilor şi sunt conştienţi de originea lor comună, [1, 8,12,14].

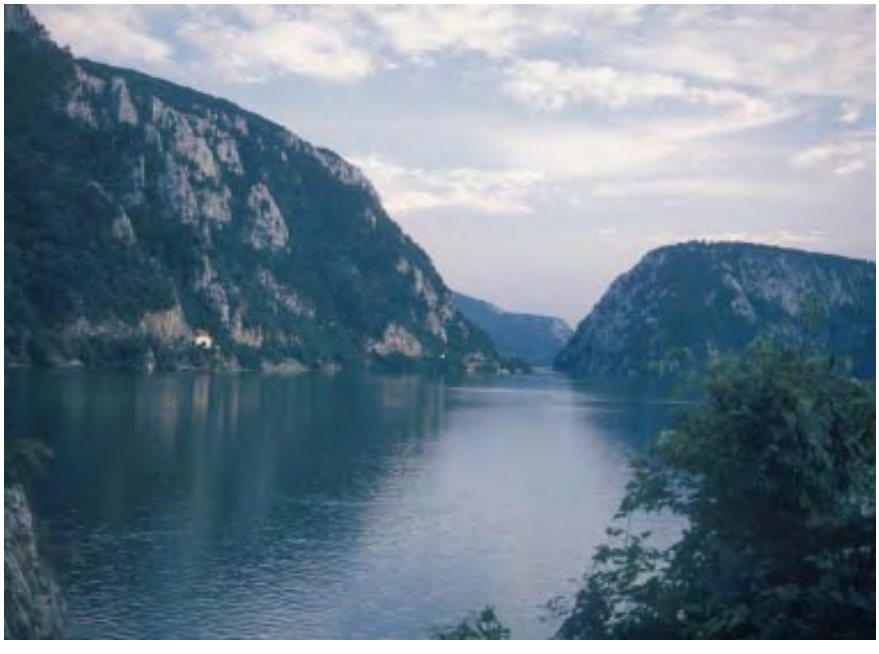

În Austria, pe lângă numele fluviului Dunărea, ale râurilor Inn, Mur/Mura, râuri pe care sunt o mulţime de localităţi cu nume derivate din acestea, sau marile oraşe, cum este chiar Viena. În atlasele rutiere germane şi austriece s-au identificat multe nume ca: **Dachstein**, Dachstein-Südwand Hütte, Ober**dach**sberg, Wai**dach** şi alte 4 derivate ale sale, Teiss, S. Michael im Lungau, Lungauer Kalkspitze, 2474 metri, Thaur, lângă Innsbruck, Gaier (gaia = vultur) şi alte peste 20 de nume derivate din „gaia", al cărui nume a devenit celebru prin festivalul din Elbigenalp, inspirat din „Gaierwally", a poetei Wilhelmine von Hillern, [10,11].

Din aceleaşi atlase la scara 1: 150.000, editate de Falk, am identificat numai în Austria 71 de nume de localităţi şi de râuri mai importante cadastrate, de origine dacică, dar şi din alte tari.

În cadrul Bazinului Panonic, Dunărea primeşte câţiva din cei mai mari afluenţi: Morava Cehă, Drava, Tisa, Sava, Morava Sârbă, în bazinul cărora se întâlnesc o mulţime de localităţi cu etnonimul Dacia sau nume de aceeaşi origine: Valasške Mezirici, Valasške Klobouky, Valasška Polanka, Vlahovice, Klokočov în Cehia orientală, unde un ţinut este numit Valasške Krlovstvy, (Crăiia Valahă). Acest fenomen se repetă şi în Slovacia, unde sunt frecvente numele de Vlaha, Blahova, Rumanova sau Dačov, Moldava, Trnava, Trnavka, Bystrice, fără a mai adăuga numele marilor centre urbane ca Praga, Brno, Jihlava, etc. În centrul Bratislavei sunt două cartiere cu nume româneşti: Coliba (atelier de fierărie, ca localităţile româneşti Colibaşi = fierari) şi Dubrava.

Râul **Tisa** (Pathissus, numele provine de la tisă–arbore sau arbust din familia taxacee, iar „ti“ înseamnă lung şi subţire, şerpuitor), are izvorul pe clina estică a Carpaţilor Păduroşi ai Maramureşului, pe care-i străpunge, este principalul colector al râurilor ardeleneşti care, pe teritoriul Ungariei, au nume uşor modificate: Samos, Körös, Maros, pentru Someş, Criş (aur), Mureş. Tisa are, la vărsarea în Dunăre, pe teritoriul Serbiei, debitul Q = 794 mł/s ţi suprafaţa F = 41.238 km˛, iar pe malurile sale, în Ungaria, sunt **55 de localităţi** cu nume compuse cu Tisa, cum este Tiszabura sau Tiszamogyoros [30].

În partea de sud şi vest a Ungariei se păstrează şi azi nume pur româneşti, cum sunt localităţile: Sopron, Mihald, Bo(r)gata, Bögöta, Pula, Daka, Papa, Rede, Dudar, Arpás, Marfa, Gara, Sur, Surd, Magyaralmás, Mohora, Szigetvar, sau cele din est, ca Gyula, Nyirbogat, Bihartorda, etc.

La Bălgrad / Belgrad, azi **Beograd,** Dunărea primeşte cel mai mare afluent al său –**Sava,** care are Q=1.564 mł/s, izvorăşte de la graniţa dintre Italia şi Slovenia, de lângă pasul **Predil** sau de lângă localitatea **Predel**, din apropierea lui **Izvir Isonzo** (izvorul râului Isonzo/Soca). Din cadrul acestui bazin, amintim: Dakovo în Croatia, Dakovica în Kosovo, mai multe Salas, Kula, Batrana, Palanka (baraj = palan), Dubrava, Agram (Zagreb), Vukovina, etc.

Dintre râurile balcanice, mai amintim: Timok, Lom, Ogosta şi Isker, ultimele două izvorăsc la sud-est de Sofia, din apropierea celui mai înalt munte din toată Peninsula Balcanică – **Musala**, 2.925m. În afară de Sofia, sunt o mulţime de localităţi şi vârfuri cu nume româneşti: Vakarel, Pastorel, Târgovişte, Bistrica, Bjala, Slatina, Baba 1787 m, Murgaş 1687 m, Păpuşele Tudorei, iar Augustin Deac citează liste cu mii de asemenea nume [9], deoarece – aşa cum spune în lucrarea sa [7] – „aici baza etnică o formau daco-românii“.

După cum s-a observat din cele expuse, hidronimele si toponimele păstrează cel mai bine, istoric şi geografic, contribuţia culturală a populaţiei dacice, sedentare, care a denumit aceste râuri şi locuri, în limba sa şi constituie naţiunea primordială nu numai a Europei, ci pe spaţii mult mai mari.

Dacii din cetatea munţilor Har-Deal şi Scaunul domnului

Ioana CRIŞAN

Acest popor milenar care a uimit lumea veche prin spiritualitatea, înţelepciunea şi inteligenţa sa, la începutul formării societăţii omeneşti, nu a atacat niciodată pe nimeni, ci doar şi-a apărat pământul şi neamul, păstrându-şi cu tărie valorile spirituale. A ştiut că sufletul este nemuritor. “Cândva, noi vorbeam cu Dumnezeu fără intermediari, iar El trăia alături de noi pe Pământ. Ştiam să alungăm furtuna, norii, şi să chemăm lumina. Cu timpul, ne-am îndepărtat de El şi L-am alungat. Uitasem cine este El “(1). Romanii se temeau de spiritualitatea dacilor, căreia s-au străduit să-i şteargă urmele, dar locurile sacre le-au păstrat, ca şi la Densuş, unde pe un templu dacic au construit unul roman. Reghinul, „Oraşul Viorilor“, a fost ridicat pe ruinele unei cetăţi dacice de o populaţie săsească, colonizată în aceste părţi.

Traco-geto-dacii, naţiunea matcă – cum îi numeşte domnul professor G.D. Iscru – considerau Universul ca o forţă activă, creatoare, condusă după anumite legi. Omul care şi-a extins conştiinţa până la percepţia Universului este diferit calitativ de pământeanul obişnuit al zilelor noastre. El este în armonie cu întreaga natură. Numai că armonia cunoaşterii spirituale se deosebeşte esenţial de armonia bunăstării materiale.Tradiţiile şi folclorul nostru pun în valoare modul înţelept de gândire al celor ce au trăit de milenii pe acest pământ.

Suntem un popor cu rădăcini ancestrale. Trăim în Ţara Zeilor, care se află în răsărit, unde veghea Domnul Cerbilor; de fapt, cerbul era reprezentat pe una din tăbliţele de la Tărtăria. „Toţi zeii civilizatori din miturile amerindiene erau albi şi aveau barbă: Quetzalcoatl (Mexic), Viracocha (Peru,Bolivia,Chile), Manco Capac (Peru), Bochica (Noua Grenada). Ei au sosit dinspre răsărit şi, după ce i-au învăţat pe oameni agricultura, prelucrarea metalelor, arta, ştiinţele cerului, meşteşugurile şi întocmirea legilor, au plecat “spre locul de unde răsare Soarele“.

Quetzalcoatl (mesianic şi înțelept), ne este prezentat ca un zeu al Soarelui, al aerului, al înțelepciunii şi al păcii,cu tenul alb,cu barbă şi îmbrăcat cu o lungă togă albă (preoții daci oficiau îmbrăcați şi ei cu togă albă...). Se credea că venise în Mexic de peste mări, în vremuri imemorabile şi i se atribuia inventarea acelor matematici avansate şi a formulelor calendaristice după care mayaşii au calculat apoi când avea să cadă... Ziua Judecății de Apoi".

Dovadă că spiritualitatea dacilor a ajuns până în zilele noastre este faptul că, Marele călugăr ortodox ARSENIE BOCA purta, la fel ca dacii, o togă lungă albă, fiind în acest sens fotografia, procurată de la Mănăstirea Prislop, unde a fost înmormântat în noiembrie 1989.

„Toate miturile vorbesc despre un Rai, Paradis, Țară a Zeilor, existent pe Pământ în vremuri imemorabile, când zeii îşi duceau viața alături de oameni. Acest loc binecuvântat de zei (spune E. Delcea în Secretele Terrei, vol.II,P.121, după ce aduce numeroase dovezi în această lucrare), adică**, Paradisul, Țara Zeilor şi a Oamenilor Primordiali este antica Cetatea a Munților, HAR-DEAL (Casa Domnului) din „Grădina Maicii Domnului - ROMÂNIA actuală, fosta RAMANIA !"...**

Ardealul are o foarte veche stemă: cele 7 turnuri.

„Zalmoxe a fost, pentru daci, temelia pe care şi-au construit destinul. Înțelepciunea lui a făcut multe suflete să-l urmeze. Purtarea şi faptele sale au fost pildă pentru daci iar ei se străduiau să-i semene". Pentru strămoşi, Dumnezeu era Soarele şi Soarele era Dumnezeu. Zalmoxe-Crăciunul era sărbătorit la 24-25 decembrie. La această dată, Soarele era cel mai aproape de pământ. Sărbătoarea lui Zalmoxe era considerată cea mai importantă de pe parcursul anului. Pentru a marca evenimentul, dacii coceau un colac din aluat de pâine împletit, de un kilogram, ce avea forma unei fundițe cu colțurile ridicate. Acesta era, de fapt, semnul lui Zalmoxe, care se mai nunea şi „crăciunel". Se cocea câte un crăciunel pentru fiecare membru al familiei, se acoperea cu un ştergar şi se păstra într-un ungher al casei, sub o candelă. Colacul simboliza trupul lui Zalmoxe. Pe parcursul anului, în fiecare miercuri şi vineri, se mânca o bucățică din trupul lui Zalmoxe, cu vin.Colacul se împărțea în aşa fel, încât să ajungă până la sărbătoarea de anul viitor, când se făcea altul. (Alex.Ştefan, *Carpatia*, pp.48,77,78).

„Mirul şi apa se foloseau înaintea Sărbătorii Soarelui. Se aducea apă într-un vas de argint, cu trei zile înainte de sărbătoare. În vas se punea busuioc şi se lăsa la lumina lunii şi a soarelui, timp de trei zile şi trei nopți. Pe 25 decembrie, înainte de răsăritul soarelui, preotul binecuvânta această apă.. La răsăritul soarelui, familia se spăla cu apă din vas, prin stropirea cu busuioc. Tot atunci, cel mai bătrân membru al familiei îi ungea pe ceilalți cu mir pe frunte. La urmă, era uns cel mai mic dintre ei, apoi acesta îşi atingea fruntea de cea a bătrânului pentru a-l unge şi pe el. Acest gest însemna sărutul soarelui, era considerat o binecuvântare şi, în ziua respectivă, nimeni nu avea voie să sărute o persoană miruită". La sărbătoarea lui Zalmoxe, tinerii colindau casele din sat, îmbrăcați în piei de animale şi cântau colindul *Steaua*.

În satele noastre, la ortodoxi, cu ceva timp în urmă, dar şi în prezent, se întâlneşte acest ritual al dacilor. În satul Râpa de Jos din comuna Vătava, de Crăciun se pregăteau din aluat de pâine colaci împletiți frumos, iar la copiii care colindau în ajun, li se dădea colăcei. Tinerii, de Crăciun, colindau toate casele din sat cu Țurca. Apă sfințită în cană cu busuioc se primeşte la Bobotează, iar ungerea cu mir o face preotul. Trupul lui Iisus (Zalmoxe, la daci) îl luăm la împărtăşanie şi nu-i voie în ziua respectivă să sărutăm pe nimeni

Marele istoric Nicolae Densuşianu ne-a lăsat o formidabilă moştenire sub toate aspectele, iar cele prevăzute intuitiv sunt confirmate mereu de acei oameni sufletişti care trudesc pentru a scoate la lumină adevărata istorie a noastră şi a acestui pământ. A menționat, de asemenea, mituri şi legende ale neamului strămoşesc, Cartea lui Enoh sau uriaşi prevăzuți de Vechiul Testament.

În ***Cartea lui Enoh*, la capitolul XXIV**, găsim credința profetică: „Îngerul mi-a răspuns: **Acest munte** pe care-l vezi şi a cărui vârf ajunge la aceeaşi înălțime cu tronul Domnului, **va fi locaşul unde se va odihni Domnul Sfințeniei şi gloriei, Regele cel veşnic, atunci când va veni şi va coborî pentru a vizita Pământul, în bunătatea sa. Căci viața va fi sădită într-un loc sfânt către miazănoapte, către locuința Regelui veşnic"**. Enoh realizează, conform cărții, o călătorie de la vest la est, zburând peste Oceanul Atlantic, survolând Peninsula Italică, în drumul său spre România... „Când m-am oprit, am zărit **şapte munți strălucitori, care erau separați unul de altul**. Erau **trei către răsărit** şi existau **trei la miazăzi.** Erau, de asemenea, **văi adânci,** dar care erau separate unele de altele**. În mijloc, se ridica cel de-al şaptelea munte**. Şi toți aceşti munți apăreau de departe ca nişte tronuri majestoase, acoperite de arbori frumos mirositori. Printre aceşti arbori, exista unul cu miros împrospătat, fără încetare şi atât de

suav, încât nu exista altul în grădina Edenului care să răspândească un miros atât de încântător. **Frunzele sale, lemnul său, nu se veştejeau niciodată** şi fructele sale erau frumoase". Dacă privim pe hartă, constatăm, că "locul sfânt de la miazănoapte", "locuinţa Regelui veşnic", este chiar România de azi, cu Carpaţii Orientali (tăiaţi de apele Bistriţiei şi Moldovei), Carpaţii Meridionali (tăiaţi de Valea Prahovei şi Valea Oltului) şi Munţii Apuseni, ca „al şaptelea munte" în mijlocul arcului carpatic! Iar arborele care l-a încântat pe Enoh, era bradul"(2).

După ce am arătat cele spuse de înger lui Enoh că „Acest munte va fi lăcaşul unde se va odihni Domnul Sfinţeniei şi al gloriei, Regele veşnic, atunci când va veni şi va coborî pentru a vizita Pământul, în bunătatea sa", se poate considera că acel loc atât de frumos al platoului de pe „**Scaunul Domnului**" l-ar fi îndemnat pe **„Domnul Sfinţiei"** să poposească un timp, pentru a admira de acolo, de sus, Defileul Mureşului şi pentru a se odihni. Cred că nu întâplător se numeşte „Scaunul Domnului". **Localnicii spun că această denumire s-a moştenit din cele mai vechi timpuri şi că acolo o fi şezut Domnul, cândva, în vremuri imemorabile**, atunci când oamenii erau mai buni, se mulţumeau cu mai puţin şi se rugau mai mult. Poiana Scaunului (platoul), este un loc minunat, ca o cetate, formată din zidurile stâncilor naturale, situată la 1380m altitudine şi este asaltată de turişti.

Scaunul Domnului este o formă în spaţiu a acestei alcătuiri de relief, proiectată pe cerul zilelor de vară, „un platou înalt, de forma unui scaun „, care se vede foarte bine de pe drumul naţional nr.15 ce leagă Municipiul Reghin de oraşul Topliţa. El se află în Munţii Călimani, care cred că reprezintă unul din cei 7 munţi despre care vorbeşte Enoh în cartea sa. Tot în Călimani se află şi „Rezervaţia 12 Apostoli". Ceva mai la nord de Scaunul Domnului, pe o pantă de munte, se află o poiană de forma unui triunghi echilateral perfect, în care nu cresc niciodată arbori, numită din vechime „Poiana Tomii". Se ştie că triunghiul echilateral simbolizează, în credinţa ortodoxă, „Sfânta Treime"!.

Din satele de la „poalele" Munţilor Călimani, de sub Scaunul Domnului, se vor prezenta câteva imagini cuprinzând aspecte din unele tradiţii moştenite de la daci.

---

1. Alexandru, Ştefan,*Carpatia*, 2005, p. II.
2. E. Delcea, *Secretele Terrei*,vol.II, pp. 20-21, Editura Obiectiv.

Etruscii – dovadă, în istorie, a continuităţii pelasgilor din Carpaţi

Prof. Maria CIORNEI

Despre etrusci s-a scris mult, încă din secolul al XVIII-lea; sunt consideraţi şi azi o populaţie misterioasă, care-şi semnalează prezenţa în Toscana, în centrul Italiei la sfârşitul secolului al VIII-lea î.e.n., dezvoltând o civilizaţie urbană strălucită, alcătuită din 12 oraşe-state, formând o Confederaţie ce a influenţat, în mod hotărâtor, evoluţia extraordinară a romanilor de mai târziu, care însă i-au nimicit treptat, prin războaie, în final asimilându-i.

Vom prezenta în continuare sursele de informare despre etrusci, abordând apoi tematica largă a originii lor.

Nu se cunoaşte cu exactitate nici locul de origine, nici rasa căreia aparţin etruscii şi nici dacă sunt localnici a căror formare s-a făcut prin închidere sau dacă sunt migratori.

Încă din antichitate şi până azi părerile sunt contradictorii în aceste privinţe.

Plinius cel Bătrân, Herodot (mijlocul secolului al V-lea), Vergilius, Ovidius şi Horaţius îi consideră urmaşi ai *lidienilor, populaţie tracică*; Dionisos din Hllicarnas (I, 30, 2), crede că „*sunt neam foarte vechi şi nu este asemenea, nici alt neam, nici ca limbă, nici ca fel de vorbă"*. Helanikos din Mitilene crede că sunt „*pelasgi din părinţi ai tracilor."*

Enumerăm şi câteva păreri ale cercetătorilor moderni. M. Pollotino (*Testimonia Linguae Etruscae*) crede că sunt „*posibili pelasgi veniţi din Marea Adriatic"*; Ugo Antonelli îi consideră „*originari din Asia Mică, de neam trac, sau înrudiţi cu el";* Nicolas Frere (secolul al XVIII-lea e.n.) îi vede *„cotropitori indoeuropeni veniţi în Peninsulă în jurul anului 2000", î e.n.);* D. H. Lawrence („Locuri Etrusce", Ed. Sport-Turism, traducere1982, pag. 275) – „*etruscii au venit în pâlcuri, pe rând, pe mare, din Asia Mică, din Lidia*", în timp ce L. G. Bonfante („Limba şi cultura etruscilor", Ed. Şt., Bucureşti. 1997, pag 27), îi consideră – ca şi Michel Grand – „*populaţie localnică, rezultat al unui şir de prefaceri petrecute pe loc, ce au culminat în istoria arhaică sau protoistorică".*

Autorii citaţi nu aduc probe suficiente care să convingă pentru că, aşa cum spune Lawrence (op. cit. pag. 370), **metoda etimologică a eşuat aproape total, (**dar nici cea comparatistă n-a dat rezultate încurajatoare, adăugăm noi) .

În fața atâtor întrebări fără răspunsuri, considerăm că **tot recursul la limbă poate fi edificator, căci ea păstrează date şi fapte care nu pot fi ignorate.**

Credem că **etruscii sunt pelasgii trăitori în Munții Apuseni, veniți de pe malurile Tisei** învecinate.

Numele străvechi al **Tisei**, menționată în secolul al XI-lea şi în documente, era **Thyscia,** pronunțat **Tuscia.**

În Apuseni, în antichitate, trăia o populație pelasgă numită **Agatârşi,** care sunt **Tuscii** stabiliți în munți – lexemul **aga –** un prefixoid, are sensul, în pelasgă, de **mărime –** şi prin extensie – **înălțime – munte,** în etruscă însemnând **conducător.**

Etimonul **târşi** dă, după legile foneticii, formele **turşi-tuşi,** în pronunție locală **tusci.**

Acelaşi etimon în forma originară**, târşinus –** prin căderea firească a terminațiilor, ca lege comună în trecerea la noi forme, şi prin graiul local – duce la lexemele **târşeni-turseni;** afereza şi metateza şi alunecarea vocalelor evidențiază lexemul, care şi pe noi ne surprinde, **ruseni-raseni,** sau **rasna**, cuvântul cu care ei înşişi se denumeau.

Grecii le spuneau etruscilor **tyrenieni**; încercăm puterea de flexibilitate a aceluiaşi etimon **târseni-tyrsenus-tyrsen(i)-tyrasen(i) –** confuzia în vorbire firească între fonemele **„s“** şi **„n“**, apropiate ca bază de rostire, construieşte forma **tyraneni-tyren(i)eni**.

Şi cognomenul **Etrusci** are ca etimon tot lexemul **târşi,** cu forma amintită **turseni-**alunecarea vocalică şi metateza dau lexemul **troseni-troieni,** în grai local. (Amintim că V. Pârvan consideră *că dacii au construit Troia).(Getica, O protoistorie a Daciei, Bucureşti, Cultura Națională, 1926)*; de la **troien(us),** prin metateză şi rotacism, se ajunge la formele – **etrun(i) – etruri =** locuitorii **ETRURIEI. (**Rotacismul e curent la moți, la istrieni şi, *din Perinoldo, Porto Maunzio, în Liguria, Iura, Veri la dialectul tosc al albanesilor).*

Avem cunoştință şi de toponimul **ETRUSCIA** şi de corespondentul cognomen **ETRUSCI –** ambele atât de aproape de **TUSCII – STRĂMOŞII MOȚILOR APUSENI.**

*F*aptul că acelaşi etimon **târşi-tusci** stă la baza tuturor termenilor ce definesc o populație din Munții Apuseni, cunoscută romanilor ca **tusci,** grecilor ca **tyrenieni** sau **troieni,** tuturor din lumea antică ca **etrusci,** şi chiar a termenului cu care ei înşişi se definesc **rasena-rasna**, arată, fără echivoc, care este originea şi locul de pornire al etruscilor ce, iată, încep să nu mai fie atât de *misterioşi.*

Etimologia ne lămureşte şi asupra locurilor prin care au migrat, ca şi modul în care au făcut-o, pe uscat sau pe mare, pentru că prin aceste nume, aparent diferite, ca şi prin coroborarea celor afirmate de antici sau de contemporani, privind originea etruscilor, putem cunoaşte regiunile în care au coborât, având în vedere şi vecinătățile populațiilor cu care au conviețuit un timp.

Etruscii au migrat în timpuri diferite şi în valuri succesive – au coborât dinspre munți şi s-au îndreptat, o parte, prin Caucasul antic – Dodrogea; şi-au continuat drumul prin Grecia – numită, nu întâmplător mai întâi Pelasgia, apoi, forțați de aheii dinspre nord şi de dorieni, au ajuns în Asia Mică, unde au întâlnit pe rudele lor, troienii.

O parte din etrusci au plecat pe Marea Egee, trecând mai departe, întemeind oraşe-state înfloritoare, cu o civilizație urbană, în Peninsula Italică.

După unii cercetători, e posibil ca aceşti etrusci să fi plecat din Marea Egee înainte de războiul troian în jurul anului 1200 î.e.n.

Vom prezenta în continuarea lucrării şi traseul spre vest al etruscilor, veniți pe calea pe care şi în Evul Mediu o străbăteau *după străvechi îndemnuri, căci o contribuție a mişcării păstoreşti se arată la fiecare pas pe toată linia Munților Carpați, a Balcanilor, până în Pirinei şi Alpi* – spune O. Densusianu – (*Păstoritul la români-1913).*

Regina Tomyris reprezentată în arta Renașterii

Doina MUREŞAN

În 1847, descoperirea unei fresce a lui Andrea del Castagno, intitulată „Bărbați şi femei iluştri“, aduce la lumină o nouă însemnătate istorică şi umanistică a unor personalități masculine şi feminine, printre care şi regina mesageților, Tomyris. Un scurt rezumat al fazelor de studiu şi interpretare a personajelor de pe mural ne va ajuta să înțelegem intenția artistului şi semnificația felului în care au fost create şi plasate în frescă.

Eroinele lui Castagno sunt femei de acțiune, menite să aibă succes, utilizând aceleaşi strategii şi putere cu cea a bărbaților cu care sunt ilustrate în corespondență.

Se poate constata că alegerea personajelor feminine făcută de Castagno reflectă rolul lor simbolic adiacent pentru personajele masculine, impus de un program iconografic de propagandă florentin, nu în conținut subordonat, ci ca exemple excepționale ale datoriei civice ale unor femei virtuoase. Ele fac parte din acelaşi grup de patrioți,

împreună cu cei şase bărbaţi, unii fiind luptători bravi, alţii cărturari înţelepţi[1]. Trioul feminin reprezintă, în coerenţă, momente teologice cruciale în istoria salvării: Încarnarea, Salvarea prin rănile Patimilor şi Victoria asupra Satanei.

Şi pentru Tomyris, Castagno oferă încă o treaptă mai sus : regina războinică este asociată cu celelalte personaje feminine, presentând în plus un exemplu care « supune sabia peniţei » – lancea este tot în mâna ei, dar acum este în repaos[2]. Deşi, în acest caz, fiind reprezentată în arta secolului al XV-lea, Tomyris, împreuna cu Sybil si Esther, rămâne un ideal civic, patriotic şi moral, în armonie cu moralitatea şi filozofia creştină.

---

1 Programul humanistic a lui Castagno în Legnaia şi posibilul iniţiator, în *Zeitschrift fur Kunstgeschichte* 45, 1982, 274-286. .Pentru Nouă bărbaţi şi femei faimoşi a lui Castagno: Sabie şi Carte ca baze ale serviciilor publice, în *Life and Death in Fifteenth-Century Florence,* ed. M. Tetel, R. G. Witt şi R. Goffen, Durham 1989, 174-192.

2 Am folosit în acest eseu informaţii ghidante în articolul lui Josephine M. Dunn, Andrea del Castagno's Famous Women: One Sibyl and Two Queens, *Zeitschrift für Kunstgeschichte*, 58 Bd., H. 3. (1995), pp. 359-380.

Tomiris – emblemă a conştiinţei eminesciene

Lucia OLARU NENATI
Doctor în litere, scriitoare, jurnalistă

Numele reginei Tomiris este pomenit de câteva ori în scrisul lui Eminescu, fără ca prea mulţi să ştie – în contemporaneitatea sa ori mai târziu – cine e persoana desemnată cu acest nume şi ce reprezintă ea ca simbol. De altfel, se pare că aici, în scrisul lui Eminescu, apare consemnat acest nume pentru prima dată în cultura română. Dar acum, o dată cu lărgirea cercetărilor istorice, se revelează profunda informaţie istorică a lui Eminescu şi contextual mental în care înţelegea el s-o valorifice. Căci, precum ştim din poezia sa – aceasta fiind cel mai bine cunoscută publicului dintre toate laturile universului său creativ – ipostazele lirice ale femeii au fost în general cele generate de adoraţia erotică urmată, antitetic şi temperamental, de unele posibile defecte pe care i le relevă frustrarea sau ca un chip angelic, ideal, animant al amintirilor sale ori al peisajelor edenice, în orice caz, femeia pasivă, obiect de adoraţie, nu cea activă şi egală bărbatului în decizii şi acţiuni. Chiar şi atitudinea sa în plan social a înclinat către această direcţie, el nevăzând cu ochi buni situarea femeii în poziţii de luptă şi decizie.

Dar imaginea reginei Tomiris diferă radical de această concepţie şi se încarcă de admiraţia sa pentru că ea răspunde unei concepţii pe care am aprofundat-o deja în ediţiile precedente – şi anume tinderea sa către ipostaza eroică a neamului său, în contrast antitetic cu aceea, adesea întrupată de umilinţă şi supunere nemeritată faţă de alte neamuri. De aceea imaginea lui Ştefan cel Mare, de pildă, constituie un adevărat catarg spiritual al gândirii sale, un ţărm de compensare şi revigorare morală pentru toate suferinţele colective pe care el le-a preluat mereu în chip personal. Eminescu a avut, aşa cum am relevat anterior, un model ideal al realului, în primul rând al celui naţional, al cărui reprezentant simbolic se simţea şi se comporta ca atare. Or, ipostaza în care se simţea cel mai confortabil, cel mai adecvat, era aceea a demnităţii manifestate, în special, ca entitate colectivă, nu numai individuală.

Ca atare, aducerea în prim plan a personalităţii reginei Tomiris, femeie luptătoare pentru neamul său şi victorioasă în lupta cu regale persan Cirrus, mare şi celebru războinic, cuceritor al atâtor alte neamuri, are în mentalul eminescian o valoare simbolică deosebită, cumulativă, alăturând sub învelişul aceleiaşi identităţi feminine, afecţiunea şi admiraţia sa naturală pentru femeie, cu nevoia satisfacerii demnităţii naţionale. De fapt, în opera eminesciană, Tomiris ar putea avea o oarecare corespondenţă cu persoana Cezarei (care înseamnă, de fapt, împărăteasa), stăpâna unei insule ideale, aşa cum ar fi dorit Eul cel mai profund al lui Eminescu să devină toposul locuit de neamul său.

Lucrul are o lungă „bătaie“ şi aduce discuţia până în zilele noastre când lipsa acestei atitudini, dezertarea de la componenta de conştiinţă naţională produc efecte dezastruoase şi posibil ireparabile, ceea ce face din resuscitarea „modelului Eminescu“ un fapt de o stringentă actualitate.

Constantin Brâncuși – spirit tutelar al românilor

Sorana GEORGESCU-GORJAN

La 16 martie 2007 s-a împlinit o jumătate de secol de la trecerea la cele veşnice a celui ce pe drept cuvânt este socotit «cel mai mare sculptor al secolului al XX-lea », românul Constantin Brâncuşi.

La 22 mai 2007, Consiliul Local al Municipiului Târgu-Jiu a instituit titlul unic de «Părinte spiritual al municipiului Târgu-Jiu» şi l-a conferit post-mortem sculptorului Constantin Brâncuşi «pentru integrarea în universalitate a municipiului Târgu-Jiu».

Brâncuşi a creat la Târgu-Jiu «singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi asemuită cu marile monumente ale Egiptului, ale Greciei şi ale Renaşterii », după cum afirma sculptorul american William Tucker. Deşi i s-au propus numeroase alte proiecte arhitecturale în străinătate, unica sa lucrare de for public a dăruit-o patriei sale.

Opere ca *Masa Tăcerii, Poarta Sărutului, Coloana fără Sfârşit,* dar şi *Rugăciunea, Cumințenia Pământului* sau *Măiastra,* n-ar fi putut fi create decât de un artist care a moştenit o zestre unică de frumos de la străbunii săi moşneni, «boieri de la Facerea Lumii», cum îi socotea el, coborâtori din dacii munților.

În lucrare se demonstrează rădăcinile milenare ale operei brâncuşiene ce-şi trage seva din pământul țării natale, justificându-se titlul propus de «spirit tutelar al românilor».

Geto-dacii în lumea tracă, unitate etno-istorică

Ioan Octavian RUDEANU

Data de la care putem vorbi nominal de geți şi de daci este mai mult sau mai puțin convențională, fiind determinată de momentul în care aceste noțiuni apar prima oară în izvoarele scrise şi, deci, de posibilitatea de a interpreta în termeni istorici, faptici, datele oferite până la această vreme, aproape exclusive de arheologie. Este însă credibil că geto-dacii constituie o unitate etno-istorică distinctă în lumea tracă încă de multă vreme. Caracteristicile entice, premisele structurii sociale şi spirituale se formaseră mult înainte de a consemna cineva ceva despre geți.

Problema momentului şi modul individualizării şi cristalizării ramurii nord-tracice este însă insuficient lămurită. Descoperirile arheologice arată mereu deosebiri sensibile ale culturii materiale între zonele de sud şi nord de Balcani. Aria dintre Balcani şi sudul Câmpiei Dunării poate fi considerată ca şi de interferență.

Teritoriul pe care au trăit geto-dacii era, în linii mari, aproximativ cu cel al României de azi, cu mențiunea că în anumite perioade istorice a fost cu mult mai vast. Cercetările arheologice au stabilit că acest teritoriu a fost locuit încă din paleolitic şi că, în neolitic, pe tot întinsul spațiului carpato-danubian a înflorit o„civilizație remarcabilă“(1), caracterizată printr-o mare prosperitate materială şi printr-o„intensă viață religioasă“ (2).

Primele ştiri scrise despre geto-daci se găsesc în izvoarele greceşti, unde îi întâlnim sub denumirea de geți. Numele de daci apare mai târziu şi e folosit de romani. Acesta nu are prea mare importantă pentru că, încă din antichitate, s-a ştiut că geții şi dacii erau de acelaşi neam tracic şi vorbeau aceeaşi limbă (3).

Începând cu secolul VII-lea î.Hr. se poate vorbi, fără teama de a greşi, de geți şi de daci în spiritul noțiunilor dobândite din interpretarea surselor antice, respectiv de geții de la Dunărea de Jos în accepția cea mai largă a cuvântului, din secolul al VII-lea până în secolul I î.Hr. şi de dacii din Transilvania, Crişana şi Banat, chiar şi pentru timpurile dinainte de sfârşitul secolului al II-lea î.Hr. de când datează cele mai vechi mențiuni despre traci. Termenul modern de„geto-daci„ desemnează în literatura istorică română, în sens genetic, toate triburile nord tracice care locuiau şi spațiul carpato-danubian (4).

Denumirile de geți şi de daci au fost utilizate de scriitorii greci şi latini pentru a desemna, sub numele de geți, triburile de la Dunărea de Jos şi, sub numele de daci, pe cele din ținuturile centrale şi vestice ale spațiului carpato-dunărean. Se pot cita exemple când numele geților a fost extins şi asupra dacilor sau generalizat pentru întreaga Dacie. Mai discutabile sunt cazurile în care numele dacilor a fost extins asupra geților. Numele generic prin care grecii denumeau pe tracii nordici era, în vremurile mai vechi, tot cel de traci, ca şi cei din sudul Balcanilor.

Starea aceasta, de fapt, se explică prin evoluția informațiilor istoricilor şi geografilor antici despre populațiile din ținuturile carpato-ponto-danubiene. Grecii i-au cunoscut mai întâi pe geții din sudul Dunării, apoi şi pe cei din

stânga. Romanii au luat mai întâi cunoştinţă despre dacii din jumătatea apuseană a ţării noastre. Astfel că atestările documentare în momente diferite ale denumirilor de geţi sau daci nu implică niciun decalaj cronologic în dezvoltarea istorică a triburilor din spaţiul carpato-danubian.

Mărturiile izvoarelor literare antice sunt unanime şi în a afirma că geţii şi dacii erau acelaşi popor, deosebirile fiind regionale.

---

1 Constantin C. Giurescu – *Formarea poporului român*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1972, pag. 20
2 Andrei Otetea – *Istoria poporului roman*, Ed. Ştiinţ. şi Enciclopedică, Bucureşti, 1970, pag. 22
3 Strabon – *Geografia*, VII, 3.5, p. 22+23, apum ibidem, p. 316
4 Vladimir Dumitrescu – *Dacia înainte de Dromihete*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 92

Supravieţuiri de la strămoşii daci în lumina cercetărilor etnologice şi etno-arheologice

Pamfil BILŢIU

În lucrarea noastră am analizat, pe baza celei mai bune bibliografii din care am citat cele mai avertizate păreri, aşa cum se prezintă ele în lumina cercetărilor etnologice şi etno-arheologice, o ştiinţă nouă, aflată la început de drum. Înmormântarea, cu uneltele de trebuinţă, investigată de către noi pe Valea Someşului, am tratat-o în strânsă legătură cu riturile funerare ale strămoşilor, aşa cum se prezintă ele în lumina cercetărilor arheologice. În morminte s-au descoperit ustensile diferite ca formă şi întrebuinţare, puse ritualic: străchini, căni, ulcioare şi multe altele care demonstrează că roata olarului era folosită de către daci… Ne-am oprit asupra obiectelor de metal cu care defuncţii se îngroapă şi astăzi, frecvente în riturile funerare ale strămoşilor, precum: sfredere, cuţite, seceri, topoare, obiecte care explică credinţa în nemurire şi continuarea activităţii în lumea extra-terestră, alături de zeul suprem Zamolxis.

Credinţa în nemurire am tratat-o mai pe larg folosindu-ne şi de elemente ale obiceiului moşilor din Ţara Lăpuşului, care ilustrează credinţa că mortul este doar mutat dintr-o lume în altă lume, cea de dincolo, un rol esenţial jucându-l petrecerile cu mâncare şi băutură în cinstea celor dispăruţi, la sărbătorile în care se credea că morţii ies din morminte pentru a se ospăta cu cei vii împreună: Florii, Paşti, Rusalii.

Ca reminiscenţă din cultul funerar al strămoşilor, ne-am oprit la spargerea ritualică a unui vas de lut la scoaterea mortului din casă, rit de circulaţie pe o arie întinsă a ţării şi pe care l-am legat de spargerea ritualică a vaselor din timpul ofrandelor funerare ale dacilor, după ospăţul care avea loc, şi care se depuneau în morminte.

Tot de cultul funerar al strămoşilor este legat şi jocul – dansurile rituale în jurul focului din riturile de înmormântare din Vrancea sugerează ideea nevoii de purificare prin foc şi fum a defuncţilor despre care strămoşii credeau că trebuie să se înalţe la ceruri purificaţi prin foc şi fum şi care nu pot fi despărţiţi de riturile de incineraţie. Dansurile în jurul focului le-am considerat o formă evoluată de purificare a ritului incinerării.

În partea a doua am trecut în revistă unele elemente ce ţin de religia strămoşilor, care ni se par plauzibile. Între acestea, ne-am oprit la formele de ucidere a ciobanului mioritic din sfatul de judecată, tăiere, împuşcare, dintre care esenţială rămâne aruncarea în ţepuşte. *„Ori să-l puşte, ori să-l taie, / Ori să-l puie între fârtate“*. Acest motiv al uciderii, care circulă în două zone arhaice – Maramureşul istoric şi Ţara Oaşului – l-am legat de tragerea la sorţi a solului trimis la Zamolxis, care era aruncat în lănci puse cu vârful în sus şi, dacă nu murea, se credea că nu a fost primit şi se alegea alt sol.

Tot legat de religia strămoşilor am analizat motivul rugii către soare pe vârfuri de munte, ritual care asociază cultul soarelui amplu practicat de către strămoşi. *„Luna-n drum le-o stat, / Frumos i-o-ntrebat: / – Ce v-aţi căpătat? / Poame-am căpătat, / Cu rugare mare, / De la sfântul soare / În coate şi-n gerunte, / Pă cel vârv de munte“*. Este prezent în acest motiv un ritual oficiat pe vârf de munte, consacrat cultului rodirii pomilor, care ne aminteşte de rugile strămoşilor de pe vârfuri de munte pentru a fi mai aproape de soare.

În continuare am luat în dezbatere unele reminiscenţe din mitologia populară şi care constituie reminiscenţe dacice, precum cultul Sânzienilor, apoi mitul babei Dochia.

Lucrarea se încheie cu câteva reprezentări din arta populară care, potrivit cercetărilor, sunt reminiscenţe ale culturii şi civilizaţiei strămoşilor, precum crucea închisă în cerc care, pătruns de la celţi, nu se leagă de răspândirea creştinismului în Dacia, ci de semnificaţia păgână a motivului, aceea de cult solar. Am mai tratat unele forme de reprezentare ale soarelui, generalizat în cultura dacică, precum şi alte motive, un loc aparte ocupându-l pomul vieţii care, după unele păreri, este de origine autohtonă (Paul Petrescu).

Dacologi străini și români

Maria BUZ
Dorina DRĂGULEȚ

Deşi termenul „Dacologie„ nu este interpretat în nicio ediție a Dicționarului Explicativ al Limbii Române, în literatura istorică este deseori folosit.

Accepțiunea acestuia s-ar referi la studiile, cercetările, lucrările în legătură cu dacii, din toate punctele de vedere.

Credem că, pe lângă informațiile oferite de autorii preocupați de soarta Daciei şi a locuitorilor ei, ar fi interesant să se reliefeze şi date despre personalitățile acestora.

Desigur, bibliografia acestei cercetări ar include foarte multe nume pe care prezenta comunicare nu ar putea să le cuprindă doar în câteva pagini.

Evocarea acestora în preocupările noastre impune o ierarhizare făcută de timp, cel care cerne şi ajută să se distingă adevăruri şi adevărate valori. Criteriile alese de noi în menționarea unei părți dintre aceştia sunt naționalitatea cercetătorilor şi relevanța ipotezelor avansate.

Oameni și locuri de pe Columna lui Traian

Maria BUZ

Lucrarea încearcă să sublinieze continuitatea existenței dacilor în spațiul românesc actual pe baza mărturiilor arheologice şi a istoriografiei, cu raportări la entitățile de azi de pe valea Oltului, respectiv la comunitatea din satul BALOTA (fost Sărăcineşti). Referirile speciale sunt la comentariile unor istorici străini şi români făcute în legătură cu scenele de pe Columna lui Traian, mai ales asupra scenei a VII-a.

În Marele Dicționar Geografic al României, vol. IV, fasciculul IV (Bucureşti, stabilimentul Grafic J. V. Socecu, strada Bersei, nr. 59, 1901), pag. 339, George Ioan Lahovari menționează:

„Sărăcineşti, sat făcând parte din comuna rurală Robeşti, plaiul Cosia, județul Vâlcea, situate pe valea Sărăcineşti şi pe malul drept al Oltului, lângă şoseaua națională Râul Vadului, la 2,5 Km de cătunul Robeşti unde e reşedința comunei şi şcoala.

Are o populație de 35 de familii, o biserică foarte veche cu hramul „Sf. Nicolae“, construită din lemn...

În raionul cătunului se văd ruine de ziduri vechi şi urme de biserici. S-a găsit un picior de prestol (pristol) de piatră, care s-a aşezat la biserica din Robeşti şi mai multe săgeți în formă dacică.„

Originară din Balota (Sărăcineşti), sat de monografia căruia se ocupă în prezent, autoarea însăşi se considera un pui de dac (datorita unui entuziasm debordant, dar nu numai...), „supravietuitor“ al celor care par a trăi încă prin

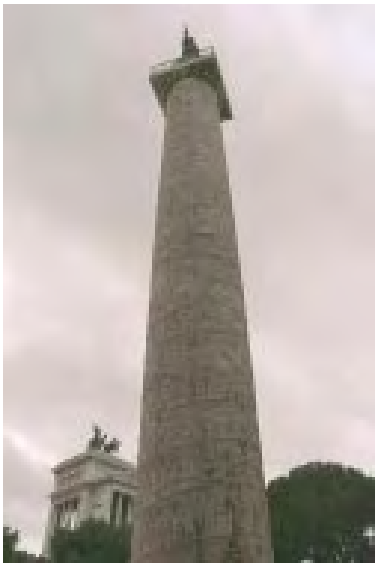

veşmintele lor strămoşeşti asemănătoare cu cele de pe Columna lui Traian, prin îndeletnicirile lor, de ieri şi de azi, prin datinile şi obiceiurile lor, prin denumiri de locuri; aş îndrăzni să afirm şi prin trăsăturile lor anatomo-morfologice.

Comentând „Scena a VII-a de pe Columna lui Traian, Teohari Antonescu (*Columna lui Traian*, Iaşi, Tipografia H.Goldner, Strada Primăriei nr.17, 1910, p. 252) afirma:

„...la Sărăcineşti, cetățuia vrăşmaşului este risipită chiar sub ochii garnizoanei dace, care se retrage în linişte pe valea pârâului Sărăcineşti. în fine, iată-l pe Traian ajuns la Caineşti.“

Foarte interesantă este localizarea de către istorici a Scenei a VII-a de pe Columna lui Traian, pe râul Olt, acolo unde azi se află un ostrov stâncos (situat între satul Sărăcineşti şi Robeşti), cunoscut de localnici sub denumirea de „Ostrovul de piatră“.

Concluziile din mai multe unghiuri: istorice, geografice, culturale, sociologice etc, s-ar putea concretiza într-un film documentar „Oameni şi locuri de pe Columna lui Traian“ care ar accentua identitatea şi continuitatea vie a elementului dac până în zilele noastre.

Tomiris, zeița belșugului, regina Massageților

Conf.univ.dr. Ion-Dumitru DUNĂREANU
Coautori: lector univ.dr. Iftimia Avram,
prof. ing. Stelian Codarcea,
prof.Florina Dunăreanu

1. – Argument

Ținutul străvechi al massageților, aflat sub zodia reginei Tomiris, constituia nucleul central al civilizației getodace, descrisă în termeni atât de convingători de savanta Marija Gimbutas.

La fel cum Zalmoxe, stăpânul acelei lumi, era deopotrivă zeu, rege şi om, Tomiris era deopotrivă regină şi divinitate benefică, asigurând prosperitatea şi traiul conform preceptelor zalmoxiene.

Numele de *Tomiris* rezultă din alăturarea a două cuvinte -*tomi,* cu înțelesul de belşug, bunăstare, prosperitate, temei: -*ris*, cu înțelesul de rege. Dacă ținem cont de polisemantismul primului cuvât, avem întreaga justificare să considerăm că regina Tomiris domnea peste o lume aparținând unei civilizații de înalt standard material, moral şi spiritual.

Caracteristicile definitorii ale acestei civilizații rezidă în următoarele:

- fundamentul ei spiritual, decurgând din legătura nemijlocită cu divinitatea, obiectivată într-un sistem de organizare social-politică bazată pe legile lui Zalmoxe ;

- fundamentul material, constituit dintr-o multitudine de activități productive specializate, desfăşurate în condiții de complementaritate cu natura

- relații nemijlocite pe toate planurile cu populațiile de pe întreg cuprinsul Eurasiei. În acest context, se pare că factorul cel mai important l-a constituit transportul pe ape

- caracterul unitar al limbii, multitudinea dialectelor proprii diferitelor populații permițând comunicarea facilă între acestea;

- o dată cu expansiunea romană în Europa şi Asia, civilizația pelasgo-traco-dacă, devenită ținta obsedantă a acestei expansiuni, intră într-un proces de detaşare treptată față de ființa europeană unitară. Dacia, ultimul crâmpei nealterat al ei, a rezistat datorită menținerii legăturii cu divinitatea. În consecința unei cauzalități ce nu poate fi explicată azi, această legătură a fost distrusă. Faptul a constituit premiza decisivă care a permis Romei să scoată vremelnic Dacia din istorie, ca tip diametral opus de civilizație;

- Există o legătură congenitală între *daci, traci* şi *pelasgi,* orice încercare de regionalizare rigidă a acestora neavând niciun suport. Un argument de importanță esențială în sprijinul acestei teze rezidă în caracterul unitar al limbii acestei civilizații, unitate în diversitate care permitea comunicarea între diversele grupuri etnice, deşi fiecare avea un dialect propriu pentru comunicarea intracomunitară.

- *Massageții* se pare că au constituit populația cea mai veche a civilizației străbunilor noştri, denumirea putând avea înțelesul de *geții primordiali* sau *moşii geților*. Această ipoteză, coroborată cu datele care indică locația unei strălucite civilizații antediluviene în arealul de la gurile Dunării, poate lumina multe din punctele de vedere adiacente referitoare la străvechima dacică.

Cel mai frapant aspect al limbii strămoşilor noştri daci rezidă în aceea că ea cuprinde cuvinte prezente actualmente în mai toate limbile şi idiomurile europene, precum şi în majoritatea cazurilor acestor congruențe, se observă o intervenție savantă de mare finețe asupra structurii cuvintelor, în maniera descrisă de Nicolae Densuşianu în „*Dacia preistorică"*. Încă este greu de înțeles rațiunea acestei intervenții şi doar abordarea temei în dezbateri de tipul congreselor de dacologie ar putea lămuri misterul. Pentru noi este important, deocamdată, faptul că, odată conştientizând procedeul pelasgic de prelucrare a cuvintelor limbii originare, putem identifica cu uşurință elementele comune ale limbii dacoromâne şi ale altor limbi, proprii culturilor de pe toate continentele.Această uşurătate pare a sugera caracterul intenționalal prelucrărilor operate de pelasgi, în perspectiva revenirii, istoriceşte, la civilizația originară.

Lucrarea noastră aduce argumente de ordin lingvistic şi semantic în sprijinul tuturor ideilor prezentate, după cum urmează:

2. -Dacia in contextul european oglindită în limba strămoşilor; relația biunivocă dintre limba getodacă şi celelalte limbi europene

2.1 -Limbi oficiale din Europa (vezi şi lucrarea cu titlul *Şcoala românească față-n- față cu dezideratul*

multilingvismului, prezentată la Simpozionul International „Tradiții, valori şi perspective în ştiințele educației“, Cluj, 18-19 mai 2007*)*

2.2. -Idiomuri regionale/locale; graiuri dispărute

3. -Vechi ideograme cu potențial semantic susceptibil de a permite o lectură retrospectivă a civilizației getodace. Limba getodacă şi scrierea ideografică; posibile legături între Civilizația Getodacă şi Civilizațiile Extremului Orient (a se vedea şi lucrarea cu titlul *Virtuțile ideogramelor ca mijloace universale de comunicare şi învățare,* prezentată la Simpozionul Internațional „Tradiții, valori şi perspective în ştiințele educației“, Cluj, 18-19 mai 2007*)*

4. -Lumea Arabă şi Civilizația Getodacă – elemente de lexic comun

5. -Cuvinte dacoromâne în graiul *quechua*. Au existat legături între Civilizația Getodacă şi Civilizația Inca?

6. -Concluzii

Codex Rohonczi- B. P. Hasdeu
(Etymologicum Magnum Romaniae)

Prof. Elena CĂLUGĂRU-BACIU

Apariția Codexului Rohonczi în anul 2002, Bucureşti, stabileşte noi punți istorice, literare, lingvistice, etc. între verigile pe care le bănuiam acoperite de vremuri. Bănuielile noastre fuseseră stârnite de „ETYMOLOGICUM MAGNUM ROMANIAE“. Fiecare cuvânt, dezbătut de marele lingvist şi istoric Bogdan Petriceicu Hasdeu, ne trimitea la întrebarea: dar înainte de această interpretare a sensului şi a provenienței ce a mai fost? Cum a evoluat cuvântul în timp? Cum s-a scris? Cum s-a pronunțat? Însăşi exprimarea savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu ne creează mijlocul de a ne întoarce în timp. Deoarece pe noi ne despart o sută de ani – noi aparținând secolului XXI – să dechidem cu îndrăzneală dicționarul menționat, la o pagină oarecare. Ochii ne cad pe capitolul „Deceurile„ din cadrul cuvântului „Basm„. Şi iată ce spune autorul: „Noțiunea despre basm nu va fi completă dacă nu-i vom restitui un gen literar poporan care-i aparține din toate puncturile de vedere“.

Să scoatem din text cuvântul „puncturile„. Nu este altceva decât pluralul de la punct, dar cu o desinență activă încă în secolul al XIX-lea, secol în care a trăit lingvistul. În timpul nostru, pluralul cuvântului este „puncte“, nu „puncturi“, deşi mai sunt şi azi cuvinte (cu desinența latină „-uri“) încadrate în normă cu dublă desinență: chibrituri/ chibrite. Timpul lucrează!

Ne oprim la un singur exemplu deoarece scopul lucrării noastre este altul şi anume mersul înapoi în viața limbii române şi, mai bine spus, în limba daco-română. Aceasta din urmă este descifrată, transcrisă şi tradusă din Rohonczi Codex în limba română contemporană de către Viorica Enăchiuc, arheolog, istoric şi lingvist. Lucrarea este publicată la Editura Alcor, Bucureşti, 2002.

Cum studiul evolutiv al unei limbi se face şi prin comparație, atunci să folosim şi noi această metodă. Căutările au scos la iveală următoarele:

a) Codex Rohonczi: GLI A IUK NEVIS VASO RALNA SUOAR RAN AL-VIK VI DIC ASTED SUC BESIS ANVETITI TER (Traducerea: „Înaintează hotărât, în apărare loveşte de-a lungul albiei puternic! Hotărăşte cu dibăcie, puternic, cu două treimi oare opriți întreit!“ (Cod.R, pagina 14, C .1)

Să luăm cuvântul „alvik“ din versurile de mai sus şi să-l căutăm în Etymologicum Magnum Romaniae. La pagina 185 din dicționarul menționat, apărut la Editura Minerva, în 1970, Bucureşti, Bogdan Petriceicu Hasdeu notează: „Albia este şi fundul unei văi închise între ridicături. Dâlmă se cheamă lungul unui deal fără pădure pe el, văgăună este locul mai jos dintre dâlme, adecă albia dintre dâlme…“ (N. Vuga, Vaslui, c. Bodeşti) Se rosteşte, după localități: „albie, alghie, albghie, albgie“; peste Carpați se aude şi „alive“;

Ş-aşa cântă cu căldură
De stă Oltul şi nu cură…
- Taci, cuce, nu mai cânta,
Că tu-mi opreşti alvia.
(JarniK-Bârsanu, 106)

„Poporul crede că dacă cineva bagă argint-viu în fântâni, le strică izvorul, sau într-un râu strică alvia, căci el tot mereu sapă".

(A.Bunea, Transilvania, Făgăraş, c.Vaidarecea).

Nu credem că este necesar să insistăm asupra cuvântului ALVIK din Codexul Rohonczi pe baza comparării – alvik-alvie -, descifrat în dialectul daco-român al secolelor XI-XII şi transliterat cu litere latine după care este tradus în limba română contemporană de Viorica Enăchiuc „albie; albia". „Alvik" este prins în versurile din: III. Cuvântarea în faţa armatei după anul 1078, pentru vegherea graniţei la Ineu şi respingerea pecenegilor la Ticia, Dobrogea până pe firul Nistrului.

Lucrarea întreagă apare publicată în CUVÂNT CĂTRE STELE, de curând editată la AMURG SENTIMENTAL. Cartea este un omagiu închinat savantului român cu prilejul împlinirii a o sută de ani. Acest volum conţine şi lucrarea„Începuturile Creştinismului în Dacia şi Provincia Romană Dacia Secolele I-V, lucrare susţinută la Lisabona, la al XV-lea Congres de Protoistorie şi alte texte inedite. CUVÂNT CĂTRE STELE a fost prezentată la Sărbătoarea celor două Iulii, 2 iulie 2007, la „Castelul Iulia Hasdeu" din Câmpina.

Școli și biserici românești din Peninsula Balcanică 1864–1948*

Dr. Adina BERCIU-DRĂGHICESCU
Prof. Maria PETRE (Arhivele Naționale)

Lucrarea prezentată la Congresul Internaţional de Dacologie, privind şcolile şi bisericile româneşti din Peninsula Balcanică în perioada 1918-1948, este realizată pe baza unor documente identificate în fonduri păstrate la Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe şi la Direcţia Arhivelor Naţionale Istorice Centrale din Bucureşti. Au fost studiate şi selectate documente de cea mai mare semnificaţie în scopul prezentării evoluţiei situaţiei şcolilor şi a bisericilor comunităţilor româneşti situate la sud de Dunăre începând cu anul 1864 când a fost înfiinţată prima şcoală în Târnova, Macedonia, şi până în 1948 când statul român a abandonat acţiunea iniţiată de conducătorul Al. Ioan Cuza. Articolul prezintă această situaţie, foarte dramatică, a comunităţilor româneşti din Balcani, pe baza documentelor de arhivă.

---

* Prezentul articol a fost publicat într-o formă mai extinsă, ca *Introducere* la volumul de documente: *Şcoli şi biserici româneşti din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2004, 666 p. Documentele au fost adunate şi selecţionate de Adina Berciu-Drăghicescu şi Maria Petre. *Introducerea*, ca şi studiul de faţă, au fost alcătuite împreună cu doamna Maria Petre.

Semnele totemice și reprezentarea lor ecologică în dimensiunile acțiunii militare din spațiul geto-dacic

Student Cătălin CIOBANU
Colonel (r.) Viorel CIOBANU

În secolele I –III e.n., ca urmare a evoluţiei nivelului de viaţă, în aproape întreaga lume, a dezvoltării meşteşugurilor, comerţului şi perfecţionării activităţilor de cultivare a pământului, se constată o reorientare conceptuală privind acceptarea unor tabu-uri ideatice, a unor simboluri sacrale sau semne providenţiale.

Furaţi de măreţie sau împinşi de orgolii nemăsurate, multe căpetenii războinice, după victorii, nu-şi mai recunoşteau zeii impuşi de relaţii de rudenie strămoşească, devenind indiferenţi şi „imuni" la înţelepciunile moştenite. Se întruchipa acum o nouă relaţie – de fapt, conturată de mai mult timp, poate încă din antichitate – dar cu mai puţină "vigoare" şi voinţă, glorificându-se pe ei sau pe conducătorii statelor, pe lideri politici sau religioşi care-i susţineau, transferând în acest fel aspectologia credinţelor mitologice în arealul de convieţuire. Era, de fapt, o primă formă de manifestare a cultului personalităţii de mai târziu şi o deschidere de drum către, „tirania modernă". Se şi promova,

astfel, idolarizarea unor personalităţi cu contribuţii sau atribute fizice şi morale, mai mult sau mai puţin probate, dar cu o mare putere de a se impune. Se converteau astfel epocile, comprimându-se timpul, de la dimensiuni nesfârşite la clipele efemere, supuse apoi eroziunii şi dispariţiei. Nu se mai respectau deci valorile sufleteşti moştenite, cerute de mituri, înlocuindu-se cu apariţii, de cele mai multe ori nesemnificative, promovate intenţionat.

Simultan cu această idolatrie umană, se continuă însă – şi chiar se dezvoltă – în paralel, o permanentă interferare cu idolatria din lumea animală. Într-o astfel de explozie de zeităţi vechi şi noi, se pare că „însuşi Olimpul s-a mutat pe pământ“, iar fiecare om îşi putea făuri propriul său zeu, după propria sa înfăţişare şi pricepere a ideilor mitice, de dinainte sau contemporane cu el.

Putem aprecia, pe baza descoperirilor arheologice, a mărturiilor documentare, aflate îndeosebi în Dobrogea, că în primele secole de colonizare grecească, aşezările fortificate ale cetăţilor daco-romane încă mai aveau altare sacre. De asemenea, cele mai recente cercetări au relevat existenţa statuetelor şi figurilor zoomorfe şi antropomorfe, fapt ce a îndreptăţit **tragerea concluziei coexistenţei unor zootemuri şi fitotemuri cu rezonanţe chiar şi în conflictele armate.**

Dacii, de pildă, aveau cultul animalelor totemice (lupii, urşi, cerbii, şerpii etc.) cult care s-a păstrat, diversificat şi stilizat, până la noi, ştiut fiind faptul că în secolele XV-XVI voievozii noştri foloseau ca efigie războinică chipurile stilizate ale unor animale puternice ca bourul, zimbrul, vulturul, fiind puţin influenţat de romanii care utilizau doar totemurile de origine celestă (sistemul solar sau stelele mai importante).

Dar mai târziu, în spaţiul credinţelor spirituale din acest areal, în axiologia cultică daco-romană, îşi fac locul şi alte reprezentări terestre şi cereşti, fapt care dă naştere unui mozaic conceptual şi atitudinal.

Credinţa în reprezentările artificiale, în forme existenţiale primare, în semne şi fenomene greu de acceptat şi descifrat, a dus cu timpul la evidenţierea cultului, la constituirea unor conglomerate de idei, concepte şi păreri şi chiar atitudini, de credinţe şi pseudocredinţe, care s-au sintetizat apoi în totemuri, puternice exteriorizări ale esenţelor interioare umane, imagini empiric acceptate, dar complexe şi abstracte.

Pentru lumea antică, totemurile au însemnat o a doua descoperire de sine, o a doua recunoaştere a existenţialului prin neexistenţial prin aşa-zisa lume „de dincolo“, de pe alt tărâm, mediată de semne şi figuri sacre, dar cu corespondenţe în existenţele de pe pământ.

Covârşitor este, pentru toată această dimensiune panoramatică spirituală, simbolul naturii (mamă) ca ocrotitor, apărător şi loc de refugiu în clipele de maximă tensiune, de înfricoşare şi prigoană.

Războaiele, luptele, suferinţele cotidiene, insatisfacţiile materiale şi umane de tot felul au dat naştere unei simbolistici foarte diverse, cu implicaţii şi reprezentări profunde în sfera preocupărilor de fiecare moment.

De fapt, fiecare populaţie, fiecare formaţiune statală, fiecare spaţiu geografic sau zonă de influenţă şi-a însuşit în accepţiunea cultului, ca şi în suita ceremonialelor specifice, câte un obiect, animal, plantă sau formă de relief pe care le-au respectat până la adoraţie şi le-au transformat în convingeri sacre.

În acest fel, totemurile au luat naştere din lucruri obişnuite, care nu au avut însuşiri deosebite sau virtuţi ieşite din comun, dar care, datorită unor întâmplări mai mult sau mai puţin bizare, s-au transformat în daruri „căzute din cer“ sau din Olimpul zeiesc.

Aşa au apărut totemurile din rândul plantelor, din rândul animalelor sau chiar din rândul obiectelor folosite în gospodărie, în viaţa personală a oamenilor.

Oare ce relevanţă a avut zeificarea calului, a lupului, a bourului, a zimbrului, a taurului sau – mai târziu – a câinelui? Ce valenţe simbolistice aveau arborii obişnuiţi, ca: bradul, plopul, arţagul sau stejarul?

În paralel cu acestea, s-a dezvoltat şi cultul unor închipuiri crude, asociaţii bizare de real şi imaginar, dar care erau considerate a fi periculoase pentru viaţa omului, mai viclene sau mai puternice ca el. Exemplificăm în acest sens totemul balaurului, dragonului, zmeului etc. Chiar şi despre celebrul Zamolxis se afirmă că era un urs, pe care geto-dacii l-au divinizat.

Stindardul dacic cu chip de balaur, ca signum de ordin totemic, dar şi totemul şarpelui au marcat multă vreme existenţa mitologică a strămoşilor noştri şi au polarizat conştiinţele în momentele de criză, de războaie, catastrofe, cataclisme, molime, foamete, fiind implorate de comandanţii de oşti pentru facilitarea victoriei, dar şi de femei, bătrâni şi copii pentru supravieţuire.

Însă simultan, în Dacia ca şi pe întregul cuprins al Eurasiei, o dată cu apariţia şi dezvoltarea totemurilor, au luat naştere şi astrotemurile, vizând o dimensiune ecologică mult mai expansivă, mai amplă, mai greu de definit.

Mai întâi, aceste simboluri au fost în mitologia predacică, iar apoi păstrate şi adaptate civilizaţiei epocii respective. **Atât fitotemurile, zootemurile cât şi astrotemurile au dus, pe o anumită treaptă de dezvoltare istorică, la realizarea unei adevărate spiritualităţi totemice.**

Actul de jertfire, în scopul satisfacerii totemice, a fost des răspândit, dar în timp ce în perioadele de pace avea

coordonate singulare sau/şi colective, dar de mici dimensiuni, oricum mai apropiate de normal, în vreme de război căpăta dimensiuni colective monstruoase. Pentru astfel de aşa-zise daruri zeificate se declanşau războaie, se distrugeau hotare şi ierarhii statale, se săvârşeau mari trădări sociale.

În dimensiunea spirituală a geto-dacilor, semnele totemice sunt disparate şi cu un specific pregnant pentru fiecare context geografic, dar unitare prin simbolistică şi tematică, uniforme prin nimbul cultic care s-a ţesut în jurul lor şi unice prin ideatica etno-genetică, fiindcă, fără dar şi poate, până la reprezentările abstracte ce învăluiau o întreagă tradiţie spirituală şi mitică, ele slujeau de fapt specificul naţional de mai târziu şi „lucrau pentru plămădirea limbii şi a poporului român". În atari condiţii, **sfera gândirii şi acţiunii militare şi-a interferat multe din valenţele ei formativ-praxiologice şi a beneficiat de starea totemică a timpurilor respective.**

Totemismul a coexistat cu alte manifestări tradiţionale. Acesta a pătruns chiar şi în cultul religios-ortodox, devenindu-ne contemporan. De exemplu, cunoscutele figurine din pâine (prescuri, căpeţele, colaci) semnifică o prelungire a credinţei totemice şi în tradiţia populară. Ca să nu mai vorbim de măşti şi de simbolistica costumelor, de gestica dansurilor şi de desfăşurarea unor ritualuri.

Se păstrează încă, în activitatea şi în practica actuală, o seamă de reprezentări de figurine, care s-au transformat în însemne militare, în vremea noastră, ale armelor şi ţinutei ostăşeşti. Poate că de acolo provine şi nelipsita frunză de stejar sau simbolistica genurilor de arme ca şi ceremonialul corespunzător în momentul fixării respectivului însemn pe ţinute de specific.

Iată, deci, cât de mare importanţă au acordat şi acordă românii – urmaşi ai dacilor – acestor reprezentări, ce implicaţii mitologice şi mitice, etnice şi etice, ce valoare covârşitoare de stimulare a psihologiei individuale şi colective, ca argument al legăturii vieţii omului cu tăriile universului.

În timpurile actuale, de căutări, de instabilitate mondială şi continentală, de criză economică şi politică, aceste semne sunt cu pregnanţă reactualizate şi „reidolatrizate", reaşezate în conştiinţele umane şi chiar în comportamente, la locul pe care îl au de secole şi secole.

Știință și istorie în monumentele megalitice din Carpații de Curbură

Valentina CETEAN

Când ne referim la istoria recentă umană, ne-am obişnuit a ne referi la ultimele decade ale timpului pe care îl trăim. Sau, cel mult, la ultimele sute de ani. Deşi ştim că, de fapt, au fost alte câteva mii de ani de viețuire umană înaintea acestor vremuri, cel puțin în teritoriul ce avea ca punct nodal Munții Carpați...

Sunt atât de multe de spus despre extraordinarele monumente megalitice din Munții Carpați, încât efortul cel mai mare este de a reuşi identificarea şi caracterizarea lor într-un sistem onest şi unitar, fără a omite esența şi integrarea lor în istoria Daciei (sau poate chiar a Imperiului Pelasg) în locul care i se cuvine. Iar popasul – pe criterii ştiințifice – propus prin acest articol la Cetățuia de Argeş şi în Munții Buzăului, în Culmea Ivănețului, are rolul, în primul rând, de a reaminti despre două locații în care istoria geologică a pământului se amestecă cu istoria umană veche şi foarte veche. Iar, în al doilea rând, de a redeschide o carte… nescrisă pe hârtie, ci numai în piatră.

Plecarea în această incursiune în trecut o facem conştienți că efortul cel mai mare nu este cel de a ajunge acolo (care şi acesta se dovedeşte, uneori, destul de complicat şi mai degrabă inițiatic), ci acela de a ne deschide ochii şi mintea şi a încerca să aflăm ce se află dincolo... Dincolo de „peşterile" săpate în stâncă cu o tehnică de invidiat şi în prezent, de blocurile imense de conglomerate sau gresii formând adevărate portale sau lespezi încastrate, dincolo de existența unor foarte numeroase firide cu forme absolut poligonale, dincolo de treptele de piatră care nu mai duc nicăieri... Dincolo de inscripțiile cu o vechime de neacceptat pentru foarte mulți istorici, ca o dovadă a continuității unei vieți monahice de tip zamolxian în aceste locuințe subterane.

Pentru că EI, care trăiau în cultul soarelui, care se simțeau a fi parte inseparabilă a Pământului, respectau şi iubeau Natura, trăiau organizați în „Țări" şi au avut un limbaj scris propriu ce pare a sta la baza altor alfabete. Şi astfel, înțelegând modul de realizare a construcțiilor megalitice, încercăm a face un pas în descifrarea acestor glife, marcaje, semne grafice, litere şi simboluri înscrise pe pereții peşterilor şi pe blocurile din aceste locații. Fiindcă puține documente vorbesc despre ele şi sunt încă infim de puține cercetări realizate pe aceste grafeme, care stau a fi distruse sub scrijeliri ulterioare, încă neinventariate prin metode moderne, neprelucrate manual sau computerizat în vreun proiect interdisciplinar.

Ascunse în munți, uitate de timp, ignorate şi uneori distruse de oameni, „cetățile“ megalitice de la Cetățuia de Argeş sau Aluniş, Agaton sau Peştera lui Dionisie din Munții Buzăului nu sunt nici măcar acceptate oficial. Rămâne ca noi să avem dorința de a deschide uşa trecutului, dar şi a viitorului, prin efortul de a cunoaşte şi dovedi istoria nespusă şi neacceptată a strămoşilor noştri, rătăcind prin aceeaşi munți şi poate pe aceleaşi poteci...

Pe urmele olaților

Dr. Afrodita Carmen CIONCHIN

Demersul nostru de cercetare se înscrie în sfera studiului comparativ asupra limbii traco-geto-dacilor – o limbă pelasgă – care nu a dispărut, ci s-a conservat în limba română şi în dialectele sale: dacoromână, macedoromână, meglenoromână şi istroromână. Pornind de la premisa că pelasga/străvechea valacă a fost limba «zeilor», din care s-a desprins euroindiana comună şi limbile sale, este posibil ca româna, prin traco-daco-getă, să fie moştenitoarea modernă a acestui idiom străvechi. Limba traco-daco-getă a fost înrudită cu latina, în baza criteriului euroindian, dar în principal, ca ramuri ale aceleiaşi limbi pelasge, străvechea valacă, prima ca o limbă populară, iar cea de a doua – limba marilor poeți latini.

Etnonimul *valac*, sub forma «OLATI», este atestat în secolul al III-lea a.Chr.: «gr. *Ολατες* [Olates] sau *Ουλατες* [Oulates], populație de neam tracic, a fost menționată în inscripții greceşti şi în special în decretul în cinstea lui Epicrates, fiul lui Nicobulos, păstrat în Mănăstirea Dragomirna (județul Suceava). Olații trebuie să-şi fi avut aşezarea nu departe de țărmul de vest al Mării Negre. Decretul de cinstire, după scris, din secolul III a.Chr.., laudă pe Epicrates al lui Nicobulos, arhitect din Bizanț, pentru reconstrucția incintei după un război cu olații. Inscripția a fost atribuită, pe rând, oraşelor Callatis, Apollonia, Tyras şi Olbia»[1]. În vremea din urmă, s-a susținut proveniența histriană a documentului, opinie care începe a-şi face drum între specialişti. Interesul problemei constă în imposibilitatea de a atribui cu deplină certitudine unui anume oraş monumentele, instituțiile civile şi evenimentele militare la care se face aluzie în text.

Pe o cărămidă ştampilată din Histria apare numele unui OLAS. Etnonimul *OLATES*, *OULATES* şi antroponimul *OLAS* sunt forme eline pentru *VALATES* şi *VALAS (VALATES/OLATES/OULATES* şi *VALAS/VOLAS/OLAS*) desemnându-i pe VALACHI. Existența olaților pe teritoriul dintre Dunăre şi mare e confirmată de inscripțiile acestora. Datate la sfârşitul secolului al V-lea şi începutul secolului al IV-lea a.Chr., mormintele aristocratice getice dintre Munții Haemus, fluviul Éstru şi Pontul Euxin impresionează prin arhitectura lor, prin bogatul inventar funerar şi prin inscripțiile getice cu caractere eline de pe fialele descoperite.

În 1931, într-un tumul situat la nordul satului Agighiol, comuna Valea Nucarilor, județul Tulcea, s-a descoperit un mormânt ce conține un tezaur getic datat din a doua jumătate a secolului al V-lea a.Chr. Mormântul, construit din lespezi cioplite, e format dintr-un dromos, două camere funerare pentru defuncți şi o cameră laterală, cu intrare separată, pentru caii de luptă. Tezaurul getic conține: un coif, două cnemide (apărătoare pentru pulpe), două pahare rhyton, cinci fiale (cupe), câteva aplice de harnaşament şi mai multe podoabe vestimentare de aur. De o importanță deosebită este fiala de argint cu o inscripție în limba getă scrisă cu caractere eline: **ΚΟΤΥΟCΕΓΒΕΟ.**

Un alt mormânt princiar getic, descoperit la Rogozen, districtul Vrața (Bulgaria), conține un tezaur considerat «descoperirea arheologică a secolului», format din 165 de vase de argint, din care 53 de vase de turnat (căni) şi 112 vase de băut (fiale, boluri). Un număr de 18 vase (17 fiale şi o cană) au inscripții gravate în limba getă cu caractere eline: **ΚΟΤΥΟCΕΓ(Τ)ΒΕΟ.**

Tezaurul de vase de argint descoperit în 1974 într-un mormânt de lângă Borovo, districtul Ruse (Bulgaria), are în componența sa două rhytonuri şi o vază, care au gravate inscripții în limba getă cu caractere eline. Una din inscripții era **ΚΟΤΥΟCΕΓΒΕΟ.**

Un alt mormânt descoperit la Aleksandrovo, districtul Loveci (Bulgaria), conține şi o cupă de argint cu o inscripție în limba getă, cu caractere eline: **ΚΟΤΥΟCΕΓΗΙΣΤΩΝ.**

Pentru descifrarea inscripțiilor gravate pe fiale este necesar să se cunoască:

1. Cupa, vasul din care se beau lichidele, semnifica belşugul, dar şi elixirul nemuririi. Simbolismul foarte larg al cupei e cunoscut în toate credințele arhaice şi a fost preluat de religiile moderne, chiar şi de creştinism. Considerând că omul îşi continuă viața «dincolo de moarte», în morminte se puneau adesea pahare, cupe, căni, vase etc. pentru apă, dar şi pentru bucate necesare «ospețelor funerare», pentru iertarea păcatelor şi mântuirea sufletului. Pe monumentele funerare erau reprezentate personaje ținând în mâini cupe ridicate. S-a păstrat până azi obiceiul ca, la ocazii festive, mesenii să închine un pahar, urând: *Sus paharul! Sănătate! Să trăieşti!* Socotindu-se că viața e

veşnică, chiar şi-n mormânt cupele erau necesare pentru «banchetele funerare».

2. În sălile Muzeului Gregoriano din Roma e expus un bogat material arheologic etrusc şi grec. Printre exponate se găsesc multe cupe şi vase care au inscripţii cu numele autorului în interior şi cu fraza de urare în greacă: «KAIRE KAI PIEI», adică «NOROC ŞI BEA».

3. Fialele (cupele) de argint cu inscripţii descoperite la Agighiol, Rogozen, Vraţa, Borovo şi Aleksandrovo au fost datate la sfârşitul secolului al V-lea şi la începutul secolului al IV-lea a.Chr., scrise în limba getă cu caractere eline (greceşti).

Redăm inscripţiile în transliterare latină:

- inscripţia de la Agighiol: KOTYOSEGBEO
- inscripţia de la Aleksandrovo: KOTYOSEGEISTON

Se constată că prima inscripţie este formată din 11 grafeme, iar a doua din 14 grafeme. Primele 8 grafeme sunt aceleaşi – KOTYOSEG, iar ultimele grafeme pot să formeze câte un cuvânt separat în fiecare inscripţie.

Inscripţia traco-getă de la Agighiol se poate despărţi în cuvinte: ***KOTYO SEG BEO***

Primul cuvânt, ***KOTYO***, poate fi comparat cu gr. *KOTY'ΛE [kotyle]* cu accepţiunea de *'*cupă, ceaşcă, (poet.) pahar', 'vas rotund, blid, castron'. În elină mai există forma ***KOTYΛOC*** [ęotylos], pentru ***KOTYΛE*** [kotyle], cu aceeaşi semnificaţie. La greci, măsura pentru lichide se numea *kotyla*, egală cu o pătrime dintr-un litru. De la *kotyle, kotylos* s-a obţinut *kotyie, kotyo* sau *kotya*, cuvânt getic cu aceeaşi accepţiune ca în elină. Radicalul poate fi comparat cu latinescul *scutae* 'blid', cu diminutivul *scutela*. În graiul bănăţean se păstrează termenul CUCIE neglosat în DEX, formă palatalizată de la *cutie*[2] (get. *kotye, kotyos, kotyo*) 'grâu fiert îndulcit cu zahăr şi ornat cu bomboane' (colivă) care se dă de pomană la înmormântări şi parastase împreună cu vin care se serveşte în pahare (cupe), în fapt «banchet funerar». Se constată că primul cuvânt, KOTYO sau KOTYOS, are accepţiunea de 'fială' (cupă), anulând speculaţiile privind mai mulţi regi cu numele de Kotys care ar fi oferit cupe cu inscripţii nobililor geţi.

Al doilea cuvânt, ***SEG***, se consideră a fi prepoziţia gr. *ex* (cu variantele *eg, ek* sau *et*) 'din, de la', însă poate fi mai apropiat de lat. *et* 'şi'. Totuşi, este de presupus că al doilea cuvânt este o formă *SEG* (cu toate variantele scriptice), comparabilă cu adverbul latin *SIC* 'aşa' sau cu conjuncţia latină *si* 'pentru că, în caz că', şi are accepţiunea 'să' (ca sens al conjunctivului).

Ultimul cuvânt, ***BEO***, are accepţiunea de 'beu, beau' (indicativul prezent de la verbul *a bea*, înrudit cu lat. *bibere* 'a bea', conservat în toate limbile romanice – în friulană *bevi* – şi cu latinescul *sorbeo,-ere,-ui,-itum* 'a bea, a sorbi'). Inscripţia gravată pe fiala de la Vraţa confirmă afirmaţia noastră: BEOU (în greacă *ou* se pronunţă *u*) se citeşte BEU. Verbul *a bea* este de origine getă, conservat în limba română, iar forma *beu* s-a păstrat în graiul ardelenesc. Verbul getic *beo, beou* anulează ipoteza privind existenţa unei localităţi Beos care «trebuie să se fi aflat în regiunea dintre Munţii Balcani şi Dunărea de Jos»[3], aşezare în care a locuit Cotys, meşterul făurar al vaselor inscripţionate. De altfel, pe unul din vasele descoperite la Rogozen-Vraţa este gravat în limba greacă numele meşterului făurar: DISLOIAS EPOIESE 'Disloias l-a făcut'[4].

Inscripţia gravată pe fiala de la Agighiol, scrisă în limba getă la sfârşitul secolului al V-lea / începutul secolului al IV-lea a.Chr.: **KOTYO SEG BEO** se traduce: **KUTIE (CUPĂ) SĂ BEU / BEAU**

Ipoteza este confirmată de inscripţia gravată pe unul din vasele de argint de la Borovo (vide supra): KOTYO SE BEO 'CUTIE (CUPĂ) SĂ BEO / BEU (= BEAU)' în care conjuncţia *SEG* (cu toate variantele scriptice, K, T) a fost redusă la forma SE 'SĂ'.

Ultima parte a inscripţiei gravată pe vasul de la Aleksandrovo (vide supra) este ***EISTON*** care ar avea accepţiunea de 'prânzit, a mânca, a participa la un banchet (funerar)', comparabilă cu grec. *εστιαω* [estiao], ion. *ιστιαω* [istiao], v. imperf. *ειστιων* [eistion], ion. *ιστια* [istia], 'a invita la masă, la un banchet', v.i. 'a participa la un banchet, a oferi un prânz'. Inscripţia gravată KOTYO SEG EISTON ar avea accepţiunea de 'fială să (particip) la banchet (ospăţ funerar, prânz funerar').

Din cele expuse se confirmă aserţiunea că etnonimul «olat» 'olac/valac' este arhaic, aparţinând mileniului I a.Chr.!

---

1. D.M. Pippidi, *Dicţionar de Istorie veche a României*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, pp. 257 şi 439-440; Idem, *Contribuţii la Istoria veche a României*, ed. a II-a, Bucureşti, 1967, pp. 107-119; D.M. Pippidi, D. Berciu, *Din Istoria Dobrogei*, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1965, p. 248.

2 A nu se confunda cu ambalajul numit *cutie*, cuvânt considerat a fi împrumutat din turcă, *DEX* s.v., prezent în n.gr. *cuti*, bulg. şi sârb. *kutija*. Originea sa turcă este îndoielnică, cuvântul poate fi euroindian, comparabil cu lat. *cutis* 'piele, pieliţă, înveliş, scoarţă', radical prezent şi în alte limbi euroindiene.

3. M. Oppermann, *Tracii între arcul carpatic şi Marea Egee*, Editura Militară, Bucureşti, 1988, pp. 114-115.

4. Ibidem.

Cetatea Helis – adevăr și ficțiune

Prof. Ionel CIONCHIN

Pornind de la relatările istoricului Diodor din Sicilia care menționa cele două războaie victorioase (300 şi 292 a.Chr.) purtate de regele get Dromichaites împotriva regelui macedonean Lysimachos al Traciei, demersul nostru de cercetare îşi propune să răspundă întrebării: Unde a fost cetatea Helis? Cetatea Helis nu a fost identificată pe teren; localizată la Crăsani, județul Ialomița, pe valea râului Ordessos (considerând că istoricul grec Polybius a greşit, a transmis «odrysi» în loc de «ordssi»), Argeşul de azi; la Bucureşti (apropiind denumirea *Helis* de latinescul *felix* 'fericit, norocos', dar şi «bucuros», comparabil cu grecescul *helliso* 'a se învârti, a dansa în jurul unui altar', prin extensie 'a se bucura'); la Focşani (anticul Piroboridava); apropiată de grecescul *helyos* 'soare', i s-a dat accepțiunea de '*Soare*' (=Cetatea Soarelui), fiind considerată capitala regelui Dromichaites... şi etimologiile continuă.

Cele expuse arată că autorii antici au împletit adevărul istoric cu fabulația. Izvoarele literare tardive (începând cu secolul I a.Chr.), ipotezele etimologice eronate pentru Dromichaites şi Lysimachos, localizările fictive ale luptelor dintre cei doi regi (din Bărăgan până în nord-vestul Pontului Euxin) şi a cetății Helis (drept capitala regatului get) au făcut ca asupra unei perioade istorice să plutească o nebuloasă. Considerăm necesar a încerca să desluşim adevărul de ficțiune, să cunoaştem unele etimologii, în special pe cea a toponimului Helis. O încercare dificilă, care merită investigații serioase.

Cetatea Helis este legată de fluviul Istru ce se vărsa în mare prin şapte brațe fără a se şti denumirea celei de a şaptea guri, cea mai controversată. Existența brațului care lega Danubius de Pontus Euxinus, pe valea râului Axios/ Carasu, de la Axiopolis la Tomis, a fost susținută de unii autori:

· În secolul V a.Chr., delta nu exista, fluviul vărsându-se în mare printr-un liman, cum preciza Herodot. Din relatările sale rezultă că în secolul VI a.Chr. erau cel puțin două brațe prin care fluviul se vărsa în mare. Ar fi verosimil ca în secolele XII-XI a.Chr., în «timpul argonauților», să fi existat două brațe de vărsare ale fluviului în mare (Narex şi Kalon stoma), unul fiind între viitoarele aşezări Axiopolis şi Tomis. La începutul secolului XX, G. Vâlsan menționa că în perioada viiturilor de primăvară nivelul fluviului era mai ridicat cu 4 metri, formând o adevărată «mare» dulce pe o distanță de 160 kilometri şi o lățime de 15-25 kilometri, între Silistra şi Brăila, între Dobrogea şi Bărăgan. Pământul dobrogean e într-o mişcare ascendentă lentă de circa 1-3 centimetri pe an, în ultimii 2500 de ani ridicându-se cu circa 10 metri. Presupunând că acum 2-3 milenii nivelul apelor fluviului se ridica cu cel puțin 4 metri la viiturile de primăvară şi că pământul dobrogean s-a ridicat cu circa 10 metri, rezultă că între fluviu şi mare, astăzi, e o diferență de nivel de 14-15 metri, considerând acceptabilă ipoteza existenței acestui braț al fluviului, numit Valea Vistra 'Valea Întinsă'= fluviu. Ptolemeu, fără a cunoaşte acest braț, menționa că de la Axiopolis, fluviul «poartă numele de Istru, până la vărsarea în Pont». De la Valea Vistra, prin «adaptare elină» s-a ajuns la 'Halis/Helis Istros', de la care s-au format alte două hidronime: Halis/Helis şi Istros potamos. Una din cetățile de pe malul acestuia s-a numit Helis, preluând denumirea brațului fluviului.

Dacă se acceptă afirmația călătorului Evlia Celebi, rezultă că nordul Dobrogei (denumire modernă) «apare ca o insulă». În acest caz, antica Insulă Peuce îşi extinde considerabil suprafața, devenind o «țară insulară», căci în timpul războiului troian Delta Dunării nu exista, fluviul vărsându-se în mare printr-un imens estuar, presărat cu câteva insule insignifiante.

Deşi construirea canalului i-a fost atribuită împăratului Traian, brațul ce lega Axiopolis/ Cernavodă cu Tomis/ Constanța a fost un braț natural al fluviului care a dispărut din cauze naturale.

· Istoric macedonean născut la Megalopolis, în Arcadia, Polibiu (200-118 a.Chr.), în lucrările sale, a menționat şi fluviul Istru. Distanța dintre cele două brațe ale fluviului, după afirmațiile lui Polibiu, era de o mie de stadii (aproximativ 167 kilometri), corespunzând distanței dintre Lykostomos şi Tomis, confirmându-se existența acestei guri de vărsare a fluviului în mare.

Printr-o etimologie populară, toponimul Tomis (grec – *Τομις, Τομευς*, latin – Tomi) a fost apropiat de grecescul *τομος* [tomos] 'tăietură'. Se susține că pe acest braț al fluviului au navigat argonauții pentru a scăpa de urmăritori. S-au dat şi alte etimologii: de la regina Tomiris (Iordanes); de la Tomoc [Tomos], fondatorul mitic al oraşului (D.M. Pippidi). Deşi mare parte din cercetători a susținut că cetatea Tomis a luat ființă în secolul VI a.Chr., nu puțini sunt cei care consideră ca «dată a întemeierii Tomisului jumătatea secolului VII a.Chr.». Fără a contesta aceste etimologii (deşi par folclorice), considerăm mai verosimilă ipoteza că în această aşezare de la Pontul Euxin se afla gura de vărsare a Istrului Negru (*Ιστρος στομα* [Istros stoma]): grecescul *stoma* 'gură', prin afereză, devine *toma* şi

grecescul *στομιον* [stomion] 'orificiu, deschizătură, gură' devine *tomi*, de unde uşor se ajunge la *tomis* şi *tomeus*.

· Ipoteza existenței celei de a şaptea guri de vărsare a fluviului în mare, pe vechiul curs Axiopolis/Cernavodă–Tomis/Constanța, a fost confirmată de Valerius Flaccus în *Argonauticele*, unde pare a sugera că Insula Peuce se întinde între brațul Peuce şi cel de al şaptelea braț al Dunării.

Pentru investigațiile ulterioare e necesar a reține că cea de a şaptea gură de vărsare a Dunării în mare pornea de la Axiopa/Axiopolis/Axiopoli/Cernavodă şi ajungea la Tomis/Constanța. Sintagma Axiopa, printr-o etimologie populară, poate fi comparată cu iranianul *axsaena* 'de culoare închisă' şi *opa* 'apă' cu accepțiunea de 'apa neagră', tradus în slavonă *Cernavoda* 'apa neagră' şi turcescul *Karasu* 'apa neagră'. Cuvântul s-a conservat în română: *oacheş* (rar, despre lucruri) 'de culoare închisă, care bate în negru', dar şi 'cu pielea feței de culoare închisă şi ochi, păr şi sprâncene negre', probabil din *ochi* + sufixul *-eş*. Cum fiecare braț al fluviului a avut o denumire, acesta poate fi numit «Istrul Negru».

A fost emisă ipoteza altui braț şi mai sudic ce lega fluviul cu marea, pe valea actualului râu Urluia, ce trecea pe la Oltina, Dunăreni, Vederoasa, ajungând la lacul Limanu, în dreptul Mangaliei. Harta fizică a județului Constanța indică o vale ce porneşte de la Dunăre – din dreptul lacurilor Dunăreni şi Vederoasa – brăzdează Podişul Oltinei, înglobează zona Adamclisi, străbate podişul Cobadin şi, înconjurând pe ambele părți lacul Plopeni, se răsfiră, coborând spre lacurile Techirghiol, Tatlageacu şi Mangalia, ca o fostă – astăzi dispărută – microdeltă. Ipoteza pare să se confirme dacă se ia în calcul afirmația lui Flavius (95-175 p.Chr.): distanța dintre Histria şi vărsarea în mare a celui mai sudic braț al fluviului ar fi de 500 de stadii (circa 90 kilometri). Această afirmație, pe teren, corespunde lacului Mangalia, indicând nu numai existența celui de al optulea braț al fluviului, dar se justifică şi interesul pentru corăbierii dorieni de a alege locul aşezării Callatis. Această ipoteză necesită unele verificări.

Anna Comnena, în *Alexiada*, menționa conducătorii formațiunilor politice din Paristrion (sudul Dobrogei), la anul 1086. Florin Constantiniu şi Gheorghe Rădulescu au localizat formațiunile politice ale celor trei conducători: «prima condusă de Tatos (Halis), cu centrul la Silistra, a doua a lui Staza şi ultima, condusă de Sestlav». Tatos a fost numit şi Chalis, iar după alți autori, Halis, probabil un sunet românesc pe care Anna Comnena l-a redat prin litera greacă *chi (×)*. Dacă antroponimul ar fi avut litera inițială *kappa (K)*, atunci l-am fi acceptat aşa, dar în această situație suntem obligați să acceptăm ambele variante, fără a şti dacă e un nume sau un toponim. Însă în „Enciclopedia geografică a României" există localizată geografic aşezarea Halis, în sudul Dobrogei, în zona satului Plopeni.

Din cele expuse se constată:

1. Din antichitate până în epoca medievală a existat un cuvânt tracic care s-a conservat timp de secole în toponimie, hidronimie şi antroponimie: Helis – cetatea lui Dromichaites din secolul III a.Chr. şi consemnată în secolul I a.Chr.; Helis/Chalis, antroponim, altă denumire a lui Tatos, conducătorul unei formațiuni social-politice de la 1086; Haliş – denumirea unui braț de vărsare a fluviului în mare.

2. Macedonenii înfrânți, înfometați, însetați, în frunte cu regele Lisimachos s-au predat regelui Dromichaites care i-a dus în cetatea Helis. Niciun autor antic nu a afirmat că Helis a fost cetatea de scaun a regatului lui Dromichaites, ci una din cetățile sale. Lupta s-a desfăşurat în apropierea acestei cetăți situată pe brațul fluviului. «Întăriturile ocupate de oamenii lui Lysimachos» au fost situate la sud de brațul fluviului denumit Haliş, între sudul Dobrogei de azi şi Munții Haemus/Balcani.

3. În antichitate, în vestul Peloponezului se afla cetatea şi regiunea Helis, numită şi Elida, cunoscută şi sub denumirea dorianã Halis (dorienii erau originari din Câmpia Tisei), iar limba elină dispunea de cuvintele *helos* 'vale umedă' şi *heleios* 'mocirlos'.

4. În Asia Minor se găsea hidronimul frigian Halys (hititul Maras, astăzi Kizil Irmak), având – probabil – aceeaşi valoare semantică de 'vale-râu' şi în traco-frigiană.

Rezultă că *Halis* denumea – într-o limbă locală – încă din antichitate, 'o depresiune', 'o vale', dar şi 'un curs de apă'. Limba elină nedispunând de consonanta «v», a transfonetizat-o în «h», fenomen cunoscut şi în daco-getă şi transmis românei. Astfel, *Halys* devine *Valys*, iar *Helis* > *Velis*, ipoteză argumentată de etimologia elaborată de lingvistul german H. Menge pentru *Helis* < **Falis* = lat. *vallis* 'vale'. Forma *Halis* în loc de *Helis*, existentă în frigiană şi dorianã, are un caracter tracic, dar şi getic, prin urmare Halis-ul din secolul XI şi cel menționat de Evlia Celebi reprezintă un relict lexical getic. Este, aşadar, posibilă existența a două *Halis*-uri, în ținutul dintre fluviu şi mare (Dobrogea), indicând atât 'canale', cât şi 'localități', întrucât cuvântul avea dubla accepțiune de 'vale' şi 'curs de apă', iar aşezările de pe malul lor adeseori au luat denumirea apei (ex. Tibiscus–Tibiscum).

Se poate conchide că pe malul drept al Dunării s-au desfăşurat luptele victorioase ale regelui get de la sfârşitul secolului IV şi începutul secolului III a.Chr., «masa festivă» în cetatea Helis la care s-a înfiripat alianța politică şi matrimonială. Regele Dromichaites şi-a recuperat teritoriul get din dreapta fluviului cu cetățile sale, fiind unul din primii apărători ai neamului.

File sacre din istoria traco-daco-geților

Acad. Prof. Univ. Dr. H. C. ARDELEAN TEODOR
Mast. Energ. Ing. I. CRISTIAN

Golful Crişului Alb este un loc sacru. Fenomenele apărute periodic în acest spațiu sunt file sacre din istoria traco-daco-geților şi, prin aceştia, din istoria omenirii. Aici, la retragerea ghețarilor (mileniul XIII î.e.n.), moment în care omenirea era în stare de sălbăticie şi pe cale de dispariție, a coborât Misiunea de Umanizare şi Civilizare a omenirii, ridicând, aici, prima cetate-minune a lumii pe care a numit-o după numele Zeului Suprem Ra, „Sarra“, adică Lumina lui Ra.(Ra al traco-daco-geților este echivalentul numelui de astăzi al Creatorului căruia i se spune Dumnezeu). După modul de pronunțare a lui Ra, Re sau Ri, cetatea şi munții s-au numit Sarra, Sarria, Zirria, Sirria, Crisia. Apele Mu-re-eş, C-Ri-işi. Peste 20 de aşezări omeneşti conțin şi astăzi, în această zonă, numele lui Ra (A-Ra-ad, Zăb-Ra-ani, Pe-Ri-iam, Şi-Ri-ia). Zeul Suprem al traco-daco-geților purta numele de G-Ra-divus. De la acest nume a plecat denumirea marilor zei din religiile universale: B-Ra-hma, P-Ra-japati, Ra, M-ar-duk).

Cetatea a fost distrusă în războiul lui Rama şi Crişna, la care se referă şi Cântarea de laudă a Deborei din Biblie. După război, cetatea s-a construit de către oameni la nivelul cunoştințelor însuşite de la Misiunea amintită, echivalente cu obiectele culturii materiale Criş. În continuare, mii de ani a fost centrul religios şi cultural al omenirii. Aici se pregăteau marii sacerdoți şi inițiați pentru religia lui G-Ra-divus. Se numea şi cetatea Răsă-ri-tului. În mileniul I e.n., marii sacerdoți purtau titlul „Marii Sarra Ra“(Codex Rohonczi). Monedele dacilor din mileniul I î.e.n. conțin imaginea lui Hercules care simboliza abundența de bunuri, domnia legii şi respectarea înțelegerii între oameni, obiective puse în fața omenirii de Misiunea amintită). Toate ideile de mai sus se sprijină şi pe piesele arheologice descoperite în spațiul Cetății Sarra. Aceste piese conțin informații despre venirea, răstignirea, îngroparea, învierea, înălțarea şi aşteptarea revenirii în lume a lui Ra, numit astăzi Isus Christos.

Cloncuzii:

Munții şi Țara Sarra, Sarria, Zirria, Şirria din mitologiile antichității s-au aflat în Dacia, numindu-se azi Munții Zărandului şi Țara Zărandului.

Dovezi arheologice despre Isus Christos în Cetatea Sarra

Acad. Prof. Univ. Dr. H. C. ARDELEAN TEODOR
Mast. Energ. Ing. I. CRISTIAN

Geniile antichității Platon, Strabon, Herodot, Vergilius descriu religia traco-daco-geților ca ştiințifică şi misterioasă. Această religie susținea că omul este materie şi spirit şi că Zeul cel Mare, „Gradivus“, va veni între oameni. Aceste informații sugerează ideea că religia daco-geților se apropie de religia creştină, rămânând însă în domeniul religiilor antice cu mulți zei. Piesele arheologice între care „Corupția Femeii“, „Marea Profeție“ – descoperite de noi în spațiul Cetății Sarra din golful Crişului Alb – răstoarnă complet aceste opinii. Piesa conține informații incredibile. Sute de fotografii în culori prezintă imagini despre Isus Christos, despre răstignirea, înmormîntarea, învierea şi înălțarea la cer. Alte imagini prezintă, sub formă de profeții, evenimentele ce se vor produce în lume. Isus Christos este cunoscut prin asemănarea cu fotografiile sau picturile din bisericile creştine; utilizarea simbolului care îl prezintă, „Mielul“, indicarea acestuia prin aplicarea literei geto-dace (sau elene) şi latine sub imaginile sale lumina: C, K, (Christos), N (Nazarineanu), M (Mesia), semnul crucii pe imaginile sale; scene cunoscute din Biblie. Materialul din care este confecționată piesa nu a fost determinat. Vechimea piesei se situează anterior obiectelor din muzee ale Culturii materiale Criş. Piesele, fiind descoperite în spațiul cetății Sarra, făcând parte dintr-o bibliotecă cu piese similare celor de mai sus, demonstrează:

1) Religia traco-daco-geților şi toate religiile lumii antice, inclusiv formula transliterară „Ma-ra-nata“ consemnată în 1 Cor. 16/22, îşi au originea în aceste piese arheologice.

2) Marii Sarra Ra, din cetatea Sarra, aveau cunoştințe perfecte despre venirea în lume a lui Isus Christos.

3) Credința daco-geților la nivelul Marilor Sacerdoți era generată de aceste piese arheologice pe care le păstrau sub strict secret.

4) Figurina „Corupția Femeii“ cu informațiile conținute a fost o bară de apărare a credinței oamenilor în existența unui creator al lumii.

5) Dezgropată, această figurină își va produce din nou binefacerea asupra credinței oamenilor de pretutindeni.

Concluzii:

1) Religia traco-daco-geților de la înființarea Cetății Sarra și civilizarea omenirii a fost creștină.

2) Cultura dacilor a fost distrusă de către spiritele negative prin oameni, pentru a nimici orice urmă materială care ar demonstra realitatea informațiilor ce se vor consemna în Noul Testament cu privire la Isus Christos.

Rădăcini ale substratului geto-dac în sistemul melodic românesc

Prof. Marioara DANILOV

În structura melodică a cântecului popular românesc există variate și originale pentatonice și anhemitonice, moștenite de la strămoșii noștri geto-daci, caracterizate prin lipsa semitonurilor . Unele melodii se încadrează în formele ce încep pe **RE, FA, SOL** și **LA .**

Patru moduri din acest sistem se găsesc în folclorul românesc.

Sistemul modal constituie moștenirea directă, nu în originea altor popoare, ca și scările prepentatonice și pentatonice care confirmă existența a cinci,,forme“ ce pot lua naștere prin pornirea de pe fiecare treaptă a înlănțuirii de cinci cvinte consecutive sau a cinci cvinte și cvarte alternative. Șirul acestora poate porni de pe una din trepte: **FA, DO** sau **SOL.** Astfel, cele cinci,,forme“ sau,,șiruri „ pentatonice ale fiecărui sistem ales vor fi identice: prima formă a sistemului **FA** va fi identică cu prima din sistemele **DO** și **SOL,** la fel a doua și a treia .

Nu există un consens nici în fixarea primei forme în cadrul sistemului ales și nici în ambitusul acestor forme .

Premisele de la care se pleacă în susținerea originii scărilor muzicale prepentatonice și pentatonice sunt :

- relatările lui Plutarh privitoare la existența oligocordiilor și stenohoriilor în practica vechilor greci.
- vechimea sistemului pentatonic în concluziile cercetătorilor.
- afirmațiile scriitorilor greci și latini despre puternica viață muzicală a tracilor .
- bogăția de scări prepentatonice și pentatonice în folclorul românesc.

Farmecul pentatonicii anhemitonice a atras compozitori din toate timpurile, ca : Debussy, Ravel, Grieg, Marțian Negrea care au folosit-o în creațiilor lor culte .

Cercetarea modurilor și ritmurilor presupune analiza folclorului românesc în baza genurilor vechi precum cele magice, rituale, ale obiceiurilor (colinde, repertoriul nupțial și funebru) și a unor genuri colaterale, ca repertoriul păstoresc, cântecele de leagăn, cântecele copiilor și muzica dansurilor.

Renașterea dacică în literatura română

Adrian CREȚU

Motto: „Este obiceiul ochilor să nu uite,
Lumina își încordase arcul până la obârșiile mirajului.

C-o hoțească frumusețe,
Drumul se strecura printre niște spoieli de păduri.
Bărbați și femei cu părul aprins ca flacăra
Căutau învierile lui în văzduh.
Zamolxe nu mai era nici el nicăieri.
Tăiate: capul și mâna regelui dac
Plecaseră.“

(Ion Caraion, ***Kogaionon***)

În mod nu chiar cu totul întâmplător, există o serie de scriitori în literatura română, o anumită categorie de scriitori, de la B.P. Hasdeu la Mihai Eminescu ori Mircea Eliade, în a căror evoluție spirituală își face simțită prezența,

în mod frecvent, o izbucnire creativă a dacismului străvechi. În acest sens, extrem de revelator este un fragment din *Jurnalul* lui Eliade: „La răstimpuri mă apucă pasiunea Daciei şi a lui Zamolxis. Mă reîntorc atunci la textul lui Herodot, citit şi recitit de vreo 30–40 de ori până acum, la celelalte mărturii mărunte despre credinţele geţilor... Câteva zile sunt ca şi posedat: nu fac decât să recitesc, să visez pe marginea documentelor, şi scriu pagini nenumărate cu observaţii, planuri de studii şi cercetări ulterioare. Apoi, ca de obicei, totul se potoleşte. Într-o bună dimineaţă mă reîntorc la programul de lucru întrerupt...“. [1]

Aceeaşi reacţie o avea şi **Mihai Eminescu** care, în scrisorile sale către Veronica Micle, îi mărturisea acesteia la un moment dat că nu mai poate citi nimic altceva decât texte istorice sau folclor. Eminescu este primul mare scriitor la noi care intuieşte această profundă nevoie a culturii române de reîntoarcere la rădăcinile sale spirituale şi proiectează o grandioasă epopee dacică în texte poetice, precum *Memento Mori*, *Sarmis*, *Gemenii,* sau în drama istorică în cinci părţi, *Decebal*. Critica literară românească, însă, a amendat în mod bizar această parte importantă a creaţiei eminesciene, însuşi G. Călinescu calificând aceste texte, cel puţin în parte, „de-a dreptul puerile“, iar această reîntoarcere la primordialul dacism fiind receptată prin prisma unui simplu clişeu de teorie literară, cel al preocupării mitologice, specifice romantismului secolului al XIX-lea.

În acest studiu vom arăta cum, în acest curent al *dacismului* ce străbate literatura română ca un val seismic, se manifestă în toate curentele literare şi alăturează nume literare majore ale României, de la Hasdeu la Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Călinescu, Vasile Voiculescu, Mircea Eliade, Ion Caraion, Marin Sorescu, Nichita Stănescu sau Cezar Ivănescu etc. Desigur, în cazul acestor scriitori, aceste răbufniri ale substratului dacic sunt diferite ca intensitate şi cantitate de texte literare, dar cu nimic mai importante pentru o recuperare autentică şi profund necesară a rădăcinilor dacice de mult uitate ale acestui popor.

Spaţiul Geografic Dacic

Ion GÎJU

„Cine vrea să stăpânească viitorul
Trebuie să stăpânească trecutul„

Spaţiul geografic locuit de daci, respectiv teritoriul locuit şi stăpânit de neamul dacilor, spaţiul carpato-danubiano-pontic reprezentat de un pământ fertil, păduri seculare pline de vânat, râuri numeroase pline de peşti, fânețe abundente pentru hrana turmelor de vite, bogăţii ale subsolului – aramă, aur, argint şi multe altele, a fost numit de multe ori «o vastă grădină a raiului». Chiar papa Ioan Paul al II-lea spunea acest lucru cu ocazia vizitei în România.

Spaţiul dacic a fost deosebit de extins dar şi deosebit de darnic, acest lucru duce la concluzia că dacii erau numeroşi. De altfel, mulţi antici vorbeau de numărul mare al tracilor (Herodot). În acelaşi context, ceea ce azi numim «românii din afara graniţelor tării» nu pot să fie decât urmaşii dacilor, care au rămas izolaţi dintr-un motiv sau altul determinat de istoria neprietenoasă cu noi.

Dacii au fost un popor unitar. Teritoriul era un spaţiu unitar. Deci toate elementele fundamentale şi specifice demonstrează că românii ca şi dacii sunt un popor unitar. De aceea şi astăzi după milenii nu se constată deosebiri importante între românii de oriunde s-ar găsi.

Elementul natural care a dat specificitate spaţiului dacic, chiar şi numele unui numeros grup al acestora, au fost şi este Munţii Carpaţi.

Acest lanţ de munţi tineri ai Europei încep la bazinul Vienei şi după un drum sinuos de peste 1600 km se termină la sud de Dunăre, pe valea Timokului, de unde încep Balcanii.

Jordanes numea Carpaţii «Coronna Montium», care avea în mijloc depresiunea intracarpatică a Transilvaniei. Acad V. Mihăilescu adaugă şi Panonia ca şi depresiune intracarpatică şi care tot de spaţiu dacic aparţine. Dacă geografic situaţia este clară şi istoric este la fel de clară, deoarece în Panonia s-au găsit ca şi în Transilvania vestigii ale existenţei strămoşilor noştri.

Ptolemeu (90–163 e.n.) în Geographia cap. 7 şi 8, Cartea a III-a, tratează despre Panonia (regiunea de Vest a Daciei). Pe malul Dunării unde se afla Budapesta menţionează localitatea CARPIS, care aminteşte de populaţia dacilor.

După cum se cunoaşte istoria poporului roman nu poate fi înţeleasă fără Dunăre şi Marea Neagră.

Cu toate că istoria nu ne-a fost prietenoasă datorită poziţiei geopolitice a Daciei şi urmaşa acesteia România, pe cursul mijlociu şi inferior al Dunării şi riverana Mării Negre aceste elemente naturale şi spaţiul aparţinător lor, sunt locuri sfinte pentru noi, căci dacii – strămoşii noştri ni le-au lăsat moştenire. Chiar dacă dacii n-au fost un popor al mării, precum grecii, totuşi în decursul istoriei, ieşirea la mare a fost totdeauna fereastra deschisă spre lume a dacilor

şi romanilor. Strategic cine stăpâneşte gurile Dunării şi ieşirea la Marea Neagră stăpâneşte comerţul Europei Centrale. Dacă ne gândim că Dunărea este legată prin canal cu Rinul, atunci ne dăm mai uşor seama de importanţa Dunării şi a Mării Negre, pentru noi românii.

Prin urmare spaţiul geografic al strămoşilor noştri, ca grup etnic definit prin elemente de cultură naţională şi spirituală, se întindea de la bazinul Vienei, patrulaterul Boemiei (Munţii Boemiei), Carpaţii Păduroşi, Marea Adriatică, Munţii Pirdului regiunea Niprului, Marea Neagră şi vestul Asiei Mici.

În susţinerea acestui adevăr de necontestat, există numeroase dovezi, argumente şi documente dintre care vom trece în revista pe cele mai importante.

Astfel că despre traci se poate vorbi cu siguranţă din epoca bronzului. Acest lucru se demonstrează arheologic, antropologic, etnografic, toponimic, la care se adaugă şi menţiuni documentare.

Cea mai veche menţiune este cuprinsă în poemele Homerice. Acestea vorbesc despre o ţară Tracia, fără a fi determinată geografic deoarece ocupa un spaţiu enorm între Munţii Rodope şi Carpaţii nordici, râurile Vardar, Morava, Tisa şi ţărmul apusean al Mării Negre, din a căror ramură erau şi geto-dacii. Iliada îi consemnează pe traci la nord de Grecia.

Datorită legaturilor tracilor cu lumea greacă aceştia apar şi în poemul „Theogonia„ a lui Hesiod în secolul VIII î.e.n.

Odată cu instalarea coloniilor greceşti de la Pontul Euxin ştirile despre locuitorii din spaţiul Carpato-dunărean sunt tot mai multe.

În secolul al VII-lea î.e.n. în opera Peridos Ges (Călătorie în jurul Pământului), marele călător Hecateu descrie cetatea Orgame lângă Istru, menţionată mai târziu pe lângă Jurilovca.

Odată cu Herodot (484–425 î.e.n.) considerat părintele istoriei dar şi al geografiei, ştirile despre daci şi spaţiul lor etnic sunt tot mai multe şi mai reale. În urma lungilor călătorii şi cercetări în lumea cunoscută de greci, Herodot a realizat 9 cărţi intitulate „Istoriile„ opera bine documentată pentru acele timpuri. În cartea IV, în primele 142 capitole, pentru noi românii prezintă atât zona din punct de vedere geografic, cât şi recunoaşterea invaziei lui Darius la Dunărea de Jos şi reliefarea trăsăturilor geţilor.

În cartea a V cap 3 afirmă: «Neamul tracilor este cel mai numeros din lume, după cel al inzilor» «Tracii au mai multe nume, după regiuni, dar obiceiurile şi limba erau aceleaşi.»

Tot de la Herodot avem numele multor râuri de rezonanţă daco-getică: Porata (Pyretus) Prutul, Tirantos (probabil Siret) Naparis (Ialomiţa) Ordessos (Argeş) urmează Maris (Mureş) şi Aluta (Olt), Tibiscus (Timişul). A socotit ca geţii şi tracii erau totuna. Vorbind despre agatarşi care dominau la izvoarele Mureşului, tot neam de traci putem concluziona ca Herodot a descris o mare parte a spaţiului geografic dacic.

Tucidide sec. V î.e.n., descria lumea tracică, care se întindea spre mare de la cetatea Abdera (Grecia) până la Pontul Euxin. De la el aflăm că geţii – se învecinau cu sciţii ce ocupau zona stepelor nordpontice.

Caius Iulius Caesar este cel la care găsim prima menţiune despre locuitorii spaţiului carpato-dunărean. În opera sa „Comentariile despre războiul din Galia„ pomeneşte despre Pădurea Hercinică (de fapt Cadrilaterul Boemiei) prelungit până la lanţul Carpaţilor, care se întindea până la hotarele dacilor şi anarţilor (ad fines Dacorum). Este prima menţiune sigură a numelui dacilor.

Dionisie din Halicarnas (sec I î.e.n. – sec I e.n.), istoric roman, ne da în lucrarea Antichităţile romane ştiri despre fluviul Istru, despre Pădurea Hercinică şi despre germanii care erau vecini cu sciţii şi cu tracii, prin cei din urmă înţelegându-i pe geto-daci.

Dar cele mai amănunţite descrieri despre regiunile locuite de strămoşii noştri ni le-a lăsat Strabon (63 î.e.n. – 19 e.n.), considerat iniţiatorul geografiei ştiinţifice. În cartea a VII-a a principalei sale lucrări Geographia. Astfel spune că în nordul Germaniei dincolo de Elba e ţara suebilor după care urmează teritoriul geţilor la sud fiind Istrul şi Pădurea Hercinică. El spune că Dunărea Superioară, de la izvoare până la cataracte era stăpânită de daci, iar partea inferioară până la Pont era stăpânită de geţi.

Dar interesante şi deosebit de utile ne sunt informaţiile aduse până astăzi de Ovidiu (Publius Ovidius Naso). El nu a fost un călător, el a trăit între geţi, de aceea ceea ce ne-a transmis rămâne ca o carte vie.

Pliniu cel Bătrân – 28–79 e.n în lucrarea Istoria naturală în 37 cărţi, descrie în Cartea a IV aspecte geografice despre Dacia, Sarmaţia, Sciţia. Este prima atestare a numelui de Dacia ce reprezintă o anumită regiune. Date multe sunt în cărţile III, IV, VII, IX, XVIII, XXXII.

Tacit (Cornelius Tacitus 55 – cca 120 e.n.) în lucrarea Germania (Despre originea şi ţara germanilor ne dă informaţii despre daci şi regatul Odris al Traciei în vremea lui Tiberius.

Exemplele de autori şi argumente din antichitate sunt numeroase, deşi cea mai mare parte a lor au dispărut, uneori chiar misterios.

Şi o mare parte a savanţilor români au fost preocupaţi de spaţiul geografic al strămoşilor, printre care îi putem aminti pe Nicolae Iorga, V. Pârvan, S. Mehedinţi şi mulţi alţii.

V. Pârvan arată că «Burebista rămăsese singurul stăpân al centrului şi estului european, în faţa sa găsindu-se doar Imperiul Roman».

Simion Mehedinţi unul din cei mai mari geografi ai secolului XX arată că «Spada lui Burebista se arătase la Nipru, iar în apus la Adriatica, în Alpi şi dincolo de Viena ».

Putem spune că spaţiul dacic admirabil înzestrat cu tot ce este necesar vieţii umane, a făcut ca acest teritoriu să fie locuit permanent. Acestea au asigurat statornicia îndelungată a populaţiei, identificarea acesteia cu natura locurilor, posibilităţi de realizare a unităţii de neam şi de limbă, de datini, de formare de manifestări a culturii naţionale şi spirituale.

Un asemenea mediu geografic care oferă condiţii de excepţie pentru existenţă şi dezvoltare, nu se putea părăsii. În acest sens istoricul englez Gibon spunea: «Aurelian a retras oştile romane din Dacia, dar nu populaţia – cea mai mare groază aveau dacii de emigrare decât de stăpânul got».

Putem spune că «noi suntem aici de peste 4000 de ani şi vom fi întotdeauna. Aluviunile ce au fost revărsate de istorie peste noi au lăsat urme, dar specificul dacic a rămas dominant.

Tomyris – prima regină a geţilor

Maria CRIŞAN
Marin Mihail GIURESCU

Vechii istorici greci şi romani au scris despre strămoşii noştri traco-geto-daci cuvinte care au străbătut mileniile, referitor la bărbăţia, vitejia şi mândria, dar şi la cumsecădenia chiar şi faţă de cei învinşi şi pioşenia geţilor, mai ales; de aceea Josephus Flavius în *Antiquitates Judaicae* 66 oferă drept pildă călugării geţi spre a lămuri tagma Esenienilor ebraici.

La popoare cu asemenea virtuţi şi şefi de stat pe măsură: un Dromihete, un Burebista, un Decebal, dar şi o regină, prima femeie dominând peste geţii din Caucazia, de fapt peste Regatul Amazoanelor, după cum ne-o semnalează, i.a. şi Plinius (VI, 4,1); regatul geţilor, numiţi şi masageţi îşi aveau capitala la Themiscyra, oraş aşezat la gurile râuluiThermodon. Cum ne aflăm în sec. VI î.C., iar Cimerienii avuseseră un imperiu care se întindea de la strâmtoarea Bosforul Cimerian – azi Kerč – cuprinzând tot sudul Rusiei, inclusiv Cubanul şi Caucazia şi care a cunoscut apogeul între sec VI-III î.C., este firesc să considerăm că Regatul Amazoanelor de sub regina Tomyris (Thamyris sau Thomyris), era o parte componentă a Imperiului Cimerian. ERATOSTHENE, ilustrul savant născut la Cyrene în 276 î.C., ţinând de şcoala filosofică din Alexandria – şi lucrând şi la vestita ei bibliotecă (operă a nu mai puţin celebrului împărat macedonean Alexandru cel Mare precum şi a), i.a., a întocmit şi o hartă, în care evidenţiază şi limitele Imperiului Cimerian şi pe care noi o vom vizualiza la apropiatul Congres). Şi apoi cine au fost cimerienii ? După V. Pârvan, aceştia erau o ramură a tracilor, şi credem că are dreptate pentru că Herodot relatează despre un regat străvechi al carpilor (nume generic pentru toate semiţiile traco-geto-dace; precum odinioară *aheii* pentru toţi elinii), care se întindea de la gurile Dunării până la cele ale Niprului, iar cele mai recente săpături arheologice, – 200 şi 2001 au confirmat relatările istoricului grec; din toate etniile trace, cel al geţilor era cea mai numeroasă (derivate ca *cistoboci* şi *costoboci* numele lor erau legate de hidronimul Bug, Tirageţii de hidronimul Tyras, adică Nistru, iar masageţii, mezii, de la graniţa cu perşii). Maria Crişan, încă din 1999 a arătat în *L'ubicuité des Geto-Daces*, că aceştia ocupau şi ţările nordice, că geţii sunt totuna cu goţii căci ei au descins direct din geţi GOTHI GETARUM SOBOLES (că ei s-au mai numit cf. Tacitus (*De moribus Germanorum II)* GAUTAI (cel mai vechi nume şi trăitori în Islanda) GOTHI, GOTHONES, GOTHINI, GIALO, GELU, GOTHAR, THEUTONES, THEUT....

Mai mult chiar, în ţările nordice, există documente scrise sau au existat până în Evul Mediu târziu, atestând că toţi regii strămoşilor noştri, începând cu regina Thamyris, sec. VI î.C., şi terminând cu Decebal, sec. II d.C., au fost, în acelaşi timp regi ai Sueoniei şi Gothislandiei, extra patriam. De la cărturarul nordic Johannes Magnus Gothus (istoric şi arhiepiscop de Upsala (1498-1585) în cartea sa monumentală „*Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus"* relatează despre cei 230 de regi, din care 143 fuseseră regi interni, iar 87 regi externi (*extra patriam)*. regina Thamyris, de pildă, este a 14-a, Decebal al 25-lea. În cartea a III-a, capitolele 1-6, Autorul relatează pe larg despre

această frumoasă şi foarte vitează regină care fiind contemporană cu regele persan Cyrus, acesta îi trimite solii repetate spre a o cere în căsătorie, ea refuză iar Cyrus porneşte război contra ei, a Regatului Amazoanelor. În acest crunt război care a durat 6 ani, Cyrus este ucis, Thamyris dovedind, precum, la două secole după aceea Dromichete, nu numai bărbăţie, vitejie şi strategie, dar – spre deosebire de Dromichete – şi mai puţină milă faţă de învins, – aşa mort cum era Cyrus, după ce ea îl învinsese .

Frumuseţea, isteţimea, vitejia şi stratagema acestei regine, dar nu mai puţin cruzimea ei, ne referim la episodul urmând tăierii capului lui Cyrus şi ordonând să fie îndesat într-o băltoacă de sânge „ spre a se sătura de sânge !“, care a inspirat scriitori şi artişti, şi, mai ales pe Rubens al cărui tablou celebru este expus la Muzeul Louvre din Paris.

Cronica neamului său

- Pohta ce-a pohtit -

Marin Mihail GIURESCU

Asta a fost dorinţa sau, folosind expresia lui Mihai Viteazul rămasă celebră, „Pohta ce-a pohtit“-o regele get TEODORIC CEL MARE (475–526) de la a cărui naştere din anul 456, până în anul 2006, anul marilor comemorări, s-au împlinit1550 de ani, iar de la moartea sa din anul 526, s-au împlinit 1480 de ani şi care, în cărţile de istorie de până acum, a fost considerat cuceritorul Italiei şi întemeietorul, în anul 493, a Regatului Ostrogot din Italia cu capitala la Ravena.

În această privinţă, în „Istoria României în date“, la pagina 49, anul 488, se scrie: „*La îndemnul împăratului Zenon, Teodoric (proclamat în anul 471 rege al ostrogoţilor) părăseşte Moesia Inferior şi se îndreaptă spre Peninsula Italică unde, după ce-l înfrânge şi îl ucide pe Odoacru, regele herulilor, pune bazele unui regat ostrogot (anul 493)*“. În „Dicţionarul enciclopedic“, volumul 4, pag. 639: *„Teodoric cel Mare, rege al ostrogoţilor (475-526). După cucerirea Italiei de nord (488-493) de la Odoacru a întemeiat statul ostrogot din Italia cu capitala la Ravena, unul din cele mai puternice state din perioada feudalismului timpuriu în Europa apuseană“.*

Şi aşa cum Octavian August, după lupta de la Actium, după ce l-a învins pe Antonius, ultimul şi cel mai de temut duşman al său, care se aliase cu Cleopatra, regina Egiptului, şi a realizat că a rămas singurul stăpânitor al întregului Imperiu Roman şi, de fapt, al lumii, fiindcă Imperiul Roman era considerat stăpânul întregii lumi, în al 31-lea an al domniei a instituit noua numărătoare a anilor care, între timp, a fost însuşită de Biserică şi considerată ca începând de la naşterea lui Isus Christos.

La fel şi Teodoric al nostru, după ce a ajuns stăpânul Italiei, s-a gândit la ceva care să rămână după el şi, fiindcă numărătoarea o instituise altul înaintea lui, a considerat că mai importantă este **Cronica neamului său.**

Pentru scrierea acestei cronici sau istorii, l-a însărcinat pe scriitorul roman şi senator din staful său, Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus şi astfel a rezultat lucrarea intitulată: „**De origine actibusque getarum**„ (Despre originea şi faptele geţilor), cuprinsă în 12 volume, lucrare care nu s-a păstrat în forma scrisă de Cassiodor, ci într-o formă rezumată, cu adăugiri din alţi autori, scrisă de Iordanes – şi el tot get ca Teodoric – în anul 551, la îndemnul prietenului său Castalius. Dar să-l lăsăm pe Iordanes să ne spună în cuvintele sale despre lucrarea pe care a scris-o:

*1. “În timp ce eu, într-o mică barcă, vreau să mă ţin aproape de ţărmul liniştit şi să prind peştişorii mărunţi din apele celor de altădată, cum spunea cineva, tu mă îndemni, frate **Castalius**, să dau drumul pânzelor în larg şi, lăsând la o parte mica lucrare pe care o am în mâini, adică prescurtarea cronicilor, să expun cu cuvintele mele, într-o singură carte scurtă, cuprinsul celor douăsprezece volume ale Senatorului Casiodor **despre originea şi faptele geţilor**, sarcină destul de grea şi impusă parcă de cineva care nu vrea să ştie de dificultăţile unei astfel de lucrări.“*

2. „Nu ţii seamă că respiraţia îmi este slabă, neînstare să sufle în goarna vestitoare a unei întreprinderi atât de măreţe. Dar mai presus de orice greutate este aceea că n-am la îndemână acele volume, ca să le pot reda exact cuprinsul, deşi, ca să nu mint, le-am citit în trei zile prin bunăvoinţa omului de încredere al autorului. Nu le reproduc, cuvânt cu cuvânt, dar cred că le redau integral ideile şi faptele.“

3. “Am făcut în expunere unele adaosuri potrivite din istoricii greci şi latini, amestecând în cuprins, la început, la mijloc şi la sfârşit, multe pe care le-am socotit utile. De aceea, fără supărare, ceea ce ai cerut primeşte cu bunăvoinţă şi citeşte cu cea mai mare îngăduinţă. Iar dacă ţi se pare că este puţin ceea ce am spus, tu, ca vecin de neam, adaugă ce ştii din proprii amintiri şi te roagă pentru mine, prea iubite frate. Domnul să fie cu tine! Amin!“

Lucrarea lui Iordanes scrisă la jumătatea secolului VI, în anul 551, chiar dacă nu este aşa cum şi-ar fi dorit-o Teodoric cel Mare, cea întocmită de scriitorul şi senatorul Cassiodor, în 12 volume, care şi spre regretul nostru nu

s-a păstrat, lucrarea lui Iordanes este tot ce ne-a rămas, este rezumatul celor 12 volume scrise de Cassiodor, este deci **Cronica neamului său, care de fapt este şi cronica neamului nostru,** deci o lucrare importantă pentru cunoaşterea trecutului neamului nostru

Datorită mentalităţii de până acum a istoricilor din ţara noastră, determinată de concepţia latinistă ce încă mai stăruie în gândirea multora, această lucrare a fost ignorată în mod deliberat şi de aceea a fost reprodusă o singură dată în anul 1939, în traducerea lui G. Popa Lisseanu, care lasă de dorit şi publicată în volumul XIV al Colecţiei Izvoarele istoriei românilor, cu circuit intern, deci cu circulaţie redusă.

O dată cu schimbarea mentalităţii unor oameni din ţara noastră, această operă a început să prezinte interes. Primul care a căutat să o aducă în actualitate a fost Iosif Constantin Drăgan care, în 1986, prin Centrul European de Studii Tracice, înfiinţat de el la editura Nagar, a făcut o reproducere neprelucrată a lucrării din anul 1939.

Meritul cel mai mare în această privinţă îi revine lui Gabriel Gheorghe, care s-a încumetat şi a tipărit în anul 2001, la Fundaţia Gândirea, un volum intitulat **Getica** în care, pe lângă ediţia bilingvă (latină-romană) a lucrării lui Iordanes, tradusă competent de profesorul David Popescu, mai cuprinde şi un Studiu introductiv, urmat de bibliografia respectivă, două Anexe, Notă asupra ediţiei etc., aducând în actualitate prin acest volum lucrarea lui Iordanes care a deschis o nouă perspectivă de discuţii.

Dăm în continuare versiunea lui Iordanes despre luptele regilor Persiei cu regii geţilor, versiune diferită de cea a lui Herodot:

*„61. Atunci **Cirus,** regele perşilor, după un interval mare, de 630 de ani, (precum atestă **Pompeius Trogus**) a pornit cu un război, nimicitor pentru sine, împotriva reginei **geţilor Tomiris**. Îmbărbătat de victoriile dobândite în Asia, a căutat să subjuge pe **geţi**, cărora le era regină **Tomiris**, precum am spus. Aceasta deşi ar fi putut să oprească înaintarea lui **Cirus** la râul Abraxis, i-a permis totuşi trecerea, socotind mai onorabil să-l învingă cu armele decât să profite de avantajul locului, ceea ce s-a şi întâmplat.“*

*„62. Când a venit **Cirus**, pentru prima dată norocul a fost de partea parţilor până într-atât, încât şi fiul **Tomirei** şi cea mai mare parte din armată au căzut în luptă. Dar continuând războiul, **geţii** cu regina lor i-au învins pe parţi şi i-au supus, luându-le o bogată pradă. Acolo şi atunci a văzut neamul goţilor pentru prima dată corturi de mătase. Iar regina **Tomiris**, mărindu-şi victoria şi făcându-se stăpână pe atât de mari prăzi de la duşmani, după ce a trecut în partea Moesiei ce se numeşte Sciţia Minor, cu numele luat de la Sciţia cea mare, a construit o cetate pe ţărmul moesiac al Pontului, numind-o **Tomis**, de la numele său.“*

*„63. Apoi **Darius**, fiul lui **Histaspe,** regele Persiei, a cerut în căsătorie pe fiica lui **Antirus**, regele geţilor, rugându-l deopotrivă şi ameninţându-l, dacă nu i se îndeplineşte dorinţa. Disprețuind înrudirea, geţii i-au refuzat cererea. Respins, acesta s-a înfuriat de necaz şi a trimis împotriva lor o armată de 700.000 de soldaţi, înarmaţi, căutând să răzbune printr-un rău public ruşinea sa. Şi cu corăbii făcute pod şi legate între ele de la Calcedon până la Bizanţ, a atacat Tracia şi Moesia. Apoi construind tot în acelaşi mod un pod peste Dunăre, după ce a fost neîntrerupt atacat timp de două luni, a pierdut la Tapae 8000 de luptători şi, temându-se ca nu cumva podul peste Dunăre să fie ocupat de adversarii săi, s-a întors în goană forţată în Tracia neavând încredere că teritoriul Mysiei va fi în siguranţă pentru a mai întârzia cât de puţin pe el.“*

*„64. După moartea lui, fiul său **Xerxes**, voind să răzbune insulta tatălui său, cu o armată de 700.000 de ostaşi şi 300.000 de auxiliari, precum şi cu 1200 de corăbii rostrate şi 3000 de vase de transport, pornind la război împotriva goţilor, nici n-a apucat să-şi încerce bine forţele în luptă, că a şi fost învins de curajul şi dârzenia adversarilor. Astfel că s-a retras precum venise cu armatele sale, fără să dea vreo luptă.“*

Aşa am aflat de neamul geţilor din vremuri îndepărtate şi regina lor, Tomiris, care l-a învins pe Cirus şi a întemeiat cetatea Tomis.

Din lucrarea al cărei rezumat l-am prezentat, se pot afla şi alte date interesante privind Cronica neamului său, întocmită de Cassiodorus la cerinţa lui Teodoric cel Mare şi rezumată de Iordanes (551).

Din ciclul

„În vremuri îndepărtate“
Romania (România) Quae-Olim Dacia Dicta

Marin-Mihail GIURESCU

În decursul timpului, începând din perioada antică, DACIA, ţara strămoşilor noştri geto-daci, în care trăim noi astăzi, dar care nu mai are numele pe care l-a avut în trecut şi nici locuitorii de astăzi nu-şi mai spun nici geţi, nici

daci, deşi majoritatea lor sunt urmaşii geto-dacilor, autohtonii acestui teritoriu, a avut în multe privinţe, o soartă asemănătoare cu a ţării surori, de la sud de Dunăre, TRACIA, amândouă aceste ţări, au devenit ROMANII, deosebirile constând în modul diferit în care au devenit ROMANII.

Acţiunea ROMEI din Perioada antică, a avut asupra popoarelor şi ţărilor cotropite, printre care s-au numărat şi Dacia cu Tracia, pe lângă suferinţele imediate, provocate de războaiele de cotropire, urmări nefaste de lungă durată, pe care unele dintre popoare le mai resimt şi situaţii care n-au fost rezolvate nici până astăzi, după aproape 2000 ani.

Tracia a avut parte de o ocupaţie mai lungă decât Dacia, intrând în stăpânirea Imperiului Roman înaintea Daciei şi rămânând în continuare şi după ce legiunile romane s-au retras din Dacia.

De remarcat, că în timpul cât au stăpânit Dacia, romanii nu i-au schimbat numele, ba dimpotrivă în anul 271, când Aurelian a retras legiunile militare şi personalul auxiliar de ocupaţie din Dacia, la sud de Dunăre, între cele două Moesii, a format o Dacie a sa („Dacia sua“) adică a lui Aurelian (vezi G.D. Iscru „TRACO-GETO-DACII – NAŢIUNEA MATCĂ“, pagina 195).

Diocleţian (284-305) a mutat capitala imperiului la Ravena, iar Constantin cel Mare (306-337) a preferat capitala Traciei, Bizantium, care de la el a fost numit Constantinopol.

Teodosius, în anul 395, a împărţit imperiul celor doi fii: lui Honorius i-a revenit partea de apus cu capitala la Ravena, iar lui Arcadius partea de răsărit cu capitala la Constantinopol; Imperiul de răsărit fiind cunoscut şi sub denumirea de Imperiul Bizantin de la denumirea anterioară a capitalei Traciei.

După căderea Imperiului roman de apus, mulţi romani s-au refugiat la Constantinopol şi nostalgici după fosta capitală au numit Constantinopolul Noua Romă, iar Traciei i-au spus ROMANIA.

După părăsirea Daciei, Imperiul roman, care intrase în declin, nu s-a mai putut redresa ca să revină în Dacia şi în anul 476, la două secole după retragerea din Dacia, Imperiul Romei a luat sfârşit şi istoricii au considerat că odată cu sfârşitul lui s-a încheiat şi perioada istorică veche (*antică*) numită şi sclavagistă.

În perioada care a urmat, Evul Mediu (*perioada feudală*), pe teritoriul Daciei au luat fiinţă formaţiuni statale de tip feudal, ca-n toată Europa, numite principate sau voievodate precum: Transilvania, Moldavia, Valahia, Sirfia (Dobrogea), ai căror locuitori se asemănau prin: grai, religie, obiceiuri, port şi altele, elemente care dovedeau originea lor comună; erau de fapt urmaşii daco-geto-tracilor, autohtonii acestui teritoriu.

În secolul XVI datorită influenţei Renaşterii, au apărut o serie de lucrări cu titlul „Dacia vetus et nova“ în care se arăta că Principatele care se formaseră în Evul Mediu, pe teritoriul Daciei, reprezentau de fapt Dacia nova adică Dacia nouă.

Iacobo Castaldo, renumitul cartograf al Veneţiei, care se intitula Piemontese, a publicat în anul 1584 lucrarea „ROMANIAE quae olim TRACIA dicta“ (Romania care in trecut se numea Tracia). Textul care însoţeşte harta începe cu următoarea frază: „ Qvam hodie Romaniam vocant, antiqui Thraciam vocauere“ (Cea căreia îi zicem astăzi Romania, cei vechi îi spuneau Tracia) şi încheie cu următoarea expresie „ ROMA TUUM NOMEN TERRIS FATALE REGENDIS!“ (Roma numele tău domneşte peste tărâmuri nefericite!).

Georgio Reychersdorff – Transilvano, în anul 1550 a publicat la Viena lucrarea „ Chorographia Transilvanie quae Dacia olim appellata“ şi mai înainte a publicat şi o lucrare despre Moldova cu un titlu asemănător, menţionând că toate cele trei principate care s-au format pe teritoriul Daciei înseamnă Dacia nouă.

In 1596, fraţii Petro et Paullo Manuciis, au publicat la Roma lucrarea „TRANSSILVANIAE qvae olim DACIAE dictae“ în care, referindu-se la lucrearea lui Georgio Reychersdorff o consideră o lucrare monumentală, deoarece îmbină trecutul cu prezentul.

La începutul secolului XIX situaţia din principate era dintr-un punct de vedere, asemănătoare cu cea din Tracia după căderea Imperiului roman de apus, când refugiaţii de la Roma, nostalgici după ce pierduseră, au numit Constantinopolul **„*Noua Romă*“**, iar Traciei i-au spus **„Romania“**; deosebirea constând în faptul că cei de la Constantinopol erau chiar romani în timp ce la noi schimbările au fost înfăptuite de filoromani.

Este regretabil că mişcarea culturală de redeşteptare naţională care a dus la **„Unirea Principatelor“** şi formarea **„Statului naţional unitar“**, s-a făcut pe baza teoriei latiniste care a înşelat buna credinţă a poporului, schimbându-i identitatea, făcându-l să creadă că este altul decât în realitate prin atribuirea originii romane. Consider că de la 24 ianuarie 1862 încoace, poporul nostru trăieşte cu o identitate falsă.

Filoromanii din ţara noastră n-au vrut să ţină cont de aceste documente la 24 ianuarie 1862, când s-a hotărât numele ţării, ci şi-au impus punctul lor de vedere, aşa că prin analogie cu aceste lucrări putem spune şi noi astăzi cum spunea Iacobo Castaldo în secolul XVI: Cea căreia îi spunem azi ROMÂNIA (ROMANIA) bătrânii îi spuneau DACIA. Trăim cu speranţa că poate într-o bună zi, ţara noastră îşi va recăpăta numele din trecut, ca şi noi cei care ne considerăm urmaşii geto-dacilor, autohtonii acestui teritoriu, să ne regăsim în numele ţării, nu numai cei care se cred urmaşii romanilor.

Obiceiuri și practici dacice păstrate în cultura și tradițiile poporului român

Clarisa IORDACHE

Cu toate că trecerea timpului afectează şi memoria, dar şi obiceiurile unui popor, ca şi în alte cazuri, poporul român a păstrat de-a lungul vremii o serie de obiceiuri şi tradiții care, chiar dacă sunt considerate păgâne, astăzi mai sunt întrebuințate în viața de zi cu zi, dar sub o altă formă.

Începând cu simboluri şi practici specifice celor trei momente importante ale vieții (naşterea, nunta şi înmormântarea) şi ajungând la credință, spiritualitate şi îndeletniciri, dacii au transmis mai departe o serie de îndeletniciri care, în ciuda eforturilor susținute de a fi considerate ca împrumutate din cultura altor popoare, au, se pare, rădăcini adânc înfipte în acest pământ.

Pornind de la comoara cea mai de preț a unui popor – spiritualitatea – putem vedea cu uşurință că Triada Dacică Divină, venerată de către strămoşii noştri, se traduce astăzi prin Sfânta Treime. Şi, ca şi în zilele noastre, dacii se închinau unui zeu unic, Gebeleizis, lui Dionisos care se pare că avea rol de intermediar, astăzi transpus în personalitatea Mântuitorului Iisus Hristos, precum şi zeiței Bendis.

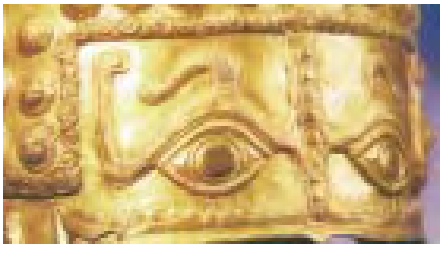

Înainte de orice eveniment important şi, pentru a obține răspunsul la întrebările adresate zeilor, dacii (cel puțin acei daci care însumau preoții şi învățații) țineau post. Şi tot în post şi rugăciuni şi Marele Ştefan a dus cele mai crâncene bătălii, precum au făcut-o şi alți mari domnitori, ca de exemplu Mihai Viteazul. Continuitatea acestei practici se poate observa cu uşurință şi în zilele noastre, atunci când vorbim despre postul tradițional din religia creştină.

De-a lungul timpului, acest număr de zei a rămas ca şi cifră magică în credința poporului român. Trei ani a stat Zamolxe sub pământ, tot aşa cum, în ritualul creştin al înmormântării, trei zile se priveghează cel trecut în tărâmul morților. Mai mult, apariția lui Zamolxe după aceşti trei ani simbolizează viața de după moarte, celebrată astăzi prin Sărbătoarea Paştelui, Învierea Mântuitorului Iisus Hristos.

Şi, cu toate că dacii nu îşi îngropau morții, acestora le era adus în clipa cea de pe urmă un pumn de pământ, pe care îl strângeau la piept. Astăzi, în ritualul creştin, pământul strâns în pumn este aruncat în groapa în care este aşezat sicriul. Singura diferență este aceea că noi, creştinii, prin acest gest încheiem socotelile cu viața: „din pământ ai fost creat, în pământ te vei întoarce“. Cu toate acestea, pumnul de pământ reprezintă, ca şi pe vremea dacilor, respectul cuvenit adus mamei Geea.

Descoperirile arhelogice au arătat că unele momentele importante din viața unei femei au fost transpuse şi pe vasele ceramice precum şi în statuetele descoperite. Astfel, ne amintim de femeia Gânditorului, însărcinată în ultimele luni, precum şi de poziția ei. Sau de ce nu, de tânăra „Venus“ de Cucuteni aparținând epocii neolitice a mileniului IV î.e.n.. Majoritatea vaselor şi statuetelor descoperite demonstrează o înaltă practică spirituală a strămoşilor daci. Aceste simboluri sunt regăsite şi astăzi în ornamentica țărănească, pe cămăşile femeieşti cu „râuri“ (Comuna Roata), precum şi pe diferitele covoare sau uşile caselor.

Dar dacii au mai lăsat moştenire şi alte simboluri. Dacă vorbim despre biocâmpuri şi bipolaritate, putem regăsi aceste practici în descoperirea de la Caransebeş, lucrată pe o falangă de cal. Astfel, avem schema bipolarității, cu biocâmp rombic, transpusă astăzi în spirala ADN-ului uman, esența vieții, dar şi în simbolul circulației energiei yin şi yang, în concepția chineză.

Revenind la viața de zi cu zi, o serie de simboluri par a ne ghida în continuare existența. Astfel, în diferite zone ale țării, în special în mediul rural, o serie de simboluri împodobesc şi astăzi diferite țesături sau chiar porțile caselor. Astfel, spirala dacică (semnificând drumul parcurs de sufletul omului, până la locul de întâlnire cu Zamolxe, dar şi evoluția, începutul şi sfârşitul) sau ochii de pe coiful descoperit în situl arheologic de la Coțofeneşti, județul Prahova (şi care reprezintă privirea interioară, tradusă astăzi prin al treilea ochi sau ochiul minții) stau mărturie a unei civilizații deloc apuse.

Vorbim aici despre renumitele porți maramureşene, în special de cele de pe Valea Izei, pe care pot fi admirate spirale dacice, împletituri precum cosițele fetelor, dar şi crucea înscrisă în cerc! Referitor la acest ultim symbol, ne putem aminti de semnul celor doi Gemeni Divini, svastica. Rotită în sensul invers acelor de ceasornic, svastica desemnează exact acea cruce înscrisă în cerc. Un alt simbol demn de luat în seamă şi regăsit pe porțile din Maramureş

este cel al şarpelui. SKEPT-E-CASAS sau Ocrotitorul Casei este păzitorul gospodăriei, iar o casă părăsită de şarpele ei este una necurată şi pradă spiritelor malefice.

Ţesăturile tradiţionale populare din anumite zone ale ţării păstrează şi ele unele din motivele cromatice ale dacilor. Astfel, roşul simboliza culoarea sângelui, a matricei informaţionale a vieţii, iar negrul, culoarea pământului, a continuităţii vieţii în acest univers, a mamei Geea, născătoarea tuturor bogăţiilor terestre.

Ajungând la îndeletniciri, putem aminti aici apicultura care, şi în zilele noastre, are implicaţii majore. Mierea este un aliment care, pe lângă proprietăţile benefice energetice pe care le are în alimentaţie, reprezintă şi un bun factor de vindecare. Chiar şi în zilele noastre, în zonele rurale rănile sunt vindecate cu miere!

Mai mult, o serie de plante – care erau folosite drept leacuri în anumite practici ritualice, dar şi cu scop terapeutic – sunt folosite astăzi în medicina tradiţională alternativă. Nu mai departe de Sânziene care înfloresc într-o singură zi din an şi care au proprietăţi „miraculoase“ în vindecarea unor afecţiuni precum reumatismul, epilepsia, hipertiroidia sau insomnia!

O altă practică străveche ce datează tot de pe vremea dacilor o reprezintă spălatul rufelor la râu. Dincolo de utilitatea lui, acest obicei are ca efect risipirea tuturor bolilor, relelor şi neputinţelor trupeşti şi sufleteşti prin spălarea în apă curgătoare. Baterea rufelor cu maiul (lemnul fiind esenţa vieţii, a trăiniciei) reprezintă scoaterea tuturor afecţiunilor din corpul celui în cauză. Pietrele pe care erau spălate rufele reprezintă memoria înmagazinată a tuturor celor ce sunt, informaţia transmisă şi înscrisă în Legile firii.

Dincolo de toate intrigile folosite, dar şi de lacunele care planează încă asupra multor aspecte ale civilizaţiei dacice, un lucru este cert: moştenirea pe care ne-au lăsat-o precum şi gradul de evoluţie informaţională şi spirituală transmis, nu pot fi tăgăduite de către nimeni şi nimic! Studiile şi cercetările efectuate, precum şi descoperirile arheologice care urmează a fi efectuate vor demonstra caracterul şi continuitatea civilizaţiei dacice pe aceste meleaguri dar, mai ales, în viaţa de zi cu zi a românilor! Ţine doar de noi să ştim să păstrăm intactă această moştenire şi, mai ales, să îi oferim continuitatea binemeritată!

Ce ne spune Chia-Hua

Prof. univ. dr. ing. Nicolae P. LEONĂCHESCU

Discuţiile privind locul României în Europa sunt în plină desfăşurare iar cercetările din domeniul istoriei noastre şi a geţilor – strămoşii noştri – scot la iveală noi dovezi de mare valoare.

Rezultatele cercetărilor geofizicienilor americani William B. F. Ryan şi Walter C. Pitman (The Diaspora – Noah's Flood. The new scientific discoveries abouth the event that changed history. Simion and Schuster, 1998) onorate, în anul 2000, cu „Shepard Medal„ conferită de Columbia University USA, privind evoluţia geologică a spaţiului din jurul Mării Negre şi al strâmtorilor Bosfor şi Dardanele, ne obligă la o rescriere a istoriei vechi.

Marija Gimbutas, profesoară la aceeaşi universitate din Los Angeles, a studiat neoliticul din Europa şi a concluzionat într-o celebră lucrare publicată în anul 1990:

„România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între 6500 – 3500 a.Chr. … această străveche cultură europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană„.

Despre migraţiile euxiniene de după cataclismul geologic de acum 7600 ani, când s-a prăbuşit istmul care lega spaţiul balcanic de Asia Mică,

s-au scris studii arheologice şi geofizice, temeinic fundamentate. Totul se explică, acum, printr-un scenariu integrator ce poartă numele de „prima migraţie europeană“.

Grupurile de migratori din jurul Mării Negre au ajuns la distanţe foarte mari.

Rostul acestei note este acela de a aduce la cunoştinţa celor interesaţi o realitate legată de istoria geţilor. În insula Taiwan, trăiesc astăzi urmaşii a nouă triburi de aborigeni care şi-au conservat identitatea de-a lungul timpului. Ne interesează populaţia din estul Taiwanului, cunoscută sub numele de amé. Aceşti „amei“ sunt numeroşi iar istoria lor este tulburătoare. Au supravieţuit tuturor ocupanţilor (chinezi, japonezi, iar chinezi, olandezi ş.a.) şi s-au luptat, pentru pământ, cu vecinii din alte triburi de aborigeni.

Din sânul populaţiei amé s-a ridicat pianista CHIA-HUA, căsătorită în SUA şi stabilită la Sacramento. Ne-a vizitat, de curând, ţara şi în casa prietenei sale, o româncă din Bucureşti, a găsit multe cărţi despre geţi. A rămas uimită când a aflat că geţii sunt strămoşii românilor! Surprinsă plăcut de această descoperire, Chia-Hua a spus, în esenţă, următoarele:

„Noi, cei din populaţia amé aflată în estul Taiwanului, învăţăm la şcoală şi ni se spune peste tot, că suntem

originari din centrul Vechii Europe şi ne tragem din geţi şi din zeii geţi. La noi se ştie că geţii urmăreau să se dezvolte spiritual prin cunoaşterea a **„tot ce se află sub piciorul omului„**. De aceea erau călători pasionaţi şi dornici să cunoască fiinţe şi locuri noi, aflate departe de ţara lor. Şi nemţii descind din zeii geţi, doar că ei îi numesc goţi, de la Goth care, în limba germană, înseamnă Dumnezeu. Noi suntem urmaşii geţilor chiar dacă locuim, de multă vreme, în Taiwan! Suntem rude cu românii! Şi mai semănăm cu ei! Fratele tatălui meu, unchiul – cum s-ar zice – este alb la faţă şi seamănă cu un european„!

În alfabetul lor, spune Chia-Hua, nu există litera **r** şi pun în loc o liniuţă; de aceea numele ei trebuie înţeles, de noi, ca fiind Chiar Hua şi se pronunţă Ciara! Să constatăm, şi noi, că chiar numele **amé** are discrete rezonanţe arhaice româneşti: **amei, ai mei, a' mei** sau **a' me',** ca-n Maramureş! Să nu uităm nici varianta **hamei**! **Ciara** are aceleaşi rezonanţe getice ca onomasticele noastre de azi: **Ceara, Ceară, Ciară, Cioara, Chioara**, **Chioru, Chioaru, Chioariu** ş.a. Identificăm, pe această cale, o temă de cercetare ştiinţifică de mare interes!

Iată că acei care atacă pe toate căile rezultatele din domeniul protocronismului românesc au şansa de a se documenta pe o nouă pistă şi a se desprinde cinstit de aberantele clişee politico-bolşevice.

Întrebările curg şi istoricii noştri precum şi oamenii de cultură, inclusiv cei instituţionalizaţi, trebuie să reacţioneze; în caz contrar, pot risca ieşirea din cadru**.** Sub avalanşa noilor descoperiri cu caracter interdisciplinar, vechile proiecţii, multe cu caracter politic, nu mai au nicio valoare.

Aceasta este o problemă de identitate şi ieşirea din criză se impune, simultan cu „intrarea„ în Uniunea Europeană unde, putem afirma cu mândrie că ne aflăm din toate timpurile!

Neamuri migratoare germanice în vechea Dacie

Emilia LUCHIAN

Întrucât în străinătate unii savanţi istorici au făcut diverse speculaţii asupra formării poporului român pe pământul patriei sale, am reluat analiza problemei migratorilor germanici, în special a goţilor, în Dacia încercând a da un răspuns complet acelor speculaţii..

Problema prezenţei poporului got în Dacia în secolele III-IV d.Hr. a fost întotdeauna privită cu o justificată rezervă de istoricii, arheologii şi filologii români. Trecerea goţilor prin ţara noastră a fost, de obicei, prezentată pe scurt şi s-a subliniat că influenţa fost întotdeauna privită cu o justificată rezervă de istoricii, arheologii şi filologii români. Trecerea goţilor prin ţara noastră a fost prezentată pe scurt şi s-a subliniat că influenţa lor a fost de mică importanţă şi pe durată efemeră. Arheologia românească a scos la lumină unele urme materiale ale acestui popor got, dar interesul pentru el a rămas redus.

Rezerva s-a datorat faptului că intervenţiile goţilor în Dacia şi instabilitatea adusă de ei au constituit mari piedici în calea dezvoltării poporului daco-roman, chiar de la începuturile formării sale.

Rezerva istoricilor români a fost justificată şi de faptul că, în epoca modernă, în unele ţări europene ca Suedia, Germania şi Austria au apărut istorici şi ideologii politice care au pretins pentru aceste ţări o „paternitate gotică“ şi un fel de drept de moştenire al respectivelor ţări asupra teritoriilor est-europene pe care le dominaseră odinioară goţii. Războiul Nordic (1700-1721) şi condiţiile impuse de Germania în Pacea de la Brest-Litovsk (1918) nu au avut altă origine. Se ştie că aceste pretenţii se refereau şi la teritoriile ţării noastre.

Pentru istoria veche a poporului român, goţii prezintă totuşi un anumit interes pentru faptul că ei au fost primul popor migrator care a pătruns în Dacia după retragerea aureliană, din anii 271-273 d.Hr. Ei au devenit, astfel, primii „martori oculari“ străini care au putut cunoşte în direct stările de lucruri în Dacia după plecarea autorităţilor romane. În acest fel, ei au putut vedea dacă Dacia rămăsese o ţară pustie sau dacă în această ţară se mai afla populaţie daco-romană.

Dacă goţii au găsit Dacia pustie, atunci pe teritoriul ei, între anii 273-381 d.Hr., nu au fost posibile niciun fel de relaţii între daco-romani şi goţi, întrucât daco-romanii erau absenţi din ţară. Neexistând nicio altă populaţie locală stabilă, ci numai goţii singuri, ei nu au putut transmite nimic nimănui şi, deci, nu a avut cine păstra amintiri de vreun fel oarecare despre ei. Orice ar fi făcut goţii pe teritoriul Daciei în acel răstimp, după plecarea lor, ei nu ar fi putut lăsa decât urmele lor arheologice şi atât.

Dimpotrivă, dacă goţii au găsit o populaţie daco-romană, între cele două popoare a trebuit să apară nişte relaţii, bune sau rele, iar după plecarea goţilor a avut cine păstra şi transmite amintiri despre ei, în afara urmelor arheologice.

Putem arăta în mod corect şi verificabil că, după o coexistenţă de circa 108 ani cu goţii, poporul român a

păstrat în limba sa un număr de cuvinte, nume de persoane, credințe populare, personaje folclorice şi toponime de origine gotică. Precizăm că acele toponime se găsesc pe teritoriul actual al României, nu în afara ei, iar ele îşi păstrează numele gotice şi astăzi.

Goții au părăsit Dacia în 381 d.Hr., dar poporul român a păstrat acele vestigii gotice care constituie o confirmare deplină a continuității şi permanenței poporului român pe pământul patriei sale, precum şi un răspuns de infirmare completă a teoriei lui Roesler şi a urmaşilor acestuia.

Întrucât cercetarea istorică se interesează de toate aspectele activității omeneşti de-a-lungul timpului, este normal ca filologia să se intereseze de urmele păstrate în limba română actuală din limbile popoarelor vechi care au venit în contact cu strămoşii noştri.

Ținând seama că în lexicul dialectal şi în regionalismele mai tuturor limbilor moderne se păstrează cuvinte foarte vechi, am consultat în special colecțiile de lexic dialectal şi regional românesc acumulate de-a-lungul timpului, făcând astfel o adevărată „arheologie pe viu", cu rezultate surprinzătoare.

În cazul de față, ne-am interesat de cuvintele gotice care s-au putut păstra în limba română, folosind dicționarele limbii în care a scris Wulfila.

În limba română literară am găsit numai cuvinte de origine sigur gotică, în schimb colecțiile de lexic amintite au furnizat un material mult mai bogat şi demonstrativ. Am folosit, de asemenea, unele din dicționarele româneşti şi lucrări de toponomie românească.

Cuvinte româneşti de origine gotică

În limba literară

1) Aglica, s.f., plantă erbacee din familia Rozacee, înaltă de 30-80 centimetri, cu frunze penate, flori albe sau albe-roz, parfumate, dispuse în inflorescență şi cu fructe capsule (filipendula vulgaris). Planta se mai numeşte, în Muntenia, creţuşcă, iar în Moldova, teişor.

Originea cuvântului este gotică:

got: aglo, s.f.= chin, suferință, tristețe.

2) Găman, gămani, s.m.(pop.) = om foarte mâncăcios, mâncău. got: gaman, s.m. = aproapele, seamănul, tovarăşul, asociatul, copărtaşul

3) Scatoalcă, scatoalce, s.f.(fam.) = lovitură dată cuiva cu palma sau cu dosul mâinii, bătaie.

Românescul scatoalcă = lovitură, este un cuvânt foarte vechi şi provine din goticul scathuls = vătămător, stricător, care este participiul trecut al verbului scathjan = a vătăma.

Regionalisme româneşti de origine gotică

Aha, interjecție, exclamație care exprimă mulțumirea cuiva că s-a lămurit sau că a găsit răspunsul la o întrebare care îl frământa.

Got: aha, s.m. = sens, înțeles, rost.

Gîriuță, s.m.= copil, drăgălaş, cuminte.

Got: gariuds, adj = (sens primitiv, care roşeşte uşor), cinstit, decent, cuviincios.

Huzdup, interjecție (reg) = cuvânt care imită căderea unui corp greu, onomatopee.

A huzdupa = a mânca lacom şi urât

Melean şi melian, a.m. adj.(reg.) = 1. om înalt şi voinic, vlajgan

2. fecior, flăcău

Sensul obişnuit al lui melean este de om voinic şi nu prea deştept (ca Trăznea şi Nica Oşlobanu, colegii lui Ion Creangă). (Considerăm că persistența acestui cuvânt în limba română dovedeşte că, în secolele III – IV, goții făceau înrolări de ostaşi dintre dacii liberi de la est de Carpați şi dintre daco-romani. În limbile spaniolă şi portugheză, acest cuvânt are un sens peiorativ: melena = taur, mârlan, escroc.)

Localități româneşti cu nume de origine gotică

1) Biborțeni; sat aparținând oraşului Baraolt, județul Covasna (got: bit+ baurts = în jurul naşterii, din cauza naşterii).

2) Bîrgău; sat în comuna Cicîrlău, județul Maramureş (got: bairgahs = muntos).

3) Cunța, sat, comuna Şpring, județul Alba (got: kunths = cunoscutul).

4) Vorța, sat, județul Hunedoara (got: waurts = rădăcină).

Nume româneşti de origine gotică:

Razdolescu (= "vorbă") razda

Săuțeanu (= "jertfa cu carne de oaie") saiths

Svințiu(= "cel tare") swinths

Personaje folclorice româneşti de origine gotică

Michiduță: s.m. (familiar şi glumeț) = drac, drăcuşor. Etimologii necunoscute, DEX, p.394. (poate diminutiv din mic; mititelul).

Păcală, Împăratul Roşu.

Constantin cel Mare și prima recucerire postaureliană a Daciei

Vasile MĂRCULEȚ

Victoria decisivă a lui Constantin cel Mare asupra lui Licinius, din anul 324, avea să ducă, în plan politic, la fundamentale mutații în cadrul statului roman: instaurarea monarhiei de tip oriental, transferul capitalei de la Roma la Constantinopol, constituirea primului imperiu creştin. În planul politicii externe, o dată cu transferarea capitalei imperiului Constantinopol, politica dunăreană a imperiului căpăta noi valențe conferite de creşterea substanțială a importanței geopolitice şi strategice a teritoriilor de la Dunăre.

Din jurul anilor 324/325, în politica dunăreană a Imperiului Roman asistăm la deschiderea unei noi etape: preluând inițiativa militară şi politică, Constantin cel Mare abandonează defensiva activă de la Dunărea inferioară, promovată în intervalul 312-323, în favoarea unei politici ofensive de mari proporții îndreptată împotriva neamurilor barbare stabilite la nord de fluviu. Ofensiva romană – precedată şi anunțată de o puternică ripostă dată unei invazii a goților din anul 323, care duce forțele imperiale până în câmpia munteană, unde îi zdrobesc pe germanici – avea să ducă la reincluderea în hotarele Imperiului Roman a Daciei sudice.

Noua politică dunăreană a Imperiului Roman înregistra un moment de vârf în anul 326, materializat într-o amplă campanie militară întreprinsă la nord de Dunăre. Acțiunea de forță romană a avut ca obiectiv aducerea la ascultare a recalcitrantelor neamuri barbare din regiune, fapt confirmat de unele surse tardive inspirate, cu certitudine, din altele mai vechi. Declanşată în zona Banatului actual, campania romană avea să se încheie undeva în regiunile sudice ale Moldovei, probabil în teritoriile din nordul gurilor Dunării, controlate de vizigoți. Conchidem deci că, în urma succesului militar înregistrat de forțele sale, Imperiul Roman şi-a asigurat atât stăpânirea asupra teritoriilor din stânga Alutusului (Oltului), cât şi preeminența incontestabilă în raporturile cu vizigoții. Acțiunea militară din anul 326 a fost urmată imediat de consistente demersuri diplomatice, subordonate aceluiaşi obiectiv: slăbirea barbarilor care controlau regiunile de pe malul stâng al Dunării inferioare în vederea facilitării recuceririi integrale a acestora. Niciun mijloc nu a fost omis de diplomația imperială pentru atingerea obiectivului urmărit. Sume mari de bani şi daruri în cantități deloc neglijabile au fost destinate cumpărării conducătorilor unor grupări barbare, care să fie aruncate apoi una asupra altora spre a se anihila, astfel, reciproc.

Concomitent cu acțiunile diplomatice prezentate, Constantin a realizat şi o serie de construcții cu caracter militaro-strategic pe linia Dunării, refăcând peste 20 de capete de pod, sau în interior. Un pod de piatră, inaugurat la 5 iulie 328, lega fortăreața Oescus (Ghighen, în Bulgaria), de pe malul drept al Dunării, de cetatea Sucidava (Celei) situată pe malul stâng. Ridicarea sa reprezintă confirmarea certă a faptului că, la data construirii sale, teritoriile din sudul Daciei, de la vest de Olt, intraseră sub stăpânirea fermă a Imperiului Roman. O nouă campanie militară, întreprinsă la nord de fluviu în a doua jumătate a anului 328, îndreptată cu precădere împotriva vizigoților din Câmpia Munteană şi din sudul Moldovei, desăvârşea acțiunea de recucerire a Daciei sudice.

Informațiile cronicarilor unor bizantini, ne permit constatarea că recucerirea Daciei sudice s-a realizat în două etape distincte:

a) într-o primă etapă consumată între anii 324/325-326, Imperiul Roman şi-a asigurat stăpânirea asupra regiunilor meridionale din dreapta Oltului şi din zona Banatului actual, controlate de taifali şi sarmați, asigurându-

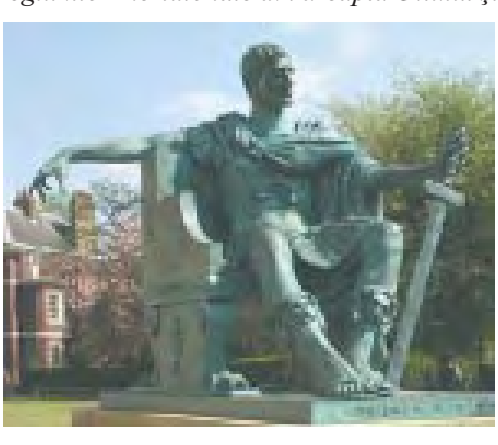

și, totodată, şi preeminența în relațiile cu vizigoții din Câmpia Munteană şi din sudul Moldovei;

b) *într-o a doua etapă desfăşurată între 327-328, sub stăpânirea imperiului au intrat regiunile din stânga Oltului, respectiv sudul Munteniei şi Moldovei actuale*, controlate de vizigoți. Astfel, la capătul unor ample operațiuni militare şi demersuri politico-diplomatice încununate de succes, extinse pe durata anilor 324/325-328, Imperiul Roman reuşea să includă stăpânirilor sale totalitatea regiunilor de pe malul stâng al Dunării, riverane fluviului, din aval de confluența acestuia cu Sava sau Tisa şi până la limanul Nistrului].

Acțiunii de recucerire a teritoriilor nord-dunărene i-a urmat o intensă activitate constructivă, de natură militaro-strategică, în vederea consolidării prezenței romane în Dacia. În acest scop, Constantin

întăreşte şi extinde sistemul de fortificaţii ce flancau malul stâng al Dunării, unele dintre ele rămase sub controlul imperiului şi după retragerea aureliană. Peste douăzeci de capete de pod, de la Dunărea bănăţeană până la cea maritimă, sunt reconstruite sau nou construite. Puternice garnizoane erau instalate în cetăţile de pe malul stâng al fluviului. Din motive de ordin strategic, Sucidava era legată de Oescus, aşa cum am arătat, de un impozant pod de piatră. Totodată, drumul care pornea de la Sucidava spre Romula, şi de aici mai departe spre Transilvania, era refăcut pe o porţiune însemnată, cel puţin până la limita nordică a posesiunilor imperiale. Protejarea stăpânirilor nord-dunărene ale imperiului a fost asigurată de Constantin printr-un amplu sistem de fortificaţii format dintr-un *vallum* de pământ cu şanţ cu o lungime de circa 700 de kilometri, cunoscut sub numele de *Brazda lui Novac de Nord*, ce se întindea de la Drobeta, străbătea Oltenia şi Muntenia, intersecta *limes Transalutanus* la Urluieni (jud. Argeş) oprindu-se probabil la castrul de la Pietroasele (jud. Buzău). Lua naştere în acest fel un puternic sistem de fortificaţii, un veritabil *limes transdanubian* care reprezenta un avanpost al *limes*-ului *danubian*[1].Constantinopolul exercita de asemenea şi supravegherea şi un control militar asupra teritoriilor dintre *Brazda lui Novac de Nord* şi Carpaţi. Chiar dacă unele capete de pod de la vest de Drobeta au rămas în afara sistemului de fortificaţii, prin supunerea sarmaţilor din zona Banatului, Imperiul Roman îşi asigura preponderenţa şi în această regiune. Teritoriile dintre *Brazda lui Novac de Nord*, acest *limes transdanubian*, şi Dunăre, constituind aşa-numita *ripa Gothica*, intrate sub stăpânirea imperiului, deveneau o veritabilă *zonă tampon* între acesta şi *Barbaricum*.

Factorii care au conferit asemenea importanţă Daciei sudice au fost numeroşi, dar cu o acţiune convergentă. Dintre aceştia, reţinem deplasarea centrului de greutate – economic şi politic – al statului roman în *pars Orientis*, la începutul secolului al IV-lea şi *translatio imperii romani* de la Roma la Constantinopol care au sporit importanţa strategică a teritoriilor de la Dunăre.

Care a fost organizarea dată de Constantin cel Mare stăpânirilor Imperiului Roman din sudul Daciei nu ştim cu exactitate, dar pe baza *Notitiei Dignitatum* (sec. V) conchidem că, după recucerire, regiunile din dreapta Oltului, corespunzând sudului Olteniei şi Banatului actual, au fost puse sub jurisdicţia guvernatorului Daciei Ripensis, fiind deci incluse diocezei Dacia, în timp ce regiunile din stânga Oltului, respectiv cele din sudul Munteniei şi Moldovei actuale, au primit, se pare, o organizare proprie şi au fost incluse diocezei Thracia.

Anul 332 deschide o nouă etapă în politica nord-dunăreană a lui Constantin cel Mare. Împăratul trece acum la acţiuni militare, unele dintre ele de mare amploare, împotriva barbarilor, înţelegând astfel să-şi afirme şi pe calea armelor stăpânirea asupra Daciei sudice. Acţiunea militară romană a fost determinată de izbucnirea, în anul 331, a unui violent conflict ce i-a opus pe sarmaţii din regiunea Banatului, clienţi ai imperiului, vizigoţilor şi taifalilor. La începutul anului 332, o puternică armată romană pătrunde în Dacia în sprijinul sarmaţilor şi, la o dată neprecizată cu exactitate de izvoare – cuprinsă după părerea noastră, între 18 februarie şi 20 aprilie 332 – zdrobeşte într-o luptă nimicitoare forţele vizigoto-taifale, dezastrul barbarilor fiind amplificat de asprimea vremii.

Barbarilor învinşi, Constantin le-a impus un *foedus*, devenit însăşi baza juridică a stăpânirii imperiului asupra Daciei sudice. Conform clauzelor tratatului, teritoriile nord-dunărene, incluse în hotarele imperiului, erau doar încredinţate spre pază şi apărare germanicilor, acceptaţi aici numai în calitate de *foederati*. Foarte probabil, teritoriile puse la dispoziţia vizigoţilor erau situate la răsărit de *limes Transalutanus*, în sudul Munteniei şi Moldovei.

După o scurtă perioadă de linişte, în vara anului 334, grave evenimente consumate la Dunăre îl rechemau pe Constantin în zonă. Prezenţa împăratului era reclamată de violentul conflict intern izbucnit în rândul sarmaţilor din sud-vestul Daciei (din zona Banatului şi a Tisei inferioare), ce a opus ramura sarmaţilor argaraganţi – deţinătoarea puterii – ramurii sarmaţilor limiganţi, subordonaţi primilor, dar mai numeroşi şi mai puternici. Importanţa acordată de împărat rezolvării *problemei sarmate* rezidă în însăşi prezenţa sa în vecinătatea zonei de conflict. Constantin şi-a stabilit cartierul general la Sirmium, punct strategic de unde putea supraveghea întreaga regiune, putând interveni rapid şi eficient în orice punct din sud-vestul Daciei şi de pe linia Dunării, evitând însă să se angajeze direct în disputa dintre cele două părţi, optând pentru o expectativă activă, politică şi militară. El s-a limitat să primească în imperiu o parte însemnată a sarmaţilor argaraganţi, învinşi de gruparea rivală, care au fost colonizaţi în diferite provincii ale imperiului, în Scythia Minor, Thracia, Macedonia şi chiar în Italia.

Regiunea Dunării inferioare, incluzând şi teritoriile Daciei sudice, a continuat să beneficieze de maxima atenţie a lui Constantin şi după restabilirea păcii în zonă, în 334, în anii următori împăratul desăvârşind opera de întărire a sistemului lor defensiv. După această dată, apărarea stăpânirilor romane din Dacia sudică, aşa-numita *ripa Gothica*, i-a revenit lui Flavius Dalmatius, nepotul împăratului, investit *caesar* în anul 335, căruia i-a fost încredinţată administrarea Thraciei. În urma acţiunilor politico-militare din anii 332 şi 334, stăpânirea romană asupra Daciei sudice devenea incontestabilă pentru mai bine de trei decenii. Numeroasele surse de care dispunem – lucrări ale istoricilor contemporani sau tardivi, surse epigrafice, descoperiri arheologice etc. – confirmă această realitate şi, implicit, statutul politico-juridic al acestor teritorii.

Mihai Viteazul Restitutor Daciae

prof. Ion C. PETRESCU

În introducere sunt prezentate motivele alegerii acestei teme şi se face un scurt istoric al problemei. Timp de aproape trei secole, nimeni n-a pus la îndoială faptul că Mihai Viteazul a plănuit şi a înfăptuit restaurarea Daciei. Dintre istoricii români, în 1890, Alexandru D. Xenopol a negat aceasta.

Sunt analizate izvoarele din vremea celui comparat cu nouă personalităţi ale istoriei universale, constatându-se că Mihai Viteazul a spus clar, de mai multe ori, că a plănuit şi a înfăptuit „planul dacic“, conştient fiind că-şi riscă viaţa. Planul său de restaurare a Daciei este analizat în legătură cu „planul bizantin“, cu „planul dacic“ al lui Sigismund şi Andrei Bathory, cu tendinţele expansioniste ale polonilor, habsburgilor, otomanilor şi catolicilor (Contrareforma).

După ce sunt trecute în revistă cele şase etape ale „planului dacic“ realizat într-un timp record de „cel mai mare erou al creştinătăţii“, se trece la problema nodală a tratativelor cu imperialii. Adversarii însă au trecut la urzirea altui plan, acela de eliminare a celui care începuse să fie numit „cel de-al treilea împărat“.

În continuare, autorul arată cum a fost consemnată – în scrierile istorice ale secolelor XVII –XX – prima unire a tuturor românilor, care este şi prima restaurare a Daciei (Johana Filistich, Engel, N. Bălcescu, Jean Vaillant, Tentschlander, Janes Samuelson, Leon Louis de Rosny, Florian Aaron, Mihai Eminescu, William Miller, Nicolae Boreţki-Bergfeld, Nicolae Iorga, Ion Antonescu, Ioan Lupaş şi C. Rommenholler).

Concluzii: planul bizantin şi cel dacic nu se exclud, ci sunt complementare; polemica legată de „Restitutio Daciae“ a început în urmă cu mai bine de un secol; există foarte multe documente care atestă că Mihai este restauratorul Daciei; atât contemporanii, cât şi urmaşii au scris de sute de ori că cel mai mare erou al creştinătăţii a plănuit şi a înfăptuit „Dacia nouă“; graniţele au fost fixate printr-o serie unică de bătălii, atât pe câmpul de luptă, cât şi la masa tratativelor diplomatice; planul dacic s-a realizat în şase etape, Mihai reuşind într-o mare măsură să suprapună graniţele statale peste cele etnice şi să restaureze aproape întreaga Dacie a lui Burebista; pentru aceasta s-a confruntat militar şi diplomatic atât cu inamicii, cât şi cu aliaţii, el a reuşit să stopeze declinul şi încercuirea Ţărilor Române. Mihai Viteazul s-a confruntat cu adversitatea otomanilor, tătarilor, polonilor, maghiarilor, Movileştilor, grecilor, ruşilor, habsburgilor şi a Sfântului Scaun. Tocmai înfăptuirea acestui plan a dus la asasinarea celui care este singurul „Restitutor Daciae“ de la Burebista la 1918.

Preocupări ştiinţifice în lumea dacică

Maria-Alexandra MIHALACHE

Textele literare şi descoperirile arheologice dovedesc că în societatea geto-dacică au existat preocupări de astonomie, de medicină, filozofie, etică, morală, botanică şi fizică. Toate acestea, în bună parte, pot fi doar reconstituite, având un serios grad de probabilitate din lipsa unei literaturi scrise proprii. Tot ceea ce ştim astăzi sau, mai exact spus, aproape tot ceea ce ştim se bazează pe relatări destul de sumare ale unor autori străini, de limba greacă ori latină.

În ceea ce priveşte medicina, geto-dacii au depăşit cu siguranţă prima fază din istoria acestei discipline, cea primitivă, intrând în cea cunoscută sub numele de medicină hieratică, sacerdotală, intermediară între etnoiatrie (medicina populară) şi iatrosofie (medicina cultă). Cele mai multe dintre marile civilizaţii ale antichităţii au cunoscut o asemenea fază. Medicina este practicată mai ales de preoţi, depozitarii întregului tezaur al „ştiinţei“ medicale. Pe lângă vrăji şi practici mistice, preoţii geto-daci foloseau şi elemente terapeutice reale. Platon (*Charmides*, 156) ne transmite chiar un principiu de medicină dacică practicată de preoţi, în frunte cu *marele preot*. „După cum – ne spune el textual – nu trebuie să încercăm a îngriji ochii fără să ţinem seama de cap, nici capul nu poate fi îngrijit neţinându-se seama de corp“. Principiul este cel integralist, care se regăseşte la adepţii şcolii din Kos, şcoală ce a culminat cu Hipocrate, cel mai strălucit reprezentant al medicinii antice, supranumit pe drept cuvânt „părintele medicinii“. În ce măsură principiile de medicină şi de deontologie, despre care vorbeşte Platon, sunt formate sub influenţa şcolii din Kos, unde cu siguranţă se practica o medicină integralistă, intuitivă şi psihologică, este greu de

spus. În sprijinul legăturilor pe care le întreţineau preoţii-medici geto-daci cu lumea grecească şi chiar cu insula Kos se poate menţiona o trusă medicală pe care am descoperit-o într-o locuinţă de pe Dealul Grădiştii. Din trusă făcea parte o pensetă de bronz lucrată, probabil, la Kos şi o tabletă medicamentoasă din cenuşa unui vulcan mediteranean, la care se adaugă un bisturiu şi borcanaşe pentru alifii.

Nu este exclus ca medicii-preoţi geto-daci să fi întreţinut legături şi cu Egiptul, aşa cum s-ar putea deduce din textul lui Strabon – care ne spune despre Zamolxis că ar fi desprins o parte a cunoştinţelor astronomice de la Pytagora, pe altele de la egipteni, iar despre alt mare-preot din vremea lui Burebista, despre Deceneu, spune că ar fi rătăcit „multă vreme prin Egipt, învăţând acolo unele semne de prorocire, mulţumită cărora susţinea că tălmaceşte voinţa zeilor“ (Strabon VII, 3, 5, 11). Probabile sunt şi legăturile dintre preoţii strămoşilor noştri şi cei ai celţilor (druizii), în ale căror preocupări intrau şi cele de ordin medical. De la Plinius (Nat. Hist, 16, 44) aflăm că druizii erau, la rândul lor, magicieni şi medici.

Preoţii geto-daci vor fi cei care sistematizează cunoştinţele medicale şi le vor transmite învăţăceilor. Atribuţii medicale se pare că au avut şi alţi zei în afară de Zamolxis. Presupunerea se bazează pe inscripţii ce pomenesc numele zeului Derzis-Derzelos. Printre bolile de care sufereau geto-dacii se număra paludismul, prezent mai cu seamă în zonele mlăştinoase. Ovidiu se plânge de terenul mlăştinos şi de febra interminabilă ce nu putea fi produsă decât de paludism. Datorită acestei infestaţii, se presupune că Histria a fost pusă sub protecţia lui Apollon-Vindecătorul.

Despre intervenţiile chirurgicale ne stă mărturie trusa de la Grădiştea-de-Munte. Un *scalpellum* de bronz s-a descoperit în cetatea de la Piatra Roşie. Instrumente chirurgicale au fost găsite apoi în aşezarea de la Poiana, în nivel corespunzător secolului I î.e.n.: pensete de bronz şi cuţitaşe cu lama foarte fină, folosite, foarte probabil, ca bisturie. Deosebit de interesante sunt câteva sonde medicale. Ele îşi găsesc analogii în epoca romană din Dacia, ori în altă parte a Imperiului. În aceeaşi aşezare de la Poiana s-a descoperit şi o placă de marmură despre care se crede că a fost folosită în scop farmaceutic, la prepararea alifiilor, şi că reprezintă o marfă de import.

Cunoştinţele ştiinţifice în societatea geto-dacică aparţin, probabil, unei corporaţii sacre ce îşi găseşte analogii în tagma magilor iranieni, a brahmanilor indieni, a flaminilor, a augurilor, arvalilor şi a altor colegii religioase romane. Instituţia ca atare este caracteristică tuturor popoarelor indo-europene şi a jucat un rol deosebit în menţinerea coeziunii şi a întregii vieţi a neamurilor respective.

Consideraţii privind limba dacilor

Prof. Horia MUSTEŢI

Studiul limbii dacilor, contribuţia limbii dace la formarea limbii române constituie obiectul unor cercetări în diferite moduri:

1.Organizarea de congrese internaţionale de tracologie, unde lingvisticii i se acordă o mare preocupare.

2.Crearea de institute şi publicaţii speciale, periodice sau neperiodice.

3.Tipărirea de monografii despre limba traco-dacilor.

4.Publicarea de studii privind limba tracilor în revistele de lingvistică indo-europeană, generală, romanistică, germanistică, slavistică, ş.a.

5.Completarea şi corectarea repertoriului alcătuit de Detşev pentru termenii traci păstraţi în prezent în unele limbi din Balcani; plecând de la completările şi corectările care i s-au adus acestui repertoriu de termeni încă de către I.I. Russu, Vl. Georgiev, K. Vlahov, Z. Velkove şi alţii, se va putea alcătui un *Thesaurus* al limbii traco-dace, necesar în cercetările de mai târziu.

6.Definirea raporturilor dintre traco-dacă şi alte limbi indo-europene.

7.Identificarea elementelor dintre traco-dacă din română, în special din vocabular – argumente noi în favoarea unor soluţii mai vechi, în alt sens, identificarea unor termeni lexicali de substrat. Comparaţie cu termeni din limbi baltice, armeană, indo-ariană.

Ca urmare a acestui aspect, termeni lexicali autohtoni din limba română au corespondenţe atât în albaneză cât şi în limbi baltice, ca de exemplu „buză, codru, curpen, moş, sat, veveriţă“, ceea ce înseamnă că aceşti termeni sunt din substrat.

O latură nouă în cercetarea lingvistică o constituie compararea termenilor lexicali din română şi albaneză nu doar cu termeni din aria indo-iraniană, ci şi din aria unor limbi caucaziene.

8.Precizări în legătură cu romanizarea (grecizarea, slavizarea) traco-dacilor.

Termenii lexicali ai substratului din română trebuie căutaţi:

· Printre cuvintele cu etimologie nesigură sau necunoscută;

· În corespondentele româno-albaneze (faza iliră şi cea traco-dacă);

· În comparaţie cu alte limbi vechi balcanice şi indo-europene (mai ales baltice, armeană indo-iraniană, celtică);

· În rândul unor cuvinte considerate în mod greşit că provin din alte limbi, decât în realitate – termeni din română care, eronat, erau apreciaţi ca derivând din limbi slave, când în realitate ei reprezintă concordanţe româno-baltice. Elementele preromane din română nu sunt împrumuturi din albaneză, ci moşteniri din substrat, înrudite cu echivalentul lor din protoalbaneză;

· În afara limbilor amintite anterior, comparaţia termenilor de substrat din română poate fi făcută şi cu termeni lexicali din alte limbi indo-europene;

· Referirea la simple rădăcini indo-europene nu este edificatoare, ci este necesar să fie găsite cuvinte concrete din diverse limbi indo-europene iar explicarea cuvântului românesc trebuie făcută nu doar pentru rădăcină, dar şi pentru elementele lui;

· Concordanţa numai structurală (nu şi materială şi funcţională) nu dă certitudine, ci numai posibilitatea înrudirii, când este vorba de faptele morfologice.

Rădăcinile limbii române nu se opresc la secolele II-VI d.Chr., ci se află mai în profunzime, în timpul formării populaţiei traco-dace. Pentru cunoaşterea elementelor dacice din română, în cercetare se face comparaţie cu o limbă mai veche, şi anume sanscrita, vorbită în secolele X-VIII î.d.Chr. Numele proprii, toponimele, hidronimele traco-dacice se pot descifra dacă sunt comparate cu româna şi sanscrita. Dacă în trei limbi un cuvânt cu structură fonetică asemănătoare se suprapune semantic şi etimologic cu structura fonetică asemănătoare, se suprapune semantic şi etimologic, înseamnă că acel cuvânt din română face parte din substratul dacic. O suprapunere a unui cuvânt din limba română cu unul sanscrit, corespunzător ca formă şi sens, este o dovadă că are origine dacică.

Metoda comparativ-istorică fiind aplicată în lingvistică impune să se ţină seama de legăturile dintre viaţa spirituală şi materială, dintre viaţa economică şi socială, de relaţiile existente între civilizaţia unui popor, pe de o parte, şi limba vorbită de acel popor, limba făcând corp comun cu toată fiinţa lor.

Pe urmele trecutului

Xenia POP

Urmele trecutului se află pretutindeni, oamenii din orice epocă au simţit nevoia de a lăsa amprentele lor asupra lumii care îi înconjoară.

Astfel, în urma descoperirilor arheologice, au ieşit la suprafaţă lucruri din care s-a putut afla cultura civilizaţiilor antice, precum şi a strămoşilor noştri geto-dacii. În urma acestor descoperiri s-a aflat ca geto-dacii s-au desprins din marele neam al tracilor, reprezentând ramura nordica a acestora. Geţii erau numiţi de către greci (eleni) şi daci de către romani, ajungând la concluzia că„dacii au aceeaşi limbă ca şi geţii (…..).Geţii sunt cei care se întind spre Pont şi spre răsărit, iar dacii cei care locuiesc în partea opusă spre Germania şi spre izvoarele Istrului.“ (Strabon, *Geografia).*Datorită opunerii rezistenţei, în anul 514/513 – în drumul de la Bosfor la Dunăre – regele Darius I, Herodot, care este considerat părintele istoriei, în lucrarea sa *Istorii*, afirmă despre geto-daci că „(…) Geţii însă, care luaseră hotărârea nesăbuită (de a-l înfrunta), au fost robiţi pe dată, măcar că ei sunt cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci.“

Geto-dacii aveau o religie politeistă -ca şi toate celelalte popoare antice- îndeosebi era răspândit cultul zeului Zalmoxis (la geto-daci), care a fost un element important, atât în viaţa spirituală a geto-dacilor, cât şi în unificarea politică a acestora în secolul I î.e.n. După unificarea tuturor triburilor geto-dacice de către Burebista (este considerat primul rege care reuşise unificarea triburilor dacice), se întemeiază un nou stat pe harta lumii antice. Granitele statului dac avea următoarele limite: Carpaţii Nordici (nord), Munţii Balcani (sud), Dunărea Mijlocie (vest) şi, nu în ultimul rând, Nistru şi Marea Neagră (est). După moartea lui Burebista, statul dac începe să-şi piardă din puteri şi să se destrame. Astfel, cei din Dacia vor purta războaie cu romanii care îl au în frunte pe Traian. În cele din urmă, în aceste războaie dacii vor pierde iar Decebal se va sinucide neputând suporta căderea statului dac. Traian cucereşte Dacia iar capitala va fi stabilită la Ulpia Traiana Sarmizegetusa (Haţeg).Teritoriile necucerite de Imperiul Roman sunt: Moldova, Muntenia şi Nord-Vestul Transilvaniei. Acestea au fost teritorii locuite şi stăpânite de daci, mai exact: de dacii liberi. Treptat şi pe acestea îi va cuprinde procesul de romanizare.

Sfârşitul secolului II î.e.n. şi începutul secolului II e.n. sunt perioada de înflorire a culturii şi civilizaţiei geto-dacice. Datorită coloniilor greceşti, precum şi a procesului de romanizare, civilizaţia situată în spaţiul carpato-danubiano-pontic a beneficiat de influenţele lumii greco-romane.

I.I. Russu a determinat în jur de 160 de cuvinte, multe dintre ele fac parte din fondul lexical al limbii române, referindu-se la corpul şi la firea omenească precum şi la unelte, animale, plante. Cuvintele moştenite din limba traco-dacilor sunt: balaur, baci, a răbda, prunc, grumaz, strugure. Limba traco-dacică face parte din grupul satem, înrudită cu sanscrita, cu limbile iranice, balto-slave, cu illira vorbită în partea de apus a Peninsulei Balcanice şi în ţinuturile Calabriei şi Apuliei din Italia Sud-Estică "(Petru Caraman, *Studii de folclor*).

Geto-dacii mai erau vestiţi pentru practici magice, cât şi prin arta lor medicală bazată îndeosebi pe cunoaşterea ierburilor vindecative.„Dacii aveau o dragoste incontestabilă pentru frumos şi pentru artă"(Hadrian Daicoviciu, *Dacii*). Arta geto-dacilor s-a manifestat în categoria ornamentală. Dacilor le plăceau mult motivele geometrice. Aceste motive le putem găsi pe vase, pe temple etc. După cum menţionasem mai sus, dacii erau puternic influenţaţi de lumea greco-romană; astfel, începând din secolul III î.e.n, dacii au început să bată primele monede, având drept modele cele romane şi greceşti. Reliefele de pe Columna lui Traian, cât şi cele de pe Monumentul de la Adamclisi, dau o idee exactă despre portul şi înfăţişarea geto-dacilor.

După cum bine ştim din cercetările arheologice făcute de-a lungul anilor, formele ritualice ale înmormântării la geto-daci variază după regiune, triburi şi epoci. Astfel că riturile funerare la daci erau înhumarea şi incinerarea. La începutul epocii hallstattiene, ritul funerar predominant era înhumarea care consta în depunerea mortului într-o groapă, peste care se ridica o movilă de pământ (tumul) cu scopul de a proteja mormântul şi inventarul său funerar; alături de mort, se puneau în mormânt şi uneltele, armele, podoabele de care se slujise în timpul vieţii sale; se mai aşezau vase cu mâncare şi băutură pentru a-i servi în viaţa de apoi; dacă lipsea ceva mortului, sufletul lui s-ar putea să se reîntoarcă pe pământ pentru a-i nelinişti pe cei rămaşi în viaţă şi a se răzbuna asupra lor. De menţionat un lucru important: înainte ca mortul să fie depus în mormânt, el este ţinut trei zile în sanctuare. Sanctuarul principal al neamului geto-dac se afla la Grădiştea Muncelului, pe muntele ocupat de Sarmizegetusa Regia. Spre mijlocul şi sfârşitul primei vârste a fierului, încă din secolul VI î.e.n., ritul funerar al înhumării este schimbat şi preluat de cel al incinerării care consta în arderea trupurilor morţilor în cuptoare de incinerare; cenuşa provenită de la morţi era depusă într-o urnă.

O dată cu schimbarea ritului de înmormântare, s-a schimbat şi concepţia asupra vieţii spirituale; pentru ca sufletul să poată trece în viaţa de apoi, el (sufletul) trebuia să fie eliberat de trup, ca atare, mortul a fost ars. Există cazuri de incinerare lentă prin depunerea cadavrelor în morminte-cuptoare, apoi erau acoperite cu pământ (secolele IV-III î.e.n.), asemenea cazuri descoperindu-se la Poieneşti, în Moldova, şi la Zimnicea.

Dispariţia necropolelor şi reducerea numărului de morminte obişnuite încep în prima jumătate a secolului II î.e.n., ceea ce înseamnă că fenomenul a început la sfârşitul secolului III şi începutul secolului II î.e.n. Primele necropole ale dacilor liberi reapar cândva, spre mijlocul secolului III, adică revenirea la practici funerare de înhumare se petrece numai după cucerirea romană, în prima jumătate a secolului II e.n.

Statul dac a reuşit să se impună în Europa antică, alături de alte popoare ale lumii antice, ca o putere economică şi politico-militară iar daco-geţii, printr-o cultură şi civilizaţie asemănătoare lumii greco-romane. Şi totuşi, mai sunt multe elemente ale culturii spirituale a strămoşilor noştri care rămân necunoscute.

Thraco-pelasgii, aleșii lui Dumnezeu-unic prin revelație, divers prin respectul dăruit cugetului uman

Gheorghe Constantin NISTOROIU

I. Existența thraco-pelasgilor ca mărturie a Darului Divin, dovadă a revelării Mesajului Divin. Înțelegerea Mesajului Divin şi acceptarea existenței umane raportate la divinitate .

II. Mileniile de viață sub semnul Harului Divin dăruite pelasgilor-thraci în dimineața Începuturilor Lumii. Civilizația pelasgo-thracă sub semnul sacralității credinței sale; afirmarea valorilor credinței în adevărurile raportului Om-Divinitate. Rolul acestor valori în dezvoltarea socio-culturală a thraco-pelasgilor.

III. Thraco-Pelasgii – primii Apostoli ai Mesajului Divin, străbat Pământul purtând cu ei credința milenară, temelie a unității în diversitate a spiritualității umane. Tradiții, temele majore comune ale mithologiilor. Diferențierea religiilor nou structurate în raport cu stadiul de dezvoltare al comunităților ce încercau să înțeleagă Mesajul Divin. Sibilele şi profețiile lor.

IV. Religia creştin-ortodoxă a daco-românilor, păstrătoarea valorilor milenare şi a harului Mesajului Divin .

IV. Necesitatea reaşezării istoriei religiilor în raport cu descoperirile arheologice ale epocii moderne şi contemporane, o datorie faţă de dorinţa lui Dumnezeu de a ne arăta pildele prin care istoria omenirii a trecut pentru ca Omul să înţeleagă ADEVĂRATELE valori ale credinţei sale.

Străvechimea multimilenară a matriarhatului geto-dac
Civilizaţia marilor preotese

Prof. Olimpia COTAN-PRUNĂ

Cea mai importantă perioadă din istoria omenirii este legată de lumea matriarhală. Existenţa umană este marcată din temelii de prezenţa feminină încă de la Facerea Lumii şi până la constituirea comunităţilor umane: ceată, gintă, familie, trib, uniuni de triburi, popoare, naţiuni, multinaţiuni.

Pământul, vatra comună şi stabilă a universului românesc, păstrează altarele şi tronurile marilor zeităţi începând cu **Gaea Născătoarea**, această adevărată Mamă-Glie, divinitatea majoră ce ne-a transmis principiul fecundităţii vieţii şi ciclicităţii naturii.

Pe vetrele străvechi, devotatele vestale au păstrat *focul*, acea *scânteie a soarelui*, cucerirea primordială a omenirii pe care s-a clădit progresul. În jurul vetrelor s-au înălţat primele locuinţe, ridicate şi ele în bătaia soarelui.

Pe vetrele solare, Marile Preotese, *prin intuiţia şi inteligenţa lor* (Strabon) au născocit RELIGIA, Legile Belagine (N. Densuşianu) – o filozofie de viaţă în care sunt prezente elementele primordiale: pământ, apă, aer, foc, elemente ce stau la temelia tuturor concepţiilor filozofice ale omenirii, în alternanţa dintre lumină şi întuneric, dintre Ynn şi Yang.

În Dakia, *Ţara Soarelui* (D. Bălaşa), a existat cea mai veche societate matriarhală atestată documentar. Femeile au creat acest tip de societate care a precedat-o pe cea patriarhală. Era o societate paşnică, creatoare de artă şi religie, ce cuprindea tot spaţiul europeano-mediteranean şi care se întindea *din nordul îngheţat până în Africa, de la Atlantic până în stepele depărtatei Asii* (Maria Gimbutas).

Marile Preotese slujau **Cultul Mamei celei Mari**, al Zânei Gaea, cult răspândit apoi de veritabili apostoli feminini în întreaga lume veche pelasgă şi cunoscut sub nume diverse: Gaea, Rheea, Bendis, Iana, Artemiza, Latona, Dakia, Vesta, Soriţa, Iştar, Demetra, Cybila, Eritreea, Romula Deea etc..etc...

Preotesele Dakiei au fost cele care au sădit în memoria religiei *ideea nemuririi şi a reînnoirii*, greşit înţeleasă de unii drept *viaţa de apoi*.

În **Dakia** s-a format şi a existat **cel mai vechi regat feminin al lumii**, condus de **Marea Preoteasă, zână** a Soarelui pe Pământ, **o societate teocratică paşnică**, apărată de un corp armat feminin – **Amazoanele** (D. Bălaşa), şi de un cod de legi din care s-au inspirat toţi legiuitorii omenirii – **Legile Belagine** deja amintite. Ele au creat cea mai veche scriere din lume – scrierea descoperită pe **tăbliţele de la Tărtăria,** ştiut fiind că grafemele şi scrierile vechi de peste 7000 de ani sunt creaţii feminine pe teme religioase. Tot aici au fiinţat cele mai vechi **şcoli de iniţiere** în misterele Antichităţii prin mijlocirea corpului vestalelor, slujitoarele marilor sanctuare ale lumii pelasge. Aici s-a născut **mitologia** şi s-au creat ceremoniile fastuoase ale marilor evenimente religioase.

Femeile geto-dace au inventat şi transmis, ca mame, **limbajul** îmbogăţit, diversificat, păstrat şi cultivat tradiţional prin rugăciune, muzică, dans, poezie. Adorarea Maicii Mari era realizată nu doar prin ofrande şi licori magice, ci şi prin imnuri de slavă şi dansuri rituale însoţite de făclii aprinse. În spaţiul sacralităţii se înscriau şi confecţionarea veşmintelor albe ţesute ori cusute cu simboluri geometrice, florale, împodobite cu ciucuri. Un obiect aparte era şi mai este pecetea cu care se sacralizează pâinea ca ofrandă: **PISTORNICUL**. Acesta păstrează stilizat trupul Marii Preotese, iar pe tălpi sunt dăltuite semne, rune, litere dintre care se evidenţiază cu claritate termenul **NIKA –** anagramat încriptat ce ne trimite cu gândul la **Facerea Lumii** (vezi NIKE, ENKI).

Femeile pământurilor noastre au studiat Cerul şi Vremea deducând astfel **ciclicitatea anotimpurilor**, creând **primele calendare**. Prin observarea atentă a naturii, au desluşit tainele folosirii **leacurilor naturale** bazate pe plante şi aureolate de **descântece**, acele incantaţii cu efect psihic liniştitor. Ele au creat şi transmis **normele etice** ascunse în **datini şi obiceiuri**, marcatoare ale destinului personal al fiecăruia şi al comunităţii: naştere, nuntă, moarte. Prin stabilirea nunţii, ca eveniment fundamental al **naşterii unei familii,** femeile au decis să aducă la cunoştinţa tuturor *cine este tatăl copiilor lor* şi astfel bărbaţii femeilor geto-dace *sunt primii capi de familie* (Platon).

Învăţătura Marilor Preotese a rezistat mileniilor şi o regăsim în datini peste care s-au suprapus noi şi noi

concepte hrănite din seva Vătranelor, Bătrânelor, Vestalelor şi Nevestelor, a Babelor şi Moaşelor. Lumea veacului al XXI-lea nu le-a uitat pe venerabilele noastre străbune preotese: Mama Gaea, Baba Dokia, Baba Marta, Mama Căluiana, Mama Glia sau Mama Câmpului, Drăgaica, Muma Pădurii, Moaşa Ploii, Sfânta Vineri, Sfânta Duminică, Maica Precistă-Maica Domnului.

La mii de ani distanţă în timp, aşchii din corabia scufundată în infinitatea timpului se păstrează în **Calendarul Babelor**, în simbolistica veşmintelor, în cultul morţilor, în arta meşteşugurilor.

Calendarul Babelor începea la 20 martie chiar cu zilele acestora: ***Babele-Macinikele-Măcinicii*****,** practic cu *Echinocţiul de primăvară*, şi avea 8 luni. Tot primăvara, pe 24 aprilie, debuta Anul Nou al păstorilor – o dată cu Sângeorzan, an ce se încheia la Sânmedru – 26 octombrie. Alte variante de calendar erau legate de sărbătoarea Sânzienelor – Solstiţiul de vară – 24 iunie. Se observă cum sfinţii tineri sunt prezenţi la început de calendar, iar cei bătrâni în finalul acestuia când Anul Vechi-Moş Crăciun este înmormântat. Zilele animalelor amintite în calendar respectă bioritmurile de reproducere: Ziua cucului, Nunta urzicilor, a oilor, Ziua şarpelui, Filipii, Sântoaderii etc.

Calendarele din vechime aveau la începuturi două anotimpuri devenite apoi trei, iar astăzi, patru. Babele şi moşii, sfinţii şi sfintele, târgurile erau serbări ale începutului şi sfârşitului de an ori anotimp. Toate se raportează la alternanţa luminii şi întunericului ca pe o magnifică **tablă de şah.** Celebrul joc s-a inventat în strictă relaţionare cu calendarul ceresc şi pământean astfel încât divinitatea lui supremă – **regina** – are libertate de mişcare pe toate cele opt direcţii de deplasare ce marchează punctele cardinale şi intercardinale şi duc la corelaţii imediate cu anotimpurile şi interanotimpurile.

Întreaga ideologie a marilor preotese răzbate până la noi sub diverse forme între care cea mai apropiată este Zamolsianismul (vezi Za – zână – sacră) peste care s-a suprapus Creştinismul ce a preluat o parte a miturilor şi legendelor străvechi cât şi elemente refugiate în basme, snoave, povestiri şi poveşti rămase nouă de la pelasgii bazinului carpato-dunăreano-pontic.

Nu este exagerat să conchidem că femeile spaţiului arhaic românesc sunt creatoarele vieţii intelectuale, artistice, filozofice, psihopedagogice, astronomice cât şi a religiei, punând temeliile civilizaţiei umane. De aceea şi Al. Pele scrie că: *Dacă istoria începe cu scrierea, atunci femeile au început istoria* şi o continuă în fiecare casă întreţinând familia, vatra credinţei şi viaţa.

Sânzienele – cete feminine de iniţiere

Prof. Olimpia COTAN-PRUNA

Vestalele ce alcătuiesc **Cetele feminine sacre la geto-daco-valaho-români** se numesc **ZÂNE**. Acestea sunt reprezentări feminine din vremuri de demult, adoratoare ale Pământului şi Cerului, pilonii sacri ai existenţei în jurul cărora s-a creat modelul cultural nemuritor reflectat în religie, datini, tradiţii, obiceiuri, simbolistică, vestimentaţie, meşteşuguri, arhitectură şi limbaj.

Divinităţile feminine sunt principii ale vieţii şi au în centru pe Marea Zână Mamă însoţită de un alai feminin – o Ceată Sacră – cu sarcini precise păstrate în datini. Începând cu Magiile lui Nike – făcătoarele Cerului şi ale Pământului, continuă cu hesperidele – amazoanele – şulendre – hore –ursitoare – drăgaice – sânziene – paparude – surate – mătcuţe –rusalii –lăzăriţe – lioare – iele – veste şi neveste etc…etc…

De la NIKA la VESTANIKA, de la DOKIA la DRĂGĂNIKA, SÂNZIANA sau CRĂCIUNIKA, ele întregesc ANUL/NIKE, un an OCTOGONAL de la 21 martie – la 20 noiembrie de OVIDENIE. Marea Zână Mamă – NIKA este păstrată codat într-o varietate de denumiri ce atestă existenţa acesteia pe aria pelasgo-geto-daco-românească. Numai la noi, numele Zânei NIKA e scris pe stâlpul-cruce de la căpătâiul celor plecaţi în ceruri la ZAMOLSELE luminii, cât şi pe tălpile pecetei cu care se sacralizează pâinea – pristorNIKul/pristornicul, dar mai ales în limbajul contemporan ce conservă adevăruri de necontestat.

La Echinocţiul de primăvară – 21 martie – se întrupează plantele, păsările şi viitorii oameni – **D.ră.ga.nica** (Deea – Soarelui – RA- Gaea –Nika) ori **Sân.zi.an.a** (Zâna zilei Soarelui din An) este pregătită de iniţiere până la Solstiţiul de vară când apar plantele de leac, benefice sănătăţii fizice şi sufleteşti, sărbătoare simultană cu întărirea bobului de grâu şi cu pârga roadelor pământului .

Sânzienele – zânele sacre ale zilei, deci ale Soarelui – sunt Cete Feminine formate din tinere care nu s-au prins în HORĂ, selecţia lor făcându-se pe criterii de sănătate fizică şi intelectuală, etică şi estetică. Sunt în număr fără soţ, multiplul de trei – deci cel puţin NOUĂ, la paritate cu **Rusaliile** ce au o mare putere de seducţie.

Zâna Sânzienelor este aleasă de către acestea şi primeşte numele de ILEANA COSÂNZEANA. Ea va purta

semnele distinctive pregătite de tinerele vestale şi anume: CUNUNA de SPICE, CENTURA de TEI, TOIAGUL de ALUN, BUCHETUL de SÂNZIANĂ, o vestimentaţie adecvată. Numită, deseori, simplu : DRĂGAICA ori SÂNZIANA, zâna este aleasă în secret de vestale şi nu se va prinde în horă decât peste trei ani. Marea Vestală – Cosânzeană se deosebeşte de membrele alaiului prin TOIAGUL încrustat cu pătrate albe şi negre, pe care se împletesc lăstari cu frunze de tei, cu flori de sânziană şi spice de grâu. Comenzile se însoţesc de bătăi în pământ cu toiagul şi cu picioarele .

Jurământul sânzienelor se rosteşte în faţa ZÂNEI frumuseţii feciorelnice, cu mâna pe TOIAG, în zorii zilei, în mijlocul gliei, după spălarea cu rouă – gest asemănător cu un botez :

Zău că am să îndeplinesc goana Rusaliilor până voi ieşi la horă şi nimeni decât eu şi ai mei să nu ştie, altfel Rusaliile să mă pedepsească!

Ce învăţau noile vestale pentru a fi admise în HORĂ ? Sânzienele sunt conservate în basmele româneşti ca Bătrâne ce se îngrijesc de fetiţele cu calităţi pe care le răsplătesc precum în *Fata Moşului şi fata Babei* când Fata Moşului, fiindcă a îngrijit cu dragoste animalele, păsările, pomii fructiferi, fântânile, dar a şi copt pâinea, a dovedit că e pregătită, iniţiată pentru a intra în HORA VIEŢII, spre deosebire de sora vitregă ce nu înţelege încă rostul existenţei unei fete. Tot în basmele româneşti, Ileana-Cosânzeana îşi înzeceşte puterile lângă Făt-Frumos. Ei au arme deosebite, precum paloşul de lumină, cai înaripaţi care mănâncă jăratec, buzdugane purtătoare de mesaje. Aflăm astfel că viitoarele sânziene erau alese dintre fetele harnice, curate şi îmbrăcate cu veşminte lucrate de mâna lor, cu vorbe plăcute şi pline de respect şi înţelepciune ca nişte nestemate, care ştiu să deretice casa, să îngrijească vietăţile, să dea ajutor celor în suferinţă şi să-şi respecte cuvântul, să nu se facă de ruşine în lume, să se întoarcă mereu la părinţii pe care să-i ajute.

Sânzienele au, fiecare, un nume secret, în sensul trecerii la o altă categorie de vârstă, ca şi în cazul Albei ca Zăpada – care se iniţiază dereticând în casa piticilor, meditând la apariţia Prinţului, care întotdeauna vine pe un cal alb. În Ceata de Sânziene se învaţă meşteşugul îngrijirii sănătăţii şi frumuseţii, culegerea plantelor de leac şi utilizarea lor, aprecierea calităţilor suratelor, transformarea boabelor de grâu în hrană şi pâine, comportamentul social în momentul însoţirii Drăgaicei ori Sânzienei pe la casele gospodarilor împărţind plante de leac, buchetele de flori de sânziană şi spice de grâu, cingători din tei, etc. Sunt importante participarea la prima horă din viaţa lor – cea a sânzienelor – în prezenţa întregului sat, respectarea ceremonialului şi păstrarea secretului jurământului, acordarea încrederii, dar mai ales înţelegerea motivaţiei de gonire a Rusaliilor.

Rusaliile pocesc bărbaţii, le fură bărbăţia şi mândria, le dau voce de femeie, le fură minţile, atrăgându-i spre sexul neproductiv. Cu acest prilej se explică tinerelor rostul vieţii sexuale, al venirii pe lume a pruncilor, dar mai ales al familiei în care bărbatul trebuie să fie forţa fertilizatoare ce are nevoie de protecţie din partea femeilor pentru a nu devia de la calea cea dreaptă amintită de popor, care spune : *Dragobetele sărută FETELE, nu himerele aduse de vântul turbat* – fenomenul de electroionizare care dă stări de nelinişte tinerelor fete numit în popor ZBURĂTOR.

În perioada iniţierii, sânzienele deprind datinile din cultul străbun privitoare la împărţirea primelor roade ale câmpului, pomilor, viilor cât şi a pâinii făcute din primele spice de grâu, a mierii de albine etc., după ce acestea se consumă în familie . Cununa din flori făcută acum se aruncă pe casă spre a o feri de trăsnet, iar calamităţile se alungă cu Toiagul. Băieţii sar peste Focul de Sânziene, apoi aprind torţe pe care le trec printre picioare pentru purificare. Torţele se dau din mână în mână tinerilor la Hora Sânzienelor, în drumul lor la Troiţe, la morminte, la răscruci, pe câmp şi în livezi. FOCUL de SÂNZIENE este cunoscut pe toată aria pelasgo-geto-daco-valaho–românească. Băieţii strigă: *Sânzienele, măăăă!....* înălţând cercuri aprinse pe care le rotăcesc de pe coline, dealuri ori stânci hăulid şi chiuind cât e valea. Pentru alungarea relelor, în noaptea de Sânziene se aprind : lumânări, candele, făclii, lămpi la troiţe, în case, la porţi, pe morminte. Membrele Cetei Sacre trebuie să atragă viitoare sânziene pentru a le preinţia, fără să le dezvăluie **marele secret al jurământului sânzienelor: motivaţia alungării Rusaliilor .**

Dacă Rusaliile sunt nouă, înseamnă că şi Ceata Sânzienelor trebuie să fie formată tot din nouă membre, cunoscută fiind marea putere de seducţie a acestora. Aceste zâne amăgitoare nu-s născătoare. Drăgaica are, ca pereche, Dragobetele *care sărută fetele,* nu pe amăgitoarele – iele, şoimanele. În jurământ se precizează că şi fetele-s în pericol din moment ce le pot pedepsi Rusaliile.

Rusaliile ies la 5o de zile după Paşte şi aduc Vântul turbat ce dă stare de agitaţie psihică tinerilor în pragul maturizării sexuale. Poporul nu le pomeneşte, inventând nume de laudă, ca să nu facă rău oamenilor, animalelor şi plantelor, apelor, rodului pomilor şi semănăturilor .

Sânzienele deţin secretele alungării Rusaliilor: folosirea plantelor de leac ce se pun sub pernă ori sub cearşaf, la cingătoare, în scopul de a păzi rodul fetelor şi al băieţilor, sănătatea lor, ameninţată de tunete şi trăznete îndepărtate prin alungarea cu Toiagul şi aninarea coronoţei pe casă ori pe un stâlp înalt: *Eu azvârl pe casă cununiţa/Să aducă băieţilor guriţa*. Ceata de Sânziene este păstrătoarea datinei relaţiilor sexuale cu finalitate concretă între fete şi băieţi, nu a deviaţiilor care le rătăcesc minţile făcându-i din oameni-neoameni.

Sânzienele fac parte din marea grupare a zânelor bune, puternice, viteze, cutezătoare, apărătoare ale familiei şi legilor sacre ale belaginelor Zamolsiene, creatoarele existenței fizice, psihice, etice, estetice, igienice în concordanță cu natura şi ordinea cosmică.

Sânzienele sunt mesagerele înțelepciunii Zamolsienelor ce stau la temelia marilor religii ale lumii creată de Marile Preotese geto-dace. În DACIA străveche se găsea cea mai bogată floră din Europa, transmisă şi prin poveşti: Grădina cu merele de aur, Câmpul cu florile, Grădina Raiului cu peste 3500 specii de plante cunoscute prin peste 5000 de nume. Şi atunci Sânzienele îşi însoțeau leacurile şi binecuvântările cu incantații, comenzi, descântece pentru protejarea sănătății fizice şi de vindecare a sufletului, aşa cum li se dusese vestea Zamolsienelor cunoscute şi amintite chiar şi de înțelepții filozofi ai Antichității.

Poarta cerească de referință se deschide la 21 martie – Echinocțiul de primăvară – şi atinge apogeul la 24 iunie când Soarele ÎI.SUS – desfătându-se în poienile cu flori unde cântă ciocârlia ce-i înalță imnuri de slavă nemuritoare din lanurile de grâu unduitoare – speranță de sănătate şi bucuria de a trăi într-o lume a *tinereții fără bătrânețe şi a vieții fără de moarte.*

Multe elemente din ceremonialul sânzienelor se păstrează şi în zilele noastre preluate de obiceiurile de nuntă. Mireasa este dusă de fete la fântână unde se spală cu apă neîncepută. Nunta e însoțită de făclii aprinse/lumânările. Naşa şi naşul sunt direct răspunzători de inițierea sexuală cum se mimează în obiceiul *găina naşului*. Naşa este cea care transmite cununița de mireasă altei candidate din alaiul miresei. Are misiunea de a o duce în lumea nevestelor punându-i pe cap băsmăluța şi invitând-o la joc în mijlocul Horei Nevestelor în chiotele, strigăturile, îndemnurile femeilor care o primesc într-o veselie generală dăruind–o cu bani şi trecând-o, în timpul dansului, din mână în mână. Din banii primiți, mireasa trebuie să-şi cumpere o bijuterie personală – o piatră cu puteri magico-tămăduitoare – pe care s-o poarte toată viața pentru protecția familiei şi a copiilor .

Sânzienele sunt, deci, acele Cete Femine ale Cultului solar, apărătoarele vetrelor geto-dace a căror sărbătoare marchează cel mai important moment calendaristic al anului străvechi: conservarea plantelor, protecția animalelor, dar mai ales asigură existența oamenilor sănătoşi la trup şi la suflet înfăptuind datina : *Trăiți şi vă înmulțiți şi stăpâniți Pământul!*

Ponoada, o moştenire ancestrală *la români.*

Dumitru RĂDOI

În lucrarea „O *enigmă istorică : Romanizarea",* trâmbițată de onoratul Minister al Culturii, alias Muzeul Național de Istorie al României, şi partenerul *fidel* Gold Corporation, Roşia Montană, autoarea – distinsa doamnă Aurora Pețan – aduce contra –argumente, din care citez: *Dând Cezarului ce este al Cezarului, recunoaştem că romanii au construit o civilizație strălucitoare şi au contribuit enorm la istoria omenirii . Dar moştenirea lor, în Dacia, deşi nimeni nu are curajul să o spună, este aproape nulă. Romanii au venit, au cucerit, au construit poduri, oraşe, au exploatat aurul din Alburnus Maior şi au plecat. Dacă Şcoala Ardeleană nu ar fi făcut un instrument politic din această romanizare, cine ştie când am fi aflat că am băut laptele lupoaicei. Uităm* – susține în continuare distinsa autoare – *că dacii cunoşteau astronomie, medicină, credeau în nemurire şi erau temuți şi admirați de vecinii lor cei mai puternici !*

Da, uită istoricii noştri certați cu arheologia că pe întreg spațiul Daciei Libere sunt descoperite numai aşezări traco-geto-dace, cu morminte şi tezaure cu monede getice, coifuri voievodale şi brățări de cult monoteist, cu ceramică din culturile autohtone: Cucuteni, Boian, Gumelnița şi multe altele, dar nicăieri aşezări, construcții şi epigrafe romane ! Uită şi de obiceiurile ancestrale care au rămas relicve ale spiritualității geto-dacilor!

Pentru că aceştia promovează, încă, ideile Şcolii Ardelene care au implantat la originea naşterii neamului nostru mitul *Romanizării,* în umbra căruia se afla, de fapt, şi cel al *creştinării barbarilor*, încerc pentru dânşii să descriu un obicei numit *Ponoadă* . Acest obicei, practicat de milenii de geto-daci *considerați barbari(! ?),* simboliza credința nemuririi, adică a vieții fără de moarte, viața veşnică, percept devenit biblic auzit, azi, în mai toate bisericile lumii.Obiceiul dezleagă în acelaşi timp şi misterul existenței noastre de milenii, aici, în centrul Europei, ca popor de aceleaşi neam şi limbă. Practicat şi azi în multe sate din Teleorman, nu-l găsim scris în literatura noastră, nici laică, nici religioasă; e uitat anume pentru a dăinui ideea *Romanizării*. Scos la lumină, ca toate aşezările traco-geto-dace din Teleorman: tezaure, necropole, misteriosul Car Solar de la Bujoru, coiful voievodal de la Peretu, scrierea dacică de la Socetu, obiceiul poate înnoda şi rescrie o nouă istorie al cărei adevăr se pierde pe furiş prin hățişul manualelor alternative.

Ponoada, acest obicei, spre deosebire de cunoscuta Drăgaică sau Sînziene, se practică în orice anotimp al anului şi este o petrecere cu masă îmbelşugată dată de părinţii tinerilor căsătoriţi sau numai de ei,, sărbătorind bucuria venirii pe lume a celui de al doilea copil, *pereche*, fată sau băiat, şi se face de fiecare dată de câte ori vine pe lume un copil. Astfel, tinerii care au numai o fată sunt fericiţi când pe lume vine şi aşteptatul băiat şi invers. Bucuria este deopotrivă pentru părinţi, rude şi vecini, dar mai ales a tinerilor căsătoriţi, pentru că au reuşit să facă o punte de legătură, *Ponoadă, înnodând astfel viaţa mai departe.* Perechea este simbolul continuităţii, deci al perpetuării neamului celor doi care şi-au legat viaţa, înnodând mai departe destinul familiei şi al neamului de acelaşi grai.

Rădăcinile ligvistice ale acestui obicei vin din protoromână şi latina veche unde: *pon s tis m. = l, punte, pod; pon o posui, positum ere = 1. a pune, a aşeza şi nod us i = 1. nod, legătură. (Dicţ. De Latină ed. 1913 Craiova, pag. 247,299), rezultând astfel numele obiceiului căruia ţăranii teleormăneni, urmaşii geto-dacilor, i-au zis, fără să fie romanizaţi : Ponoadă (pon-nod) (legătură prin înnodare).*

Din acest *nod* de legătură al vieţii şi perpetuării ei s-au născut şi nodurile cu care strămoşii noştri îşi însemnau şi notau numărul de oi, boi sau baniţele de grâu. Tot din acest obicei ancestral, preoţii zamolxieni s-au inspirat înnodând numărul mătăniilor, al rugăciunilor, dar şi zilele, săptămânile, anii şi, mai târziu, astrele pe discul solar de la Sarmisegetusa. Tot din rădăcinile ancestrale ale nodurilor-perechi ale Ponoadei a fost inspirat şi marele sculptor dac Brâncuşi, în alcătuirea nodurilor coloanei infinite, închinate vieţii nesfârşite ale geto-dacilor, simbol al perpetuării neamului românesc.!

Ponoada precede celelalte petreceri pentru bucuria copilului: botezul, datul de grindă, tăierea moţului, onomasticile sau ziua de naştere ce se face imediat ce s-a primit vestea naşterii de la moaşa care a tăiat buricul copilului. La această sărbătoare nu participă bărbaţi, ci doar femei, femei lăuze şi moaşa copilului . După-masă au loc momente vesele, care-şi găsesc explicaţia tot în perpetuarea vieţii, şi anume: două femei mai în vârstă apucă o cobiliţă, una de la un capăt şi cealaltă de la celălalt, creând – ca la competiţiile de sărituri – o ştachetă. Peste această cobiliţă sar, pe rând: întâi femeile lăuze şi apoi celelalte. Cele care nu pot sări peste cobiliţă dovedesc că au îmbătrânit şi nu mai pot face copii. Săritul este mai hazliu când cele două femei bătrâne ridică stacheta, după caz . Când femeia care sare are deja 4, 6, 8 copii şi o situaţie materială (avere) mai precară, bătrânele înţelepte ridică, la un semn ştiut numai de ele, cobiliţa mult mai sus pentru a nu mai putea fi sărită. Iată deci *nemurirea,* misterul perpetuării şi unităţii neamului şi a limbii traco-geto-dacilor pe aceste pământuri: de milenii, *Ponoada* se practică din generaţie în generaţie, până azi, în sate aşezate pe lângă ape şi mai aproape de cer, după *Legile frumoase*, nescrise

(Belagine) primite moştenire de la Deceneu şi nemuritorul Zamolxis ! Dacă veşnicia s-a născut la sate, *Ponoada este cel mai concludent exemplu de continuitate şi veşnicie a geto-dacilor ! Ori acest dar spiritual nu l-am primit de la romani. Romanizarea este- aşa cum a arătat şi distinsa cercetătoare, prof. dr. Aurora Peţan – o ficţiune politică, trecută şi prezentă! Frumosul obicei Ponoada a avut loc şi în satul Bogdana din judeţul Teleorman, în luna august 2006, la familia Nae Puran.*

Originea dacică a toponimului Sighet

Prof. dr. Nuţu ROŞCA

Cercetarea toponimului Sighet trebuie să ţină seama de istorie, de marea vechime pe care o are aşezarea cu acest nume. Pământul Sighetului a fost locuit dintotdeauna. Aici s-au descoperit vestigii de aşezări omeneşti foarte vechi şi importante: unelte de piatră din epoca neolitică, din epoca bronzului, depozite de celturi, brăţări, seceri, farfurii, ceşti, topoare, lănci, bulgări de bronz neprelucrat. Privitor la tema noastră, importantă este cetatea dacică de pe Dealul Cetăţii de la Sighet. Pentru că de la numele dacic al acestei cetăţi a rămas numele pe care-l studiem.

S-au făcut mai multe încercări pentru explicarea acestui nume, pe care le trecem succint în revistă. Vasile Bogrea a lansat ipoteza, bazată numai pe apropierea complexului sonor, că toponimul Sighet ar proveni de la cuvântul maghiar „sziget“, care însemnează insulă. Această ipoteză nu corespunde realităţii. La Sighet nu există nicio insulă. Ipoteza lui Bogrea a fost preluată de Nicolae Drăganu ca sigură, fără altă cercetare. De la Drăganu a fost preluată de Iorgu Iordan, tot fără vreun studiu. A urmat Lupu Petrovan cu două încercări. În prima, încearcă să-l explice din cuvântul latin „seges, segetis“, care însemnează holdă de grâu, pentru că la Sighet ar fi grânarul Maramureşului. Pentru susţinerea acestei ipoteze aduce cuvântul „sideşca“ din graiul maramureşean. Nici lui nu i se pare plauzibilă această explicare şi de aceea căută alta. Aici a intuit că numele Sighet vine de la cuvântul dacic „zeget“, pe care îl avem în numele Sarmizegetusa, Sarmi – zeget – uşa, dar nu află argumente pentru susţinere. Această idee a originii dacice este mai bine prezentată de Mihai Marina. El respinge originea maghiară pe motivul că la Sighet nu există

insulă, dar şi pentru că Sighetul este un foarte vechi oraş românesc, faţă de târzia venire aici a ungurilor. Acest oraş nu are în stema lui „nici crucea dublă a Arpadienilor, nici crinii Angevinilor“, ci un element de mit străvechi al strămoşilor noştri daci. În susţinerea sa, Marina aduce argumente. I. I. Russu, în studiile sale de limbă dacică, arată că termenul dacic „zeget“ a avut sensul de cetate, fortăreaţă şi că aşa s-a numit şi cetatea fortificată de la Sighet de pe Dealul Cetăţii şi că „dacicul zeget – poate Zegethes – a devenit medievalul Sighet“.

La cele prezentate până aici se mai cer explicaţii atât privitoare la sensul referenţial, cât şi la fonetica istorică, la evoluţia de la zegetul dacic la Sighetul de astăzi. Important este faptul că sensul referenţial s-a păstrat. Cetatea dacică de pe Dealul Cetăţii, în epoca dacică s-a numit zeget, ca şi orice altă fortăreaţă dacică. Pe lângă Dealul Cetăţii a evoluat oraşul Sighet, care a păstrat vechiul nume, adică numele dacic Zeget al fortificaţiei s-a extins asupra întregului oraş. Asemenea fenomene sunt numeroase în istorie. De la un loc de târg avem Târgovişte, de la o stâncă-piatră Piatra, de la baie Baia, de la brad Brad, etc.

Privind evoluţia fonetică avem transformarea lui z din „zeget“ în s din „Sighet“. Această transformare a avut loc într-o epocă târzie. Din cercetarea mai multor izvoare am constatat că, în cele mai vechi, toponimul îl păstrează pe z: Ziget, Zyghet etc. În documentele din secolul al XIV-lea, din cele peste 20 de forme nu apare niciuna cu s sau sz. Acestea apar numai din secolul al XV-lea şi frecvenţa lor creşte în continuare în detrimentul celor cu z. Altă problemă de fonetică istorică este trecerea lui e din zeget la i din Sighet. Aceasta a fost explicată de istoria limbii române prin exemple în care e > i în forme dialectale: adevărat > adivărat, asemenea > aseminea, oameni > oamini, omenesc > ominesc etc. Acesta este un fenomen vechi. Îl întâlnim şi în limba latină, chiar şi în nume proprii: Valerius > Valirius, Venerius > Vinirius etc.

Istoria ne arată că Sighetul este o localitate veche, care n-a fost fără nume până în epoca târzie când au pătruns maghiarii în Maramureş. Numele Sighet nu poate veni de la cuvântul maghiar sziget = insulă, pentru că nu corespunde realităţii. Toponimul Sighet este de origine dacică şi provine de la cuvântul dacic zeget = cetate pentru care avem cetatea dacică de pe Dealul Cetăţii drept sens referenţial. Astfel, numele Sighet trebuie înscris între toponimele autohtone.

„Conferinţe spirituale“ IV : „Despre concupiscenta (senzualitatea) trupului şi a spiritului“

Conferinţă cu Abba Daniel, în Egipt.

Alexandru D. STAN, Elveţia

Noi continuăm aici prezentarea succintă a „Conferinţelor“ scrise de Ioan Casian la Abatiala Sfântul Victor din Marsilia între anii 420-435, în limba latina, limba vorbită, de altfel, de daci şi folosită curent de aceştia în bisericile creştine din Dacia. Subiectele generale dezvoltate sunt legate de viaţa creştinilor anahoreţi din deşertul Scitium, în Egipt; ele prezintă viaţa, învăţăturile, credinţa, filozofia acestora în raport direct cu Sfintele scrieri şi cu practica lor zi şi noapte, neîncetat.

Creştinii anahoreti sunt cunoscuţi în literatură şi sub numele de «Părinţi din deşert». Conferinţele sau dialogurile dintre Gherman şi Casian, pe de o parte, şi aceşti creştini anahoreţi au avut loc în intervalul 390-400 după Isus Christos, în chiliile acestora din Egipt.

Conferinţa cu abba Daniel, a IV-a, are 21 de capitole. Abba Daniel era diacon al lui abba Pafnutiu, conferinţa căruia a reprezentat subiectul comunicării la Congresul de dacologie, Decebal, 2006.

Abba Daniel era cunoscut ca fiind un părinte blând, plin de har dumnezeiesc, dar mai ales graţia umilinţei strălucea în el. Datorită calităţilor sale umane şi a sfinţeniei sale, diaconul Daniel a fost numit preot de către abba Pafnutiu, cu puţin timp înaintea morţii acestuia.

La întrebarea «De ce călugărul este uneori cuprins de o bucurie mare, de vioiciune în chilia lui şi alteori el e cuprins de o angoasă subtilă, fără motiv aparent», fericitul Daniel răspunde că, în prima stare, rugăciunile către Dumnezeu se înalţă singure şi ele sunt primite de Acesta.

Pentru a explica cea de-a doua stare, abba Daniel transmite învăţăturile primite de la înaintaşii creştini, care atestau că la originea secetei sufleteşti a călugărului (sau a secetei sufleteşti a fiecăruia dintre noi, necălugări, dar creştini) se afla nepăsarea acestuia sau încercarea la care Dumnezeu îl supune sau în acţiunea directă a diavolului.

Dumnezeu supune călugărul (precum şi pe fiecare dintre noi) la mai multe încercări.

Toate aceste încercări sunt generate spre a ne testa perseverenţa, constanţa în dorinţă a sufletului nostru; câtă

perseverență în rugăciune să avem a cere revenirea Sfântului Spirit, atunci când el ne-a părăsit ; de a ne instrui prin experiența despre cât ne costă de a recuceri ceea ce am pierdut, spre exemplu bucuria spirituală şi farmecul purității, de a le apăra cu grijă mai atentă, de a-l păstra cu mai mult zel atunci când noi le vom redobândi, pentru că noi suntem mai neglijenți în a păstra ceea ce noi credem că putem redobândi usor.

Noi avem aici, încă o dată, o dovadă evidentă că grația şi îndurarea, iertarea divină acționează tot binele din noi.

Dacă ele ne abandonează, lucrul nostru nu mai valorează nimic şi nici efortul pe care îl vom face să regăsim starea inițială, dacă ele nu ne vin în ajutor.

Şi noi putem observa cum se îndeplinesc, fără încetare, în ceea ce ne priveşte, cuvintele Apostolului :

«Nu este în puterea celui care vrea, nici a celui care aleargă, ci în puterea lui Dumnezeu care face mila, îndurarea, iertarea».

Abba Daniel explica destinul lui Israel preconceput de Dumnezeu şi apoi, la scara mădularelor noastre, citează din Apostol :

«Trupul pofteşte împotriva spiritului, iar spiritul împotriva trupului. Acestea se împotrivesc unul celuilalt, astfel că voi să nu faceți totul din ceea ce vreți».

La una dintre întrebările lui Gherman, abba Daniel începe un răspuns cu «un punct capital în ştiință, este de a şti ceea ce nu ştim »… şi dialogul lor continuă.

Simboluri sacre, surse pentru descifrarea istoriei popoarelor antice

Nicolae ȚICLEANU

În lipsa unor documente scrise, trecutul îndepărtat al unor populații poate fi reconstituit, în parte, prin cercetarea artefractelor colectate cu grijă şi metodă de arheologi. Tehnici moderne de datare, fotografiere digitală, prelucrare computerizată şi altele îi ajută şi contribuie la creşterea credibilității reconstituirii, dar tot rămân încă numeroase zone de întuneric sau umbră. Pentru aceste zone mintea umană a născocit ipoteza, care, după C.Levi-Strauss, reprezină un stimulent in dezvoltarea cercetării.

În acest context, pornind de la importanța religiei în viața şi cultura popoarelor antice, pe baza analizei distribuției in timp şi spațiu a unor simboluri sacre, în special a spiralei şi a derivatelor acesteia, în lucrare sunt emise câteva ipoteze privind istoria tocharienilor, hiksoşilor şi hittiților.

Desigur, purtătorii culturilor neolitice şi mai ales a celor din epoca bronzului şi epoca fierului din spațiul carpato-danubiano-pontic (pe scurt SCDP) aveau numeroase simboluri sacre, dar unul dintre cele mai vechi şi originale simboluri sacre pentru acest spațiu l-a constituit spirala, motiv pentru care, în anul 1926, V. Pârvan considera că aici este o „adevarată patrie a spiralei".

Dintr-o succintă trecere în revistă a utilizării simbolului spiralei şi a derivatelor sale în SCDP, începând din cultura Lepenski Vir – Schela Cladovei (7500 – 5800 î.H.) şi până astăzi, rezultă o surprinzătoare continuitate, cu un singur interval de recul, dar nu de dispariție, în timpul culturii Coțofeni. Spirala, prezentă în aproape toate culturile SCDP, simboliza regenerarea, fertilitatea şi reproducerea, concepte care au marcat neoliticul, în special eneoliticul, dar şi epocile metalelor din acest spațiu.

Spirala ca simbol sacru atinge apogeul său în eneoliticul SCDP, în mod special în cultura Cucuteni (4650-3500 î.H.), când sunt frecvent găsite ştampile cu spirala ghem care, probabil, erau aplicate pe pâinea sacră. În cultura Coțofeni, motivul spiralic se reduce ca urmare a presiunilor kurganienilor, dar pe măsură ce aceştia sunt asimilați se produce o revenire spectaculoasă în epoca bronzului, cu o restrângere în epoca fierului şi apoi o păstrare până astăzi pe diverse suporturi (țesături, ceramică etc.) şi, în mod special, în lumânarea mortului, fapt ce se constituie într-una dintre dovezile perenității simbolurilor sacre şi ale continuității în SCDP.

Deşi spre finalul existenței lor ca etnie (sec X d.H), tocharienii din nord-vestul Chinei se convertiseră la budism, mai păstrau cultul regenerării şi al reproducerii, fapt dovedit de prezența simbolului spiralei ghem, tipcă SCDP din cultura Boian (templul de la Cascioarele), pe pintaderele cu care marcau pâinea sfințită, identice pintaderelor găsite la noi in cultura Gumelnița. De asemenea, exista elemente comune între desenele de pe ceramica tocharianâ şi cea gumelnițiană si cucuteniană.

Prezența la tocharieni a ceramicii cu pictură asemănătoare cucutenienilor, dar mai ales a pintaderelor cu spirală constituie dovada că precucutenienii şi apoi purtătorii culturii eneolitice din SCDP erau adevărații indo-europeni, care au părăsit SCDP începând probabil cu „Potopul lui Noe", considerat a se fi produs in jurul anului 5200

î.H. in bazinul Mării Negre, aşa cum au demonstrat cercetările geologice efectuate de W. Rayan şi P.Pitman. Toate acestea dovedesc că aşa numiţii indo-europenii îşi au originea în SCDP de unde au început să plece odată cu anul 5200 î.H., dar şi mult după aceea, datorită faptului că în acest spaţiu au existat condiţii favorabile creşterii puternice a populaţiei, fapt ce a condus la numeroase momente de exod.

Prezenţa unor simboluri şi desene spiralice absolut identice pe unele sigilii aparţinând hiksoşilor, dar şi pe artefracte aparţinând unor popoare est caspice, constituie, după opinia noastră, dovada că aceştia erau indo-europeni, posibil, înaintaţii massageţilor.

Tot pe baza existenţei motivelor spiralice, dar ţi a interpretării temporalo-spaţiale a unor texte, toponime şi etnonime, aducem noi argumente privind originea aşa numiţilor hittiti, în aria balcano-dobrogeno- nord-vest pontică şi că la limita intre mileniile III şi II î.H. aceştia erau înaintaşii geţilor.

Cea mai importantă concluzie ce se desprinde din analiza distribuţiei in timp şi spaţiu a artefractelor cu simboluri sacre, spiralice, este că aşa numiţii indo-europenii sunt de fapt euro-indieni care au plecat în repetate rânduri din SCDP, ca spaţiu important de etnogeneză, începând cu a doua jumătate a mileniului al VI-lea î.H.

Tomyris, regina-zeiță

Camelia TRIPON

Când oamenii şi-au ridicat privirea spre cer, căutându-şi părintele protector, "lumina,, le-a fost hrană şi adăpost. Atunci poate au fost conştientizaţi germenii alchimiei, care permitea transformarea umanului-fizic în aur-sublimul divin. Poate acest drum a început cu Orfeu în secolul XIII îHr., ca iniţiat şi civilizator al lumii, atunci când a deschis calea spre eliberarea sufletului din ciclul de naşteri printr-o viaţă ascetică şi prin incantaţii purificatoare. Relatările lui Herodot despre epoca cuceririlor persane depăşesc nivelul unei descrieri ample, în ele se află un document de primă importanţă.

1. **Ipoteza legăturii dintre numele titanidei Themis şi oraşul Tomis.** Nicolae Densuşianu a dezvoltat şi demonstrat legătura dintre consemnările anticilor despre divinităţi şi obârşia unora dintre ele pe teritoriul României (fie ca toponime, fie ca nume purtate de populaţia locală), concluzionând că suntem urmaşii unor Titani din teogonia greacă. Titan, în afara sensului de „uriaş", mai are sensul de "om care are calităţi extraordinare"; drept urmare, şi elementul chimic folosit la fabricarea oţelului a primit numele de „titan". Secolul al VI-lea înainte de Hristos este al titanilor gândirii universale şi al renaşterii centrului spiritual al Israelului, Ierusalim. Atunci au trăit Buddha (560-480 î.Hr.), Confucius (551-479 î.Hr.), profeţii Daniel şi Ierimia (650-580 î.Hr.), Eschil (525-456 î.Hr.), Lao Tse (sec.6 î.Hr.), Solon (640-560 î.Hr.) Thales din Milet (625-545 î.Hr.), urmaţi în secolul V de Euripide, profetul Ezechiel, Socrate şi Platon. Astfel avem posibilitatea de a corela informaţiile lui Herodot cu acelea din Vechiul Testament. În acest fel se poate înţelege de ce Cyrus i-a eliberat pe evrei din robia Babilonului şi, în acelaşi timp, putem să ne cunoaştem mai bine propriul trecut.

În acea perioadă, destinul ridica din calea morţii pe Cyrus, hrănit de soţia aceluia ce trebuia să-l lase pradă fiarelor (dar, simbolic, de o cătea, ca şi Romulus şi Remus de o lupoaică) aşa cum cu alte peste 6 veacuri mai înainte se întâmplase cu Moise, copilul salvat din „apele vieţii" pentru a deveni purtător de lumină şi credinţă. Respectul pentru apă este susţinut de protecţia pe care perşii o oferă râurilor lor, pe care le menţin curate, iar la război merg cu apă din Choaspes. Poate nu întâmplător la noi există vorba „Cine bea apă din Dunăre nu mai pleacă". Herodot relatează, gradual, despre trei fluvii: Choaspes (din care beau apă şi se aprovizionează pentru campanii militare perşii), Gyndes (care ucide calul sacru, ca un tribut) şi Araxesul (al destinului; simbolic, îl putem compara cu Styxul, pe care jurau zeii greci).

Perşii aveau un cult solar, fără reprezentări antropomorfe (cum aveau grecii), ceea ce îi apropia de monoteismul cultului mozaic. Herodot relatează că în campaniile lor ei erau însoţiţi de un car tras de 8 cai albi, dedicat soarelui. Înaintea cuceririi Babilonului de către Cyrus, a murit în apele Gyndesului unul din cei opt cai sacri ai carului solar; ca urmare, au săpat şi împărţit fluviul în 360 de canale, pentru a pedepsi fluviul pentru moartea calului şi a reface echilibrul pierdut al timpului. Fluviul personifică apele eternităţii, care curg mereu pentru a dărui viaţă şi armonie; poate de aceea numele său poate să fi interpretat ca **gyne** (femeie, simbol al fecundităţii) şi **des** (de la deos/teos – zeu, ca o mamă primordială). Cei 8 cai reprezintă cele opt evenimente importante dintr-un an. Axa solstiţiilor şi axa echinocţiilor împart anul în patru perioade, la care se adaugă axa agrară (24 februarie cu 15 sau 29 august) şi axa pastorală (23aprilie sau 1 mai împreună cu 26 sau 31 octombrie).

2. Despre vegetarianismul massageţilor. Două popoare, unul liber (al massageţilor) şi unul în robie (al

evreilor) împărtăşeau concepţii sacerdotale asemănătoare. Dacă **despre vegetarianismul massageţilor** ne vorbeşte Herodot, despre acelaşi obicei se pomeneşte în Biblie, unde prorocul Daniel nu mănâncă aceeaşi mâncare cu babilonenii, ci „ zarzavaturi“ (Daniel 1.16) – şi astfel ajunge să fie inspirat şi să comunice cu Arhanghelul Gabriel (Daniel 8.17), care îi tălmăceşte viitorul. De o importanţă covârşitoare este faptul că, peste 600 de ani, istoricul Flavius Josephus, în lucrarea sa „Antiquitates Iudaices“, subliniază doctrina esenienilor şi îi compară cu pleistoii daci care consumă doar lapte şi miere.

3. Numele reginei-zeiţe TOMYRIS se aseamănă cu numele titanidei THEMIS. Themis este unul dintre cei doisprezece copii ai lui Uranos (cerul) şi ai Gaeei (pământul) – şase titani şi şase titanide, corespunzători celor douăsprezece zodii. Simbolul – o spadă şi un bici – desemna zodia Balanţei şi însemna Justiţia imanentă, ordinea universală, echilibrul cosmosului. În epoca olimpiană, ea devine prima soţie a lui Zeus şi mama fecioarei Astrea (paznicul porţilor cerului), a Horae-lor (Thallo – primăvara, Auxo – a creşterii vegetaţiei şi **Carpo** – a fructelor, iar numele ei este azi purtat de Munţii Carpaţi şi stă la baza unor termeni precum „carpologie“). Themis este şi mama Moirelor, divinităţi ale destinului. Privit din alt unghi, **TOMYRIS** este o punte peste timp, a cărei mister cu greu se desluşeşte. Regina războinică (asemeni legendarelor amazoane, a căror existenţă geneticienii germani au confirmat-o prin studii ale ADN-ului) a rămas prin termenul familiar **tommy** (considerat de lingviştii francezi de etimologie engleză şi care înseamnă „soldat“), fiind diminutiv de la **Thomas** (**Toma** în evanghelii, căruia i se mai spune şi Geamănul; în acelaşi timp, rădăcina acestui nume ne duce cu gândul la ana**tomie** şi la „tăierea“/divizarea perfectă a zigotului în urma căreia rezultă gemenii monovitelini). Termenii greceşti **tome** (**tăietură**), **toirio** (**cântec de război, marş**) şi **temelio** (temelie, fundaţie) care împreună cu **rixa** (**rădăcină**) şi **rixiko** (**soartă, ursită, obârşie, neam**) se alătură celor din sanscrită unde **TOMARA** înseamnă „suliţă“, iar prin **IS** se poate dezlega semnificaţia/rolul zeilor şi profeţilor ce au purtat în numele lor această particulă (de la **Isis, Osiris**, **Isai** până la **Iisus,** căci înseamnă **a impulsiona, a trimite, cel care cercetează, forţă, vigoare, renovare şi recondiţionare**). La toate acestea se adaugă sanscritul **mira** (care înseamnă „mare“, dar şi „băutură“), iar la noi mirul este ulei sfinţit (dar şi „a lovi la mir“ = a trăsni pe cineva, a lovi în frunte, mortal). Din acest ansamblu de termeni desluşim sensurile profunde ale întâlnirii celor doi mari titani ai lumii indo-europene: **Tomyris** (regina massageţilor) şi **Cyrus** (regele perşilor), ca piatră de temelie a oraşului Tomis şi a istoriei noastre, iar Cyrus a dat numele norilor de un alb strălucitor ce ne salută din înaltul zărilor albastre. Trecând în lumea simbolurilor, Tomyris este apa, unda vibraţională, cântecul-vers ce s-a dezvoltat din logos. Este paznicul Araxesului (Styxul massageţilor) – apă a purităţii/onoarei, caracteristică definitorie în tradiţia indo-europeană (după cum consemna Jean Haudry) şi pe care Cyrus a încălcat-o atunci când, prin vicleşug (prin oştirea de sacrificiu lăsată alături de mesele încărcate cu fripturi şi vin), i-a învins pe massageţii conduşi de Spargapises, fiul reginei. Este calea spre **eliberare de destin**; căci dacă Cyrus i-ar fi ascultat sfatul de a nu-i ataca pe massageţi, atunci n-ar fi avut visul care-i prevestea moartea iminentă. În visul lui Cyrus apare Darius (cu braţele ca două aripi întinse peste Asia şi Europa, simbolizând pasărea care-şi va lua zborul, eliberată din colivia vieţii şi timpului, datorită fatalităţii). Dacă Cyrus nu ar fi râvnit pământurile massageţilor, ar fi trăit şi poate altfel de viaţă ar fi avut chiar şi Darius. Aşa s-a scris ultima pagină a unui mare rege persan care, dacă ar fi fost mai înţelept, n-ar fi renunţat la „apa dulce de acasă“ care se epuizează atunci când eşti departe de ea, oricâte vase ai căra cu tine.

Tomiris – repere iconografice

de Olivia TULBURE-STRACHINĂ

Motto: Tricolor din curcubeu
TOMIRIS cu chipul tău
Pe pânza dobrogeană
Să-ţi şteargă lacrima pe geană!

Lucrarea de faţă reprezintă o continuare a cercetărilor efectuate în dacologie şi prezentate la anterioarele congrese, pentru evidenţierea iconografică a unor mari personalităţi istorice în perioada secolelor I – XI.

Congresul de dacologie din acest an are menirea să înscrie la loc de cinste în pantheonul tradiţiei noastre istorice, alături de regii geţi, pe

REGINA MASAGEŢILOR, TOMIRIS

coborând la rădăcini, la moştenirea strămoşilor, înaintaşii care s-au luptat cu CIRUS şi cu DARIUS, apoi, pe spirala timpului, cu romanii, cu năvălitorii din timpul migraţiilor şi a năvălirilor barbare.

Comunicarea de faţă cu titlul „**TOMIRIS – repere iconografice**“ prezintă iconografia universală păstrată

despre regina Tomiris, subiect cu totul necunoscut până astăzi de către istoria românească şi istoricii ei români.

Cine a fost această TOMIRIS pe care o regăsim în stampele Renaşterii franceze, italiene, flamande, germane şi până în extrema Asie ca un simbol feminin a gloriei militare, al curajului şi demnităţii poporului său.

De la istoricii antici aflăm că a fost regina masageţilor, o populaţie getă din Asia Mică şi care, în cinstea victoriilor obţinute, a fondat în Pontul Euxin, oraşul TOMIS care îi poartă numele.

Din relatările lui Herodot apare imaginea legendară ce îi revine datorită războaielor purtate cu Cirus şi apoi cu Darius.

Imaginea ei, chiar dacă a rămas în câteva stampe şi tablouri ale Renaşterii, în Europa este doar o mică parte din ce a reprezentat ea, de fapt – o mare regină, o iscusită strategă militară, un simbol viu de curaj, patriotism şi măreţie a unui neam, care a rămas viu în istorie ca un mesager peste timp a ceea ce au fost strămoşii noştri.

Din sursele istorice şi arheologice, predomină bătălia pe care această regină a purtat-o cu regele regilor Cirus al Persiei, bătălie pe care Herodot o descrie ca cea mai sângeroasă şi mai feroce dată vreodată în lumea barbară, iar sursele persane descriu cum în această bătălie au fost măcelăriţi circa 200.000 de soldaţi din tabăra persană nemai-rămânând nici măcar un supravieţuitor care să se întoarcă în Persia să anunţe înfrângerea.

Este evident că Tomiris ne pune astăzi mult mai multe întrebări decât răspunsurile pe care le avem! Figura ei legendară o găsim atât în apusul Europei (artă, literatură, pictură adusă de coardele trubadurilor timpului) cât şi în Asia Centrală (unde reprezintă un mit naţional).

Vercingetorix, eroul și Cezar, cotropitorul

Conf.univ.dr. Gh. L. TURCU

Vercingetorix (72 – 46 î.Hr.), general şi mare patriot, fu proclamat şef al tuturor populaţiilor galice care luptau pentru independenţa ţării lor împotriva oştilor romane invadatoareconduse de **Cezar.** (100 – 44 î.Hr.)

Într-o carte franţuzească de mare circulaţie mondială, „Petit Larousse en couleurs“, Paris 1968, sunt povestite, într-un chip cel puţin straniu, acele fapte glorioase din trecutul istoric al Franţei.

La loc de cinste, în susul paginii 1122, este încropit un text laudativ la adresa lui Cezar, cotropitorul, alăturându-se şi o impunătoare statuie a acestuia, fără a se uita să ne informeze că ea se află şi în Muzeul din Capitoliu. În statuie, Cezar arată spre el însuşi cu degetul mâinii stângi, considerând că este necesar să se ştie că el este cel din statuie. Mai târziu, romanii l-au ucis în Senat, prin înjunghiere, socotind că spiritul său dictatorial pune în primejdie caracterul democratic al statului roman .

„Petit Larousse...“ menţionează şi pe eroul naţional **Vercingetorix,** în josul unei pagini (p.1630), loc aflat în pericol de a fi trecut la fuss-boden sau chiar în subsidiar. Textul nu este însoţit de statuie şi nici nu se menţionează dacă există aşa ceva, cel puţin pe teritoriul Franţei.

Textul este scurt şi searbăd, menţionându-se că eroul Vercingetorix a fost dus la Roma de către Cezar, unde trebuia să amintească gloatei despre glorioasele invazii conduse de Cezar asupra ţărilor vecine apropiate sau depărtate.

Modul de prezentare a faptelor istorice arată însă un lucru pe cât de real, pe atât de grav şi anume:

Istoria este scrisă de învingători. Avem, deci, o versiune unilaterală a istoriei, din care nu cunoaştem decât punctul de vedere al învingătorilor, în timp ce învinşii nu şi-au putut arăta punctul lor de vedere din o mie şi unu de motive. Dar ceea ce este mai grav e faptul că cei care au scris despre evenimentele din istorie nu manifestă niciun sentiment de frustrare, repetând, în mod laudativ, textele învigătorilor chiar atunci când invadatorii invadau şi cotropeau în mod samavolnic ţări şi popoare paşnice. Ideele următoare vor fi numerotate.

1.Se spune că important nu este ce a făcut **Istoria** din noi, ci ce facem noi cu ceea ce a făcut istoria din noi.

2.Şi în România, desigur şi sub influenţa relaţiilor internaţionale, sunt preamăriţi cotropitorii veniţi de pe alte meleaguri să facă legea în ţara noastră, iar preamărirea se face după cum bat vânturile **Istoriei**: când îi preamărim pe romani, când pe slavi. Ba chiar declarăm cu candoare că ei sunt strămoşii noştri, fără să ne dăm seama că astfel afirmăm, implicit, că ne tragem din cotropitori.

3.Căutăm în limba română cuvinte dacice, dar toată limba română este o limbă dacică, vorbită de geto-daci şi de înaintaşii lor. Prin migraţia popoarelor, această limbă a fost dusă şi spre Apus, unde a fost denumită limba latină.

4.Astfel, nu noi ne tragem de la Roma, ci Roma şi limba latină îşi trag originile din geto-daci şi din limba acestora.

5.Geto-dacii vorbeau o limbă asemănătoare cu limba latină.

6.Geto-dacii şi strămoşii lor locuiau în această zonă carpato-balcano-dunăreană cu zeci de mii de ani înainte de înfiinţarea Romei, lucru dovedit de cercetările arheologice mai vechi şi mai noi. Ei au avut o civilizaţie înfloritoare, anterioară civilizaţiilor mediteraneene greco-romane, cretane, irakiene etc. de mai târziu.

7.Limba unui popor nu dispare şi apare peste noapte.

8.Este o afirmaţie stranie şi lipsită de argumente demne de luat în seamă că limba geto-dacică a dispărut după cucerirea Daciei de către romani, fiind înlocuită de limba română.

Cinste şi onoare savantului român **Nicolae Densuşeanu** (1846-1911) care, sine ira et studio, s-a ţinut la distanţă de ştiinţa oficială şi opiniile vremii sale şi a scos la iveală adevăruri istorice cu totul noi, de mare importanţă pentru istoria poporului român. Păcat că Nicolae Densuşianu, plecând dintre noi în lumea de dincolo, nu s-a putut bucura de aceste confirmări târzii privitoare la opera sa.

Ideile de mai sus şi altele adiacente au fost afirmate şi argumentate în lucrările lui Nicolae Densuşianu. Ele au fost dezvoltate şi analizate pe larg la Congresele Internaţionale ale Societăţii „Reînvierea Daciei“, congrese ţinute cu regularitate la Bucureşti, având ca fondator şi preşedinte pe eminentul istoric şi doctor, domnul Napoleon Săvescu.

Elementul geto-dac în vechile civilizaţii nordice

Lucian VASILE

Numărul redus de scrieri antice care au supravieţuit vitregiilor timpului obligă istoricul la un alt mod de studiere a culturii neamului dacic. El trebuie să caute influenţele şi similitudinile dintre civilizaţia geţilor şi culturile celorlalte popoare din antichitate. În numeroase rânduri a fost amintită paralela dintre societatea dacilor, pe de o parte, şi cea a vechilor neamuri nordice, pe cealaltă parte, dar foarte rar a fost analizată. Studiul meu încearcă să reliefeze influenţa istoriei geţilor în culturile vechilor neamuri scandinave.

Fascinanta mitologie nordică împarte zeii în două mari familii: cea a Asenilor şi cea a Vanilor. Potrivit lui Paulus Diaconus, Saxa Grammaticus şi Snorri Sturluson, ultima categorie îşi are obârşia în ţara numită „Vanakviel“, situată undeva la gurile Dunării, spaţiu ce coincide (întâmplător sau nu) cu cel al dacilor. Acest element al culturii scandinave a apărut în urma migraţiei triburilor germanice din zona Rinului, a Munţilor Alpi şi a ţărmului de sud al Mării Baltice. Foarte probabil locuitorii din cea din urmă zonă au fost influenţaţi de dacii liberi, care au căutat un mod de a-şi păstra cultura şi istoria. În sprijinul acestei teorii vine legenda conform căreia un rege Dacus, împreună cu o parte a poporului său, au părăsit zona carpato-danubiană şi au migrat spre Scandza (Scandinavia), teritoriu amintit în „Getica“ lui Iordanes. Este posibil ca „Dacus“ să fie numai un supranume, conducătorul fiind astfel învestit cu responsabilitatea de a menţine vie civilizaţia dacică, în contextul pericolului roman.

O altă asemănare dintre cele două civilizaţii o reprezintă modul de înţelegere al existenţei umane. Popoare războinice, atât geţii cât şi vechii germani considerau cotidianul doar un pas în viaţa sufletului. Bărbaţii îşi doreau o moarte în luptă, având convingerea că vor ajunge apoi la Zamolxis, respectiv la Odin. Această credinţă le dădea puterea de a lupta neînfricat în diversele confruntări ale vremii. Despre această caracteristică a dacilor stau mărturiile lui Herodot, Dio Cassius şi chiar Paulus Orosius, dacă trecem peste confuzia geţi-goţi, iar despre trăsătura rezbelică a nordicilor avem ca dovezi, pe lângă numeroasele saga (legende), Edda cea Veche. Caracterul războinic este reliefat şi de confruntarea iniţială dintre aseni şi vani, care se încheie cu victoria celor din urmă.

Din punct de vedere religios, primul aspect remarcat este lipsa iconografiei. Civilizaţiile germanice antice, asemeni celei getice, nu cuprind reprezentări grafice ale deităţii, fapt mai rar întâlnit în antichitate. Există mai multe explicaţii pentru această enigmă, cum ar fi faptul că zeul era de o esenţă mult superioară capacităţii umane de înţelegere, iar orice înfăţişare ar constitui un sacrilegiu. O altă supoziţie argumentează că divinitatea are un caracter polimorf, aşa că orice reprezentare ar elimina din măreţia zeului. Spre deosebire de daci care, în ciuda pericolului de extincţie reprezentat de romani, nu au făcut compromisuri, descoperirile arheologice au relevat faptul că în perioada expansiunii creştinismului în zona Mării Baltice şi a Mării Nordului, au apărut mici statuete reprezentând idoli. Un exemplu elocvent îl reprezintă sculptura de mici dimensiuni care îl înfăţişează pe Thor, găsită în apropierea Trondhiem-ului, în Norvegia de astăzi.

O altă similitudine găsim la vechiul obicei al dacilor de a arunca în sulițe pe unul dintre cei mai bravi tineri

luptători, având ca rol de a trimite un mesager zeului. Această acțiune avea ca scop restabilirea echilibrului în lumea cotidiană cu ajutor divin. În alte cuvinte, sfârşitul unei lumi şi renaşterea alteia noi, în care niciun aspect să nu devieze de la cursul său firesc. Nu avem nicio dovadă în acest sens, dar există posibilitatea ca această faptă să stea la baza cosmogoniei din mitologia nordică. Odin, Vili şi Ve (cei trei zei primordiali) îl ucid pe uriaşul Ymir, creând apoi lumea din trupul său, dând astfel naşterii lumii un caracter sângeros. Acest sacrificiu are rol regenerator, asigurându-se coeziunea societății umane în raport cu divinul.

Pantheonul nordic este mult mai bogat decât cel dacic, dar şi aici se regăsesc similitudini. Cea mai importantă este dualitatea zeităților, existând două „perechi": Odin -Zamolxis- şi Thor- Gebeleizis. Allwater („părinte a toate") era zeul suprem din mitologia vechilor triburi germanice, divinitatea la care veneau toți vitejii căzuți în luptă, dar este şi cel mai înțelept personaj. Toate aceste trăsături se regăsesc şi la Zamolxis, deitatea supremă a dacilor. Dacă multe din caracteristicile lui Gebeleizis stau sub semnul incertitudinii, singurele aspecte pe care le cunoaştem cu siguranță sunt reprezentate de stâpânirea puterii fulgerului şi măreția apropiată de cea a lui Zamolxis, situație asemănătoare cu cea a lui Thor.

Walkurelele nordice aparțineau lumii spirituale şi aveau ca misiune culegerea sufletelor celor morți vitejeşte pe câmpul de luptă. De precizat este faptul că originea lor ține de seminția vanilor. Rolul de a culege sufletele oamenilor este similar cu cel al ielelor din folclorul românesc. Acestea din urmă au o obârşie necunoscută, iar numele lor (pronumele personal, la persoana a treia, plural, feminin, „ele") lasă un semn de întrebare asupra numelui originar. Diferențele dintre walkurele şi iele pot fi rezultatul condițiilor sociale şi a mentalităților specifice fiecărei zone.

Prima zeitate vană care intră în contact cu neamul asenilor este femeia Gullweig, al cărei nume se tâlcuieşte „Puterea aurului" şi a cărei mare calitate fiind măiestria în vrăji. Se cunoaşte aplecarea societății dacice către prelucrea metalelor şi, în special, a aurului, iar această asemănare nu pare a fi întâmplătoare. De asemenea, iscusința de a face vrăji (sau, în limbajul popular românesc, descântece) este specifică mediului rural din România, unde se mai păstrează vechi tradiții care îşi au originea în vremurile lui Deceneu.

Nu avem nicio dovadă arheologică a influenței dacice asupra culturii popoarelor nordice, însă legendele şi similitudinile dintre cele două civilizații nasc semne de întrebare care aşteaptă răspunsuri. Datoria istoricului este de a analiza obiectiv această enigmă a istoriei. O enigmă a cărei rezolvare poate înfățişa lumea antică într-o altă lumină.

Să căutăm scrisul daco-român

ing. Dumitru VOCHESCU

Civilizația dacică – în care s-au dezvoltat astronomia, medicina, legislația, arta militară, metalurgia şi agricultura – nu putea exista fără o scriere şi, respectiv, un alfabet propriu.

Noi nu avem nicio carte scrisă de daci şi aflăm despre ei din izvoare străine. Nu ştim nimic despre alfabetul dac, nici cel folosit în timpul regatului, nici cel folosit în perioada creştinării, în lunga noapte istorică a năvălirilor. Încă ne mai întrebăm de unde ne vine numele de „român„ deşi istoria spune că am vorbit „româneşte" şi ştim că nu de la Roma ne tragem.

Scrisul a existat şi trebuie să se mai găsească pe undeva. Tezaurul de la Pietroasa dovedeşte că se scria pe obiecte de cult cu rafinament artistic, ca şi tezaurul de la Sinaia ce dovedea că se scria pe plăcuțe de aur.

Manuscrisele de la Marea Moartă s-au păstrat în vase cu nisip. Scrierile primilor creştini de la noi sunt pe pergament şi s-au putut păstra în vase acoperite cu ceară sau cu cenuşă. Cei care le-au găsit, necunoscând valoarea lor culturală, au topit ceara şi au spulberat cenuşa. Undeva, astfel de dovezi trebuie să se mai găsească, „pe pământul plin de lacrimi, oase, pietre şi comori." Urmează să avem dorința, inteligența şi norocul de a le găsi.

Ne vor ajuta două descoperiri tehnico-ştiințifice relativ recente: **„tehnica celulară şi internetul."**

Tehnica celulară este folosită astăzi la telefonul mobil – celular – la care s-a adăugat fotografia color înregistrabilă şi transmisibilă. Urmează ca în acelaşi aparat să se implementeze şi alte funcțiuni.

Un ecogaf, folosind ultrasunete şi infrasunete, transformă diferența de densitate a rocilor în imagini color, înregistrabile şi transmisibile, stabilind distanța şi compoziția unor cavități. Aşa se pot descoperi tainițe închise, chiar dacă sunt umplute cu pământ de altă natură. O firidă –nişă- închisă şi astupată, ca şi un mormânt săpat de 2.000 de ani. Mulți vor visa să găsească tezaurele lui Decebal sau Vezira, dar ne-am mulțumi cu descoperirea mormântului lui Ovidiu sau al prietenilor lui, regi şi prinți care scriau poezii în limba dacă. Aşa s-ar putea descoperi, de la suprafață, peşteri subpământene sau chiar Kogaionul, marele sanctuar al lui Zamolxe. Acelaşi aparat poate fi făcut detector de metale, indicând localizarea şi forma obiectelor de metal.

Aparatul poate detecta deformarea semnalelor electrice, magnetice şi electromagnetice, descoperind ape freatice subterane, filoane de aur sau straturi de cărbuni.

Subsemnatul am găsit soluţii tehnice pentru realizarea acestor aparate şi sunt dispus să colaborez la dezvoltarea lor, într-un Parc Tehnologic, cum este cel preconizat a se înfiinţa la Cluj.

De asemenea, sunt dispus să colaborez cu societatea care pregăteşte şi utilizează echipele de căutători de comori, care va avea sarcina de a urmări traseele subterane ale unor peşteri prin dezvoltarea unei tehnologii de folosire a aerosolilor vizibili sau aromatizaţi.

Cred că este potrivit ca personalul de căutare să aparţină armatei – cu specialitatea Vânătorii de Munte – care, pe lângă instrucţia de apărare a ţării, să fie instruiţi şi pentru apărarea Patrimoniului Naţional şi în folosirea utilajelor specifice, evitându-se amatorismul ce duce la accidente de muncă şi distrugeri de valori.

O iniţiativă legislativă va propune Parlamentului să voteze o lege cu privire la căutarea şi conservarea comorilor ce conţin înscrisuri. Cei care mai păstrează astfel de obiecte să le poată valorifica prin bursa de valori. Obiectele de aur sau alte metale nobile care conţin înscrisuri să fie plătite cel puţin cu preţul greutăţii lor în aur pur.

Topirea obiectelor de aur, ca si fabricarea de falsuri istorice, să fie pedepsită.

Orice obiect descoperit se consideră patrimoniu naţional şi nu se dezafectează decât în prezenţa specialiştilor recuperatori. Normele legale stabilesc în mod clar ce parte din valoare va aparţine, ca proprietate privată, echipei de căutare şi dezafectare, specialiştilor recuperatori şi proprietarului terenului. Terenurile ce conţin comori pot fi închiriate sau vândute unor achizitori, cu specificarea drepturilor şi datoriilor lor.

Aparatura descrisă pentru prospectarea peşterilor, ca şi legislaţia aferentă, poate fi folosită şi la cercetarea tainiţelor din catacombele de sub oraşe, cum ar fi Bucureşti, Brăila. etc, care conţin valoroase informaţii istorice.

Alte tainiţe de interes major ar fi cele care poartă încă numele de Grădiştea şi Linia, ca şi Davele indicate în hărţile antice. Sunt necesare cartografierea sit-urilor de interes şi punerea lor la dispoziţia publicului, în biblioteci şi pe internet.

Internetul este o tehnică de bază pentru găsirea scrierii şi a descoperirii trecutului nostru. El este o bibliotecă cu milioane de volume, ce pot fi chemate în orice clipă la masa ta. Fiecare afirmaţie are trimiteri încrucişate unde poţi continua sau preciza datele afirmate. Într-un web dedicat scrisului daco-român, în hărţile actuale, trebuie specificate pentru, fiecare perioadă istorică, numele şi localizarea aşezării, putându-se căuta, în sit, date istorice, economice, politice care se cunosc.

Cu privire la scris, se vor trece în revistă toate semnele, literele şi alfabetele cunoscute, subliniind pe cele care au legătură cu noi. În banca de date trebuie să găsim toate însemnările, din orice timp, de pe orice obiect, de pe orice piatră, din orice grotă, de pe orice zid care să poată fi comparate cu alfabetele bănuite a fi ale noastre. Trebuie înregistrate toate lucrările ce se referă la aria noastră sau care vorbesc despre noi. Trec în revistă câteva exemple: Monumentul scrisului de la Tărtăria, cu toate plăcuţele ceramice de sit, plăcuţele de ceară din jurul Orăştiei, plăcuţele de aur de la Sinaia, inscripţiile din peştera Limanu şi peşterile de cretă din Dobrogea. Cosmographia lui Aeticus Histricus, Codex Argentaus sau biblia lui Wufila, Codex Racontzy . Pe de altă parte, trebuie să avem scris tot ce s-a scris – istoric sau literar – despre activitatea sacerdoţilor daci şi creştini, începând chiar cu „Creanga de aur“ şi „Fraţii Jderi“ ai lui Sadoveanu. Marele avantaj al folosirii internetului este că, fiind citit de foarte mulţi, informaţia luată dintr-un izvor poate fi analizată din mai multe puncte de vedere, astfel găsindu-se mai uşor adevărata ei valoare.

În această operă de cercetare, internetul va atrage foarte mulţi colaboratori, din toate ţările, mai ales tineretul şi copiii. Fascinanta istorie a dacilor îşi poate lua locul pe calculator şi se pot iniţia concursuri cu premii academice, se pot obţine titluri nobiliare, după rezultate, şi chiar acţiuni la bursa peşterilor cu comori.

Acţiunea, odată începută, se va desfăşura în virtutea inerţiei.

Menhirii preistorici din Moldova

Prof. dr. Vicu MERLAN

Pe teritoriul Moldovei au fost descoperiţi câţiva menhiri lucraţi din piatră locală, care aveau în preistorie un rol important în oficierea ritualică solară. Până acum astfel de menhiri au fost identificaţi la Chersacosul în jud. Vaslui şi Bazga, jud. Iaşi.

Scurt istoric

Menhirul de la Chersacosul a fost descoperit în 1994 de Vicu Merlan cu ocazia unei săpături de salvare într-un mormânt tumular din epoca bronzului. Menhirul a fost fragmentat din vechime, fiind refolosit în această forma ca stelă funerară deasupra unei camere mortuare cu o vechime de peste 3000 de ani (MERLAN, BURTANESCU, 2002).

Menhirii de la Bazga au fost semnalați de localnicul Petru Condurache, fiind cercetați de Vicu Merlan şi publicați în monografia Văii Bohotinului (MERLAN, 2006). Localnicii susțin că numărul acestora a fost mare (până acum fiind descoperiți 3 menhiri), dar au fost folosiți ca piatră de construcție la fundația unor locuințe din zonă. Prima locație –Chersacosul, se află pe terasa înaltă din sectorul mijlociu al Prutului, iar menhirii de la Bazga sunt amplasați pe platoul înalt al bordurii estice a Podişului Central Moldovenesc, la circa 10 de km de râul Prut şi în preajma cetății defensive dacice de la Mosna.

Menhirul de la Chersacosul

Înainte de a fi fost refolosit ca lespede funerară în mormântul tumular, menhirul preistoric a fost utilizat ca piatră de cult, fiind amplasat pe creasta înaltă a terasei superioare a Prutului, marcând probabil un traseu geomagnetic sau un perimetru sacru de inițiere şi branşare a şamanului local în lumea subtilă transcendentală.

Forma pe care o păstrează astăzi este aproximativ dreptunghiulară. Păstrează urme de fasonare a rocii (calcar oolitic sarmațian) fiind rotunjit la colțuri şi prelucrat atent pe ambele fețe. Prelucrarea atentă, dar grosolană, demonstrează că aceasta s-a făcut cu unelte din piatră mai dure decât roca din care a fost confecționat. Dimensiunile menhirului păstrat sunt: lungime 0, 48–0, 84 m; lățime 0, 86 m; grosime 0, 16–0, 20 m.

Simbolismul esoteric al menhirului.

Fiind descoperit ca piatră funerară care acoperea concavitatea mortuară, formând împreună cu celelalte elemente un minicomplex mortuar, menhirul refolosit era considerat un obiect tabu dându-i-se o utilitate pe măsură. Prin forma sa cvasidreptunghiulară făcea posibilă din punct de vedere ezoteric intrarea în rezonanță cu elementul primordial al pământului, animat de energia manifestatoare a Marii Zeițe Mamă – Geia, ca zeiță a fertilității şi a fecundității. Pământul ca element primordial este animat de Geia şi astfel defunctul era preluat în pantecul său placenta telurică dându-i-se o nouă viață.

Menhirii de la Bazga

Situația menhirilor descoperiți la Bazga diferea față de cel descoperit la Chersacosul. În cazul celui dintâi, poziția actuală i-l plasa într-o ipostază secundară de refolosire, fapt care demonstrează o atenție clară şi definită a acestor pietre încărcate de istorie şi sacralitate. Menhirii de la Bazga au fost descoperiții în locații diferite, la o distanță de aprox. 300 m unul de altul pe un aliniament longitudinal din perimetrul Platoului de Aramă. Alunecările de teren şi pădurea deasă au îngreunat mult descoperirea acestora, dar în acelaşi timp le-au ferit de căutătorii de pietre de construcții. Chiar şi aşa numărul este mic fiind distruşi atât de om cât şi de natură. Din cei trei menhiri descoperiți, doi sunt perforați, iar cel de al treilea păstrează urme clare de încercare de străpungere, pe ambele fețe, fără însă să se fi reuşit acest lucru. Forma lor triunghiulară, cercul din mijloc realizat prin perforarea concentrică şi consecvența, pe ambele laturi, demonstrează o cunoaştere inițiatică a naturii rezonatorii a formei, implicit a geometriei sacre, a microcosmosului înconjurător. Triunghiul şi cercul îmbină perfect plan inițiatic al evoluției spirituale într-un cadrul natural echilibrat şi manifestat armonios. Pentru cel de al treilea menhir, prelucrat grosolan, dar cu intenția clară de a se respecta rigorile procentuale ale destinației pentru care a fost şlefuit, finalizarea acestuia nu a fost posibilă (mai ales perforarea) probabil datorită slabei rezistibilități a roci din care este confecționat.

Fasonarea, şlefuirea şi perforarea stângace, traseologia dictate de urmele descoperite pe corpul menhirilor (inclusiv cel de la Chersacosul) demonstrează o prelucrare rudimentară întâlnită în epoca pietrei, la hotarul dintre paleolitic şi neolitic.

Poziționarea lor pe terasele superioare ale râului Prut, pe un aliniament altitudinal cuprins între 150 m şi 400 m, poate fi pus pe seama unui cult al Soarelui în corelație cu influența benefică a câmpului teluric geomagnetic, dat de Falia Prutului din imediata apropiere. Studiul cazuistic asupra zonei Platoului de Aramă, cuprins între Bazga şi Mosna, perimetrul cetății geto-dace şi a tumulului de aici au scos în evidență o serie de anomalii geomagnetice care au o influență puternică asupra psihismului uman. S-au înregistrat în această zonă sute de cazuri de pierdere a controlului telechinezic, fapt care a dus la rătăcirea persoanelor care au traversat-o sau chiar la teleportări la zeci de km în câteva minute. Oamenii locului vorbesc de tainițe subterane ocrotite de anumite entități, motiv pentru care mulți ocolesc aceste locuri de teama de nu li se lua mințile. Cele mai vechi urme de civilizație din zonă sunt din Paleolitic dar s-au descoperit şi din Epoca Bronzului şi din timpul geto-dacilor.

În concluzie, menhirii preistorici descoperiți în Moldova au fost ciopliți în Epoca Pietrei fiind nişte reprezentări simbolice ale unor arhetipuri ancestrale legate de cultul Soarelui, care delimitau câmpurile energetice vibraționale superioare ce legau ființa umană de lumea subtilă a transcendenței divine.

ZECE ANI SPRE VEŞNICIE

(poezie dedicată aniversării unui deceniu
de la înfiinţarea societăţii „Dacia Revival")

Dorul de a noastră ţară ne uneşte-n veşnicie
Bucuria re-ntâlnirii cu istoria e vie
Iar dorinţa de a spune adevărul, răspicat,
Ne-ntăreşte sufleteşte într-un gând imaculat.

Zece ani de vise sfinte, zece ani de la-nfiinţare,
„Dacia Revival" astăzi se sculptează-n neuitare.
Crezul societăţii noastre este viu şi este faptă
Pentru toţi aceia care cer istoria-ndreptată.

Din New York în România şi de-acolo înapoi,
File vechi de viaţă dacă reînvie printre noi.
O istorie uitată prin noianul de furtuni
Se re-ntoarce-acuma-acasă, luminată de străbuni.

Una-i Dacia în lume, una suntem noi cu ea
Şi de-aceea, cu credinţă, veşnic-o vom apăra,
Căci nu e mai mare cinstea dacilor contemporani
Decât lupta cu cuvântul, pentru adevăr, prin ani.

O rază de soare, clară, într-o mare tulburată,
„Dacia Revival" astăzi adevărul îl arată
Şi atâta timp cât lumea va continua să fie,
„Dacia Revival", mândră,-şi are locu-n nemurire.

Zece ani de împliniri, zece ani de cercetare!
„Daciei Revival", astăzi: La mulţi ani şi la mai mare!
Să-i sărbătorim deceniul şi izbânda-n tot ce face.
La mulţi ani cu sănătate tuturor ş-eternă pace!

Mariana TERRA

WWW.DACIA.ORG

Pret 1,45 lei
Pentru străinătate: 1.5 USD